

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

ЕЛЕКТРОННИЙ МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»

ОДЕСА
2023

УДК 342.9(072)
A313

Укладачі:

Миколенко Олександр Іванович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративного та господарського права Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Баламуш Мар'яна Анатоліївна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного та господарського права.

Білик Павло Петрович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного та господарського права.

Лазарєва Мар'яна Іванівна, старший викладач кафедри адміністративного та господарського права.

Рецензенти:

Чуваков Олег Анатолійович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального права, кримінального процесу та криміналістики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Гаран Ольга Володимирівна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного та господарського права Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

*Рекомендовано вченою радою економіко-правового факультету
ОНУ імені І. І. Мечникова.*

(Протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.)

A313 **Адміністративне право [Електронний ресурс]** : електронний методичний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» / уклад. О. І. Миколенко, М. А. Баламуш, П. П. Білик, М. І. Лазарєва. – Одеса, 2023. – 206 с. – 1,5 МБ.

У методичному посібнику наведено основні положення до вивчення дисципліни «Адміністративне право» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Право» спеціальності 081 «Право». Основна мета посібника – надати методичну допомогу здобувачам вищої освіти у підготовці та вивченні дисципліни на аудиторних заняттях та у процесі самостійної роботи.

УДК 342.9.(072)

ЗМІСТ

№	Назва рубрики	Сторінка
1	Вступ	4
2	Зміст навчальної дисципліни	8
3	Плани та методичні вказівки для підготовки до практичних занять	18
4	Питання для підсумкового контролю	168
5	Теми та пояснення до виконання контрольних робіт	178
6	Рекомендована література	186
7	Інформаційні електронні ресурси	204

ВСТУП

Адміністративне право являє собою одну з фундаментальних галузей права і профільюючих правничих дисциплін, яка вивчає суспільні відносини у сфері державного управління і здійснює функції регулювання цих відносин. Тобто це галузь правової системи України, що покликана регулювати особливу групу суспільних відносин, головна особливість яких полягає у тому, що вони виникають, змінюються та припиняються у сфері публічного адміністрування. Це одна з найбільших галузей національного права, норми котрого регулюють різноманітні суспільні відносини в найбільш багатосторонній соціальній сфері — у сфері функціонування виконавчої влади.

Метою викладання навчальної дисципліни «Адміністративне право» є формування системи теоретичних і практичних знань в сфері адміністративного права; підготовка до практичної та наукової діяльності висококваліфікованих фахівців-правознавців.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є адміністративні відносини в сфері публічного управління та положення відповідно до структури курсу, що складається двох частин:

- перша частина – загальна частина;
- друга частина – особлива частина.

Вивчення даного курсу спрямоване на надання здобувачам комплексу знань, умінь і навичок, які необхідні для виконання ними своїх обов'язків на професійному рівні; на усвідомлення здобувачами значення норм з адміністративного права, базою якого є теоретичні положення адміністративно-правової науки і практика публічної управлінської діяльності, має своїм призначенням надання майбутнім правникам комплексу знань, умінь і навичок, які необхідні для виконання ними своїх обов'язків на професійному рівні.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Адміністративне право» є:

- вивчення теорії адміністративного права ;

- надання здобувачам глибоких знань щодо основних категорій адміністративного права, сутності виконавчої влади, публічного управління; механізмів адміністративно - правового забезпечення прав і свобод людини; управління галузями функціями держави; забезпечення законності в управлінській діяльності;
- набуття вмінь аналізу практики застосування адміністративного законодавства.
- сприяння розвитку у здобувачів самостійності мислення;
- засвоєння здобувачами юридичної лексики і термінології;
- формування правової культури здобувачів.

Досконале вивчення дисципліни дозволить запобігти помилкам при застосуванні норм адміністративного права в сфері деліктних відносин, успішно вирішувати завдання по зміцненню законності.

Даний курс викладається шляхом поєднання аудиторних занять із самостійною роботою. Лекційні та практичні заняття відносяться до аудиторних занять.

Одним з обов'язкових елементів учбового плану для здобувачів є підготовка до практичних занять. Для цього здобувачам необхідно ознайомитися з рекомендованою учбовою, учбово-методичною літературою, нормативно-правовими актами з кожної теми. Виконання завдань по темам курсу є обов'язковою умовою підготовки до практичних занять. При підготовці до практичних занять необхідно:

- ознайомитись з питаннями теми;
- прочитати відповідні питання в підручнику або конспекті;
- ознайомитись з нормативними матеріалами;
- ознайомитись з літературними джерелами, які додаються в плані практичних занять; розв'язати завдання до теми.

Розв'язання завдань має бути чітким, повним, обов'язкова присутність посилання на статті нормативних актів з позначкою, коли і ким він був виданий; має бути особисте тлумачення проблеми на підставі чинного законодавства.

Самостійна підготовка передбачає написання доповідей та оформлення презентацій, аналіз нормативних актів і літературних джерел, огляд бібліографії, виконання практичних завдань, вирішення задач, використання вебпорталів та баз даних тощо.

Запорукою успішного вивчення дисципліни буде систематична перевірка ступеню засвоєння теорії адміністративного права, яка може відбуватися у формі опитування, співбесіди, тестування, вирішення конкретних завдань. Підсумковою формою контролю знань є складання заліку по закінченні загальної частини та іспиту після закінчення загальної та особливої частин.

До заліку та іспиту допускаються здобувачі, що відпрацювали всі пропущені заняття, виправили незадовільні оцінки, отримані на практичних заняттях, набрали мінімальну кількість балів і успішно здали змістові модулі.

Очікуванні результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі повинні:

знати:

- основні категорій адміністративного права;
- сутність виконавчої влади, публічного управління;
- механізми адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини;
- механізми управління різними галузями;
- класифікацію публічної служби в Україні, законодавче забезпечення публічної служби;
- види та порядок застосування адміністративних стягнень;
- способи забезпечення законності в управлінській діяльності.

вміти:

- самостійно аналізувати зміст законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів законодавства що регулюють адміністративні правовідносини;
- тлумачити адміністративно-правові норми й роз'яснювати вимоги законів та інших нормативно-правових актів у сфері правового регулювання адміністративних правовідносин;

- застосовувати норми адміністративного права;
- вирішувати конкретні життєві ситуації на базі теоретичних знань;
- застосовувати набуті знання з адміністративного права у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки;
- тлумачити і застосовувати норми адміністративного права, самостійно поповнювати і поглиблювати свої знання, аргументовано висловити власну правову позицію з використанням посилань на нормативно-правові акти, судову практику, матеріали роз'яснювального характеру державних органів тощо.

Слід пам'ятати, що адміністративне законодавство України дуже мобільне і часто змінюється у зв'язку з активним законодавчим процесом. Тому потрібно регулярно слідкувати за змінами у законодавстві, повсякденно аналізувати спеціальну літературу та періодику.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО»

(ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Тема 1. Адміністративне право як наука, навчальна дисципліна та галузь права

Історичні етапи становлення та розвитку адміністративного права (камералістика, поліцейське право, радянське адміністративне право, сучасне адміністративне право). Адміністративне право як навчальна дисципліна: поняття, внутрішня структура, джерела. Поняття та джерела науки адміністративного права. Рівні наукового пізнання адміністративно-правових явищ. Понятійний апарат та функції науки адміністративного права. Концепції адміністративного права (управлінська, публічно-сервісна, поліструктурна). Їх сутність та відмінності.

Тема 2. Адміністративне право як галузь публічного права

Призначення (цілі і завдання) адміністративного права як галузі права України. Предмет адміністративного права (предмет адміністративно-правового регулювання). Метод адміністративного права (метод адміністративно-правового регулювання). Способи та типи адміністративно-правового регулювання. Співвідношення адміністративного права з конституційним правом. Співвідношення адміністративного права з іншими галузями права (цивільне, сімейне, кримінальне, трудове і ін.). Система адміністративного права.

Тема 3. Категорії «управління», «публічне управління» та «публічне адміністрування» в сучасному адміністративному праві

Поняття управління та його види. Поняття, ознаки та види соціального управління. Співвідношення понять «державне управління» та «виконавча влада». Місце публічного управління в загальній системі соціального управління. Поняття та ознаки публічного управління. Публічна влада та її ознаки. Наукові підходи до визначення змісту поняття «публічне адміністрування». Публічне адміністрування як форма реалізації публічної влади. Види публічного адміністрування.

Тема 4. Джерела адміністративного права та кодифікація адміністративного законодавства

Поняття та види джерел адміністративного права (сучасна та інші класифікації джерел адміністративного права). Закони як джерела адміністративного права. Підзаконні акти як джерела адміністративного права. Міжнародні акти як джерела адміністративного права. Норми м'якого права. Судові рішення як джерела адміністративного права. Дайте порівняльну характеристику адміністративного законодавства та адміністративного права як галузі права. Кодекси як джерела адміністративного права. Перспективи кодифікації адміністративного законодавства. Сучасні критерії систематизації адміністративного законодавства.

Тема 5. Принципи в адміністративному праві

Поняття та види принципів, що використовуються в адміністративному праві. Види, зміст та особливості реалізації принципів адміністративного права як галузі права. Поняття та сучасне співвідношення принципів верховенства права та законності в адміністративному праві. Види, зміст та особливості реалізації принципів побудови системи органів публічної адміністрації та організації внутрішньо-організаційних управлінських відносин (принципи обов'язковості державної мови, оперативності, економічності, самостійності в ухваленні рішень, професіоналізму і компетентності, політичної і релігійної нейтральності, єдиноначальності та колегіальності у прийнятті рішень, рівного доступу громадян до публічної служби, соціального і правового захисту, персональної відповідальності і ін.). Види, зміст та особливості реалізації

принципів діяльності органів публічної адміністрації у взаємовідносинах з громадськістю та пересічними громадянами (принципи публічності та диспозитивності, гласності, пріоритету прав і свобод людини і громадянина, неупередженості адміністративного органу в прийнятті рішень та вчиненні дій, обмеженості втручання адміністрації в громадське та особисте життя, взаємної відповідальності громадянина перед державою та держави перед громадянином та інші). Принципи належного урядування (принципи європейського адміністративного права). Розкрийте особливості реалізації принципу забезпечення участі в ухваленні рішень і належного реагування, принципу відкритості і прозорості, принципу компетентності і спроможності, принципу інноваційності та відкритості до змін, принципу сталості та довгострокової орієнтованості, принципу поваги до прав людини та культурної різноманітності, принципу забезпечення соціальної згуртованості і підзвітності.

Тема 6. Норми адміністративного права

Поняття та ознаки адміністративно-правової норми. Структура адміністративно-правової норми та особливості її відображення у національному законодавстві. Форми реалізації норм адміністративного права. Класифікація адміністративно-правових норм. Функції адміністративно-правової норми. Початкові норми та норми-правила поведінки та їх вплив на формування сучасної системи права. Матеріальні та процедурні адміністративно-правові норми: поняття та особливості. Дія адміністративно-правових норм у часі, просторі та за колом осіб.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

Тема 7. Адміністративно-правові відносини

Поняття та основні ознаки адміністративно-правових відносин. Етапи виникнення адміністративних правовідносин. Поняття юридичних фактів.

Юридичні факти, які породжують адміністративно-правові відносини. Класифікація юридичних фактів. Поняття та особливості управлінських адміністративних правовідносин. Поняття та особливості сервісних (правозабезпечувальних) адміністративних правовідносин. Поняття та особливості правоохоронних адміністративних правовідносин. Структура та класифікація адміністративних правовідносин.

Тема 8. Суб'єкти адміністративного права

Поняття суб'єкта адміністративного права та його співвідношення з суб'єктом адміністративно-правових відносин. Еволюція класифікацій суб'єктів адміністративного права та причини такої еволюції (фізичні та юридичні особи, індивідуальні та колективні суб'єкти, суб'єкти публічного адміністрування та приватні особи). Адміністративна правосуб'єктність: поняття та елементи. Загальна характеристика індивідуальних суб'єктів адміністративного права. Особливості адміністративно-правового статусу іноземців та осіб без громадянства в Україні. Особливості адміністративно-правового статусу біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту.

Тема 9. Суб'єкти публічного адміністрування та адміністративного права

Поняття та види суб'єктів публічного адміністрування. Органи виконавчої влади як суб'єкти адміністративного права. Їх вертикальна структура. Центральні органи виконавчої влади: поняття, класифікація та основні напрямки діяльності. Місцеві державні адміністрації та їх адміністративно-правовий статус. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти адміністративного права.

Тема 10. Поняття адміністративної відповідальності

Адміністративна відповідальність, як особливий вид юридичної відповідальності. Поняття та основні ознаки адміністративної відповідальності. Основні принципи адміністративної відповідальності. Функції адміністративної відповідальності. Особливості адміністративної відповідальності юридичних осіб. Відмежування адміністративної відповідальності від інших видів

відповідальності.

Тема 11. Адміністративні правопорушення. Заходи адміністративної відповідальності

Поняття адміністративного правопорушення (проступку). Основні ознаки адміністративного правопорушення. Структура та види юридичного складу адміністративного правопорушення. Класифікація адміністративних правопорушень. Відмежування адміністративного правопорушення від кримінального правопорушення. Поняття адміністративного стягнення. Система та види адміністративних стягнень згідно законодавства України. Загальні правила накладання адміністративних стягнень. Обставини, що пом'якшують та обтяжують адміністративну відповідальність. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх осіб за вчинення адміністративних правопорушень.

Тема 12. Методи реалізації державної виконавчої влади

Поняття та класифікація методів реалізації державної виконавчої влади. Переконавання як метод реалізації державної виконавчої влади. В чому різниця «переконавання» від «пропаганди» та «державної ідеології». Заохочення як метод реалізації державної виконавчої влади. Нормативно-правове забезпечення заохочення. Види та класифікація заохочень. Представлення до відзначення державними нагородами: види та порядок. Поняття та ознаки адміністративного примусу. Види заходів адміністративного примусу. Заходи адміністративного попередження: поняття та види. Заходи адміністративного припинення: поняття та види. Адміністративні санкції, адміністративні стягнення та заходи адміністративної відповідальності: проблеми співвідношення.

Тема 13. Адміністративний примус як метод реалізації державної виконавчої влади. Забезпечення законності та дисципліни в діяльності органів публічної адміністрації

Поняття та ознаки адміністративного примусу. Види заходів адміністративного примусу. Заходи адміністративного попередження: поняття та види. Заходи адміністративного припинення: поняття та види. Адміністративні санкції, адміністративні стягнення та заходи адміністративної

відповідальності: проблеми співвідношення. Режим законності та принцип законності в діяльності органів публічної адміністрації. Дисципліна в органах публічної адміністрації. Поняття та види способів забезпечення законності та дисципліни в діяльності органів публічної адміністрації. Звернення громадян як засіб забезпечення законності діяльності органів публічної адміністрації. Позасудовий контроль за діяльністю органів публічної адміністрації (парламентський, внутрішньо-адміністративний, громадський, контроль з боку Президента України, контроль з боку органів місцевого самоврядування). Адміністративне судочинство як засіб забезпечення законності діяльності органів публічної адміністрації.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО.

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОКРЕМИХ ВИДІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

Тема 1. Адміністративні послуги

Поняття та ознаки публічних послуг. Види публічних послуг. Суб'єкти відносин щодо надання адміністративних послуг. Порядок надання адміністративних послуг. Поняття та види публічної інформації. Порядок доступу до публічної інформації згідно законодавства України. Електронне урядування в публічному адмініструванні.

Тема 2. Інструменти публічного адміністрування

Поняття інструмента публічного адміністрування. Адміністративний акт як інструмент публічного адміністрування. Адміністративний договір як інструмент публічного адміністрування. Фактична дія як інструмент публічного адміністрування. Поняття адміністративного розсуду.

Тема 3. Публічна служба в Україні

Поняття та види публічної служби. Проходження публічної служби в Україні. Державна служба як основний різновид публічної служби. Посади державної служби та їх категорії згідно законодавства України. Правовий статус державного службовця. Права та обов'язки державного службовця. Вступ на державну службу, службова кар'єра та умови припинення державної служби. Служба в органах місцевого самоврядування як різновид публічної служби. Посади в органах місцевого самоврядування. Правовий статус службовця в органах місцевого самоврядування. Вступ, проходження та припинення служби в органах місцевого самоврядування. Підстави та порядок притягнення державних службовців до дисциплінарної та матеріальної відповідальності. Система дисциплінарних стягнень та принципи їх застосування. Матеріальне і соціальне забезпечення державних службовців та службовців в органах місцевого самоврядування.

Тема 4. Запобігання корупції в органах публічної влади

Правовий нігілізм та форми його прояву у діяльності органів публічної влади. Бюрократія та бюрократизм (формалізм) в органах публічної влади. Історія розвитку антикорупційного законодавства України (період з 1991- по сьогоднішній час). Корупція в органах публічної влади. Правове закріплення, зміст та суб'єкти. Обмеження щодо використання службових повноважень, а також щодо сумісництва або суміщення з іншими видами діяльності до публічних службовців. Запобігання одержанню неправомірної вигоди або правові обмеження щодо одержання подарунків публічними службовцями. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів щодо публічних службовців. Правила етичної поведінки публічних службовців згідно діючого законодавства. Адміністративно-правовий статус Національного агентства з питань запобігання корупції. Адміністративно-правовий статус Національного агентства з питань запобігання корупції. Спеціалізована антикорупційна прокуратура Офісу Генерального прокурора, Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів та Вищий антикорупційний суд.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV
РОЛЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В
РЕГУЛЮВАННІ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

Тема 5. Роль органів публічного адміністрування в регулюванні та організації адміністративно-політичних відносин в суспільстві

Поняття адміністративно-політичної сфери та основні цілі публічного адміністрування в цій сфері. Засади зовнішньої та внутрішньої політики України згідно чинного законодавства. Система органів управління в галузі юстиції та характеристика їх основних повноважень. Адміністративно-правовий статус Міністерства закордонних справ України та Міністерства юстиції України. Дипломатична служба та правовий статус посадових осіб дипломатичної служби.

Тема 6. Роль органів публічного адміністрування в регулюванні та організації економічних відносин в суспільстві

Поняття, ознаки та основні напрямки публічного адміністрування в економічній сфері. Система центральних органів виконавчої влади, що відносяться до економічної сфери. Адміністративно-правовий статус Антимонопольного комітету України. Адміністративно-правовий статус Фонду державного майна України. Адміністративно-правовий статус Національного банку України. Державне управління банківською системою. Публічне адміністрування митною та податковою сферами.

Тема 7. Адміністративно-правове регулювання національною безпекою та обороною

Поняття національної безпеки та її об'єкти. Основні реальні зовнішні та внутрішні загрози національної безпеки України. Воєнна доктрина. Суб'єкти забезпечення національної безпеки в Україні. Адміністративно-правовий

статус Національної поліції України. Адміністративно-правовий статус Ради національної безпеки і оборони України. Адміністративно-правовий статус Служби безпеки України. Державний кордон та його охорона. Поняття, цілі та види оборони в Україні. Поняття та завдання територіальної оборони України. Адміністративно-правовий статус Національної гвардії України. Поняття та завдання цивільного захисту за Кодексом цивільного захисту України. Мобілізація та її види. Режим воєнного стану: поняття та нормативне забезпечення. Права та обов'язки громадян України у сфері оборони. Структура і функції Збройних Сил України. Реформування ЗС України (професійна армія, строкова служба для жінок і ін.). Альтернативна (невійськова служба): поняття, суб'єкти та порядок реалізації. Адміністративно-правовий статус Військово-цивільних адміністрацій.

Тема 8. Адміністративно-правове регулювання у сфері охорони здоров'я

«Охорона здоров'я» як об'єкт адміністративно-правового регулювання. Основні принципи державної політики у сфері охорони здоров'я. Права і обов'язки громадян у сфері охорони здоров'я. Медична реформа в Україні. Трансплантація органів в Україні: поняття, проблеми та нормативно-правове забезпечення. Медичне страхування: сучасний стан та розвиток. Види, підстави та порядок надання психіатричної допомоги, а також презумпція психічного здоров'я за Законом України «Про психіатричну допомогу».

Тема 9. Роль органів публічного адміністрування в регулюванні та організації соціально-культурних відносин в суспільстві

Поняття, основні ознаки та цілі публічного адміністрування в соціально-культурній сфері. Основні засади державної політики України у соціальній та культурній сфері згідно чинного законодавства. Система центральних органів виконавчої влади, що відносяться до соціально-культурної сфери. Адміністративно-правовий статус Міністерства культури та інформаційної

політики України та Міністерства соціальної політики України. Пенсійний фонд України як центральний орган виконавчої влади з питань пенсійного забезпечення. Національна соціальна сервісна служба України як центральний орган виконавчої влади з питань соціального захисту населення. Адміністративно-правовий статус Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення. Обмеження та заборони передбачені Законом України «Про захист суспільної моралі». Пропагування української національної культури у всій її різноманітності та культурного надбання за кордоном.

Тема 10. Адміністративно-правове регулювання освітою та наукою

Конституційне право на освіту та «освіта» як об'єкт адміністративно-правового регулювання. Освітня реформа в Україні. Структура освіти в Україні. Освітні та освітньо-кваліфікаційні рівні в Україні. Адміністративні послуги, що надаються у сфері освіти та науки. Адміністративно-правовий статус Державної служби якості освіти України. Національна академія правових наук України та її правовий статус

**ПЛАНИ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І.

**ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АДМІНІСТРАТИВНОГО
ПРАВА**

**ТЕМА 1. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ЯК НАУКА, НАВЧАЛЬНА
ДИСЦИПЛІНА ТА ГАЛУЗЬ ПРАВА**

Практичне заняття:

1. Історичні етапи становлення та розвитку адміністративного права (камералістика, поліцейське право, радянське адміністративне право, сучасне адміністративне право).
2. Адміністративне право як навчальна дисципліна: поняття, внутрішня структура, джерела.
3. Поняття та джерела науки адміністративного права. Рівні наукового пізнання адміністративно-правових явищ.
4. Понятійний апарат та функції науки адміністративного права.
5. Концепції адміністративного права (управлінська, публічно-сервісна, поліструктурна). Їх сутність та відмінності.

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Адміністративне право радянського періоду: загальна характеристика.
2. Історичні етапи розвитку адміністративного права України.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Адміністративне право як навчальна дисципліна - це навчальний курс, передбачений для здобувачів вищих навчальних закладів юридичного спрямування.

Здобувач повинен знати, що структура адміністративного права складається з трьох частин: Загальної, Особливої та Спеціальної.

Загальна частина адміністративного права включає в себе загальні поняття адміністративного права, наприклад, поняття системи адміністративного права; предмету і методу адміністративно-правового регулювання; адміністративно-правових норм і відносин; поняття суб'єктів адміністративного права та ін.

Особлива частина адміністративного права включає в себе особливості адміністративно-правового регулювання і публічного управління адміністративно-політичною, соціально-культурною та господарською сферами.

Спеціальна частина адміністративного права включає в себе специфіку застосування заходів адміністративного примусу і специфіку здійснення правоохоронної діяльності уповноваженими на те органами («Адміністративний процес і відповідальність», «Адміністративне судочинство»).

Наука адміністративного права - це система знань про адміністративне право як галузь права, про адміністративно-правові норми і адміністративно-правові відносини, про історію їх становлення і розвитку, а також про основні тенденції розвитку адміністративного права в майбутньому.

Здобувач повинен ознайомитись із джерелами науки адміністративного права:

1. Діючі нормативно-правові акти і нормативні договори;
2. Нормативно-правові акти і нормативні договори, що втратили силу;
3. Монографії, підручники та навчальні посібники;
4. Наукові статті в журналах.

Суб'єкти науки адміністративного права - це вчені, які досліджують проблеми адміністративного права.

Здобувач повинен знати, що свій розвиток адміністративне право починає з камеральної науки (наука про фінанси, економіку, господарство, управління), яка виникла в Австрії і Германії, і яку в часи її розвитку ще називали поліцейською наукою.

Становлення камералістики як науки відбулося у зв'язку з підвищеною необхідністю у фінансах для утримання двору (держави), чиновного апарату, армії тощо. Політична за своєю суттю, вона враховувала також вчення про економіку і про державні фінанси. Вона мала свій інструментарій вивчення управління, його структурну організацію і процес здійснення. На її теоретичних основах і виникла у ХІХ столітті нова наука — адміністративне право.

У середньовічних європейських університетах до камералістики як навчального предмета входив ряд адміністративних і економічних дисциплін. З розвитком управління у важливу правову галузь камералістика поступово перетворилася на поліцейське, а потім адміністративне право. Вона напрацьовувала свою термінологію, створювала спеціальні правові норми, систему категорій, форми і методи діяльності. Сучасне адміністративне право є продуктом європейського континентального правового розвитку.

У розвитку вітчизняного адміністративного права виділяють наступні етапи, які повинен дослідити здобувач:

1. Часи Київської Русі та Галицько – Волинського князівства: Руська правда, церковне право;
2. Литовсько–польська доба: Литовські статuti, Магдебурзьке право, Канонічне право;
3. Козацько-гетьманська доба: Звичаєве право, гетьманські універсали;
4. Період з кінця ХІХ ст. до 1717 року: Конституція Пилипа Орлика;
5. Період Української народної республіки (1917-1920 р.р.): Універсали УНР, Конституція УНР;
6. Радянський період до 60-х років ХХ ст.: Адміністративний Кодекс 1927 р.;

7. Радянський період з 60-х років ХХ ст.: Кодекс України про адміністративні правопорушення 1984 р.;

8. Період становлення незалежної України.

Врахування долі управлінських відносин в предметі адміністративного права, дозволяє сьогодні говорити про існування трьох концепцій адміністративного права, які представлені в науковій літературі:

1. Адміністративне право це управлінське право. Представники цієї концепції визначають предмет адміністративного права як суспільні відносини, які виникають у сфері державного управління. Особливість такого роду відносин, зазначають представники концепції, полягає в тому, що вони безпосередньо пов'язані з державно-управлінською діяльністю, а тому узагальнено іменуються «управлінськими». Іноді представники управлінської концепції адміністративного права визнають той факт, що до предмету адміністративного права сьогодні слід відносити і інші відносини, що за своєю суттю не є «управлінськими» (наприклад, відносини, що виникають у зв'язку з судовим розглядом справ про адміністративні правопорушення, чи відносини, які пов'язані з розглядом адміністративних публічних спорів у адміністративних судах);

2. Адміністративне право - це сервісне право. Представники цієї концепції стверджують, що адміністративне право – це аж ніяк не «управлінське право», а головним чином «публічно-сервісне право», тобто право, спрямоване на обслуговування потреб та інтересів приватних осіб у їхніх стосунках з органами публічної адміністрації. Сутність цієї концепції полягає у відході від домінування «управлінської» складової предмета адміністративного права і визнанні не просто рівноцінною, а більш важливою його так званої «публічно-сервісної» складової.

3. Адміністративне право в рівній мірі поєднує в собі управлінські, сервісні та правоохоронні начала. Якщо перші дві концепції адміністративного права намагалися визначити пріоритетність одних суспільних відносин над іншими (управлінських над сервісними чи сервісних над управлінськими), то

представники третьої концепції не намагаються обґрунтувати важливість і значимість одних суспільних відносин, що входять до предмету адміністративно-правового регулювання, над іншими. Вони підкреслюють рівнозначність всіх різноманітних суспільних відносин, які регулює адміністративне право. Але в цьому випадку виникає необхідність уточнення в предметі адміністративного права групи «управлінських», «сервісних» та «правоохоронних» відносин. Тобто є необхідність у новій класифікації суспільних відносин, що входять до предмету адміністративного права, яка б, з одного боку, враховувала їх єдність та спільність в межах адміністративного права як галузі права, а, з другого, виділяла їх особливості, що дозволяло б говорити про їх певну специфіку і відособленість.

Основна література:

1. Бородін І. Л. Адміністративне право України : підруч. К. : Алерта, 2019. 548 с. https://drive.google.com/file/d/1GHaGBf_GxiqYjiw-wd16FRrCiyu87Kmz/view
2. Адміністративне право України. Повний курс: підручник за ред. В.Галунька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с. https://www.researchgate.net/profile/Olena-Gulac/publication/348633981_Administrativne_pravo_Ukraini_Povnij_kurs_V_Galunko_P_Dihtievskij_O_Kuzmenko_O_Gulak_ta_in_za_red_V_Galunka_O_Pravotorovoi_Vid_3-e_Herson_OLDI-PLUS_2020_584_s/links/60087d81a6fdccdc86ba3c9/Administrativne-pravo-Ukraini-Povnij-kurs-V-Galunko-P-Dihtievskij-O-Kuzmenko-O-Gulak-ta-in-za-red-V-Galunka-O-Pravotorovoi-Vid-3-e-Herson-OLDI-PLUS-2020-584-s.pdf
3. Адміністративне право : навч. посіб. для здобувачів вищ. Освіти. Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін.. Вид. 6-те, допов. та перероб. З опорою на законодавство станом на 1 квіт. 2021 р. Харків : Право, 2021. 196 с. https://pravoizdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4395&download_id=1426

4. Адміністративне право. Загальна частина (альбом схем) навч. посіб. О.В.Кузьменко, І.Д.Пастух, М.В.Плугатир, М.В.Співак. Київ, 2015. 232с. <https://files.znu.edu.ua/files/TSUL/0036745.pdf>
5. Адміністративне право України (загальна частина): навч.посіб.; Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін.; Львів. 2021. 616с.<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3866/1/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%D0%B3%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82.pdf>

ТЕМА 2. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ЯК ГАЛУЗЬ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

Практичне заняття

1. Призначення (цілі і завдання) адміністративного права як галузі права України.
2. Предмет адміністративного права (предмет адміністративно-правового регулювання).
3. Метод адміністративного права (метод адміністративно-правового регулювання). Способи та типи адміністративно-правового регулювання.
4. Співвідношення адміністративного права з конституційним правом.
5. Співвідношення адміністративного права з іншими галузями права (цивільне, сімейне, кримінальне, трудове і ін.).
6. Система адміністративного права. Які підгалузі адміністративного права Ви знаєте?

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Які критерії лежать в основі поділу національного права на галузі. Чи відповідає адміністративне право та інші галузі цим критеріям? Чи існує

необхідність виділення додаткових критеріїв, які б допомогли провести чітку межу між галуззю права та будь-яким іншим комплексним утворенням?

2. Чи існують в сімейному праві правовідносини, які за своєю суттю є адміністративно-правовими? Якщо «так», то які і чому? Якщо «ні», то аргументуйте свою думку.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Здобувач повинен знати, що адміністративне право регулює три види суспільних відносин:

1. Управлінські правовідносини – це відносини, що виникають всередині системи органів державної виконавчої влади, всередині інших органів державної влади, таких як прокуратура, адміністрація Президента України та ін., а також при делегуванні державно-владних повноважень іншим суб'єктам права (органи місцевого самоврядування).

2. Сервісні правовідносини (правозабезпечувальні) – виникають у зв'язку із реалізацією прав і свобод людини і громадянина, а також права організацій, що звернулись в органи публічної адміністрації (видача ліцензії, дозволів, реєстрація політичних партій, реєстрація суб'єктів господарської діяльності та ін.).

3. Правоохоронні правовідносини – виникають в сфері забезпечення громадського (публічного) порядку, а також з питань застосування засобів адміністративного примусу.

Адміністративно-правовий метод — це сукупність правових засобів і способів (прийомів), які застосовують органи управління для забезпечення регулюючого впливу норм адміністративного права на суспільні відносини.

Особливість методу адміністративного права полягає в тому, що його норми орієнтовані на задоволення не приватних та особистих, а публічних інтересів — інтересів людей, держави і суспільства, вони передбачають пряме застосування адміністративних санкцій.

Крім того, суспільні відносини, що регулюються нормами адміністративного права, завжди передбачають нерівність учасників, жорстке підпорядкування волі, яка скерована єдиною управлінською волею з якими повинен ознайомитись здобувач при розгляді питань теми.

Здобувачам слід звернути увагу на те, що методу адміністративного права притаманні як загальні методи правового регулювання: імперативний і диспозитивний, які реалізуються шляхом: а) використання приписів; б) встановлення заборон; в) надання дозволів.

Імперативний метод правового регулювання — це метод владних приписів, характерний для адміністративного права.

Диспозитивний метод (метод координації), на відміну від імперативного метода, передбачає юридичну рівність учасників правовідносин і застосовується, як правило, в цивільному праві, але має місце в приватному адміністративному праві. Диспозитивний метод в адміністративному праві застосовується для встановлення правового статусу державних службовців і для здійснення ними посадових повноважень у сфері державного управління. Юридичним фактом у даному випадку, як правило, виступає договір.

Здобувач повинен ознайомити із системою адміністративного права.

Система адміністративного права – це внутрішня структура адміністративного права, як галузі права.

1. Адміністративно-правові підгалузі - адміністративне-матеріальне право, адміністративне процедурне право.

2. Адміністративно-правові інститути – це сукупність норм права, що врегульовують однорідні відносини (інститут державної служби, адміністративні послуги).

3. Адміністративно-правові норми.

З'ясування співвідношення адміністративного права з іншими, суміжними правовими галузями відіграє істотну роль для уточнення його соціальної природи і призначення, особливостей змісту, а також визначення місця в правовій системі, які повинен з'ясувати здобувач при розгляді питань.

Найтісніше адміністративне право взаємодіє з конституційним правом. Конституційне право закріплює основи організації і функціонування суб'єктів публічної влади, їхнє місце в державному механізмі; права і свободи людини.

Адміністративне право деталізує і конкретизує норми конституційного права. Така деталізація і конкретизація полягає в тому, що адміністративне право визначає юридичний механізм реалізації громадянами своїх прав і свобод; компетенцію структур публічної влади; адміністративно-правові засоби захисту відповідних відносин; форми і методи виконавчо-розпорядчої діяльності публічної адміністрації; основи її галузевої, міжгалузевої, регіональної і місцевої організації.

Адміністративне право тісно взаємодіє з цивільним правом. Як і цивільне, адміністративне право регулює певну частку відносин майнового характеру (наприклад, вилучення товарів з обігу, вилучення за митними правилами). Однак норми цивільного права регулюють ті відносини, у яких сторони рівноправні, а норми адміністративного права - відносини, що будуються на юридичній підвладності однієї сторони іншій стороні.

Здобувач повинен проаналізувати взаємозв'язок, що склався між адміністративним і трудовим правом спостерігається у сфері регулювання службових відносин. Норми трудового права визначають статус службовців як учасників трудового процесу (умови праці, охорону праці, розгляд трудових суперечок). Норми ж адміністративного права регулюють державно-службові відносини: умови надходження на службу, порядок її проходження, правила користування службовими документами, повноваження посадових осіб по організації трудового процесу тощо.

Адміністративне право тісно пов'язане з фінансовим правом. Власне фінансове право своїм народженням зобов'язане державному, адміністративному і частково - цивільному праву. Фінансове право регулює відносини в сфері фінансової діяльності держави, насамперед у діяльності щодо акумулювання і розподілу коштів, що становлять національний дохід держави. Для регулювання виникаючих тут відносин використовується адміністративно-

правовий метод. Однак фінансове право визнане самостійною галуззю, тому що регулювання мобілізації, розподіли і використання коштів у державних інтересах має велике значення і відрізняється специфічними особливостями.

Законодавчі та нормативні документи:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про адміністративні правопорушення : Закон України від 7.12.1984 р. *Відомості Верховної Ради РСР*. 1984. № 51. ст.1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
3. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6.07.2005 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. ст. 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
4. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. №44-45, №46-47, ст.552 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

Основна література:

1. Бородін І. Л. Адміністративне право України : підруч. К. : Алерта, 2019. 548 с. https://drive.google.com/file/d/1GHaGBf_GxiqYjiw-wd16FRrCiyu87Kmz/view
2. Адміністративне право України. Повний курс: підручник за ред. В.Галунька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с. https://www.researchgate.net/profile/Olena-Gulac/publication/348633981_Administrativne_pravo_Ukraini_Povnij_kurs_V_Galunko_P_Dihtievskij_O_Kuzmenko_O_Gulak_ta_in_za_red_V_Galunka_O_Pravotorovoi_Vid_3-e_Herson_OLDI-PLUS_2020_584_s/links/60087d81a6fdccdc86ba3c9/Administrativne-pravo-Ukraini-Povnij-kurs-V-Galunko-P-Dihtievskij-O-Kuzmenko-O-Gulak-ta-in-za-red-V-Galunka-O-Pravotorovoi-Vid-3-e-Herson-OLDI-PLUS-2020-584-s.pdf

3. Адміністративне право : навч. посіб. для здобувачів вищ. Освіти. Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін.. Вид. 6-те, допов. та перероб. З опорою на законодавство станом на 1 квіт. 2021 р. Харків : Право, 2021. 196 с.
https://pravoizdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4395&download_id=1426
4. Адміністративне право. Загальна частина (альбом схем) навч. посіб. О.В.Кузьменко, І.Д.Пастух, М.В.Плугатир, М.В.Співак. Київ, 2015. 232с.
<https://files.znu.edu.ua/files/TSUL/0036745.pdf>
5. Адміністративне право України (загальна частина): навч.посіб.; Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін.; Львів. 2021. 616с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3866/1/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%D0%B3%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82.pdf>

ТЕМА 3. КАТЕГОРІЇ «УПРАВЛІННЯ», «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ» ТА «ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ» В СУЧАСНОМУ АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ

Практичне заняття:

1. Поняття управління та його види.
2. Поняття, ознаки та види соціального управління.
3. Співвідношення понять «державне управління» та «виконавча влада».
4. Місце публічного управління в загальній системі соціального управління. Поняття та ознаки публічного управління.
5. Публічна влада та її ознаки.
6. Наукові підходи до визначення змісту поняття «публічне адміністрування».
7. Публічне адміністрування як форма реалізації публічної влади.
8. Види публічного адміністрування.

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Висловіть свою позицію щодо вимог до суб'єкта управління. Такий суб'єкт, на вашу думку, повинен: 1) розумітися в теорії управління та мати управлінський досвід; 2) розумітися у сфері управління та пройти шлях від рядового працівника до керівника державного органу (наприклад, від лікаря швидкої допомоги до міністра Міністерства охорони здоров'я України); 3) поєднувати в собі обидві вимоги?

2. В чому різниця між управлінням та менеджментом. Чи може існувати менеджмент в органах державної влади? Якщо «так», то доведіть це. Якщо «ні» - аргументуйте своє твердження.

3. Культура, економіка, національна безпека. В якій із названих сфер, на вашу думку, найбільше розповсюджені управлінські правовідносини. Чим це обумовлено?

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Управління - це функція, яка притаманна будь-якій організованій системі, яка полягає у впливі суб'єктом управління на об'єкт управління для упорядкування відносин між ними і досягнення загальних цілей і завдань. В науці виділяють три види організованих систем (в залежності від об'єкта управління), яким властива функція управління: біологічні, технічні та соціальні.

Здобувач повинен знати, що система управління складається з таких частин:

Суб'єкт управління — керівна складова системи управління, в інтересах якої здійснюється сам процес управління. Суб'єкт управління має домінантне значення серед інших частин системи управління. Це пояснюється тим, що процес управління здійснюється в інтересах суб'єкта управління, тобто останній зацікавлений у здійсненні процесу і в позитивних результатах управління.

Об'єкт управління — керована складова системи управління, те, на що спрямовано управління. Об'єктами управління можуть бути окремі особи та

групи людей, державні органи та недержавні структури, процес виробництва, рослинний і тваринний світ, технічні пристрої та засоби. Саме різноманітність об'єктів управління дає змогу вирізняти певні види управління, про що буде сказано далі.

Управлінський вплив - це процес керування, що здійснюється суб'єктом управління, завдяки якому забезпечується підпорядкування об'єкта суб'єктові та реалізується на практиці мета управління. Вказаний вплив здійснюється за допомоги різноманітних дій, команд. Саме через управлінський вплив суб'єкт управління втілює в життя намагання змін об'єкта управління та забезпечує настання результатів, максимально наближених до мети управління.

Зворотній зв'язок - інформація, яку отримує суб'єкт управління і з якої судить про результативність управлінського впливу та стан об'єкта управління. Багато в чому саме за рахунок наявності зворотного зв'язку система набуває ознак цілісності та отримує можливість вчасно коригувати прояви управлінського впливу. Зворотній зв'язок дозволяє в режимі реального часу зіставляти мету управління, результати проміжних етапів та ефективність управлінського впливу.

Біологічне управління - це управління тваринними і рослинними організмами, здійснюване з метою підвищення їх продуктивності (біотехнологія, генна інженерія і т.д.)

Технічне управління - це управління технічними процесами, устаткуванням, механізмами з метою полегшення умов праці.

Здобувач повинен розуміти, що всі вчені стверджують про те, що і біологічне і технічне управління здійснюється в рамках соціального, тобто суб'єктом управління завжди виступають люди і здобувач повинен провести критичний аналіз стосовно актуальності таких концепцій.

Соціальне управління - це управління людьми і їх колективами.

Будь-яке управління володіє наступними ознаками, які повинен знати здобувач:

1. Існує суб'єкт управління - це той, хто здійснює управління;

2. Існує об'єкт управління - це те, на що спрямовано управлінський вплив суб'єкта управління.

3. Наявність комплексу цілеспрямованих і організаційних команд, за допомогою яких здійснюється управління.

Здобувач, розглядаючи соціальне управління, повинен знати, що можна виділити властиві тільки йому особливості: і суб'єктом і об'єктом управління завжди виступає людина; виникає тільки там, де є спільна діяльність людей; владність соціального управління, тобто управління базується на певній співвідпорядкованості воль.

Одним з видів соціального управління виділяють державне управління - це управління характеризується наступними ознаками:

1. Має загальнодержавний характер - здійснюється від імені держави і охоплює основні сторони суспільного і державного життя.

2. Здійснюється на основі Конституції і законів України з дотримання принципу «верховенства права».

3. Має юридично владний, розпорядчий характер. Тобто вимоги державних органів є обов'язковими до виконання, а їх невиконання тягне юридичну відповідальність.

4. Здійснюється безперервно і постійно.

Важливо розрізнити поняття «державне управління» та «виконавча влада». Державне управління - поняття більш широке, ніж виконавча влада, тому що державне управління здійснюється не тільки органами виконавчої влади, але адміністраціями державних підприємств, керівниками підприємств і установ.

Публічне управління – це галузь практики та теорії, яка є ключовою для публічного адміністрування та зосереджена на внутрішній діяльності державних установ, зокрема на вирішенні таких управлінських питань, як контроль, керівництво, планування, організаційне забезпечення, забезпечення інформаційними технологіями, управління персоналом, та оцінка ефективності.

Здобувач повинен знати, що термін «публічне управління» може вживатися у щонайменше трьох основних значеннях: діяльність державних

службовців і політиків, структури і процедури органів державної влади, системне вивчення чи то діяльності, чи то структур та процедур.

Ознаки, які характеризують публічну владу і з якими повинен ознайомитись здобувач:

1) об'єднує народ, (населення країни) за територіальною ознакою, створює територіальну організацію підвладних об'єктів, політичну асоціацію інтегрованих відносин та інститутів;

2) здійснюється спеціальним апаратом, відокремленим від суспільства, для керівництва ним із застосуванням різних владних методів правового регулювання (заохочення, переконання і примусу);

3) володіє суверенітетом, який означає незалежність реалізації публічної влади від бажань чи небажань об'єктів влади;

4) верховенство, обов'язковість її рішень для іншої влади;

5) публічність, тобто всезагальність і безособовість, що є виразом усезагальної волі;

6) нормативне регулювання суспільних відносин, що виявлено в можливості публічної влади видавати загальнообов'язкові правила поведінки.

Законодавчі та нормативні документи:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про адміністративні правопорушення : Закон України від 7.12.1984 р. *Відомості Верховної Ради РСР*. 1984. № 51. ст.1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

Основна література:

1. Бородін І. Л. Адміністративне право України : підруч. К. : Алерта, 2019. 548 с. https://drive.google.com/file/d/1GHaGBf_GxiqYjiw-wd16FRrCiyu87K mz/view
2. Адміністративне право України. Повний курс: підручник за ред. В.Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових

наук, 2020. 466 с. https://www.researchgate.net/profile/Olena-Gulac/publication/348633981_Administrativne_pravo_Ukraini_Povnij_kurs_V_Galunko_P_Dihtievskij_O_Kuzmenko_O_Gulak_ta_in_za_red_V_Galunka_O_Pravotorovoi_Vid_3-e_Herson_OLDI-PLUS_2020_584_s/links/60087d81a6fdccdc86ba3c9/Administrativne-pravo-Ukraini-Povnij-kurs-V-Galunko-P-Dihtievskij-O-Kuzmenko-O-Gulak-ta-in-za-red-V-Galunka-O-Pravotorovoi-Vid-3-e-Herson-OLDI-PLUS-2020-584-s.pdf

3. Адміністративне право : навч. посіб. для здобувачів вищ. Освіти. Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін.. Вид. 6-те, допов. та перероб. З опорою на законодавство станом на 1 квіт. 2021 р. Харків : Право, 2021. 196 с.https://pravoizdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4395&download_id=1426
4. Адміністративне право. Загальна частина (альбом схем) навч. посіб. О.В.Кузьменко, І.Д.Пастух, М.В.Плугатир, М.В.Співак. Київ, 2015. 232с. <https://files.znu.edu.ua/files/TSUL/0036745.pdf>
5. Адміністративне право України (загальна частина): навч.посіб.; Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін.; Львів. 2021. 616с.<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3866/1/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%D0%B3%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82.pdf>

Додаткова література:

1. Миколенко О.І. Добровольська Н.В. Перегляд судових рішень як гарантія захисту права особи на доступ до публічної інформації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 8. С. 568-571. http://lsey.org.ua/8_2020/144.pdf
2. Миколенко О.І. Проблеми захисту конституційних прав і свобод осіб заходами адміністративної відповідальності / *Конституція - основа формування та удосконалення правової системи України: Зб. матеріалів круглого столу присвяченому 25-річчю Конституції України*. Київ: КНЕУ,

2021. С. 19-23.<http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/31974/1/19-23.pdf>
3. Миколенко О.І., Миколенко О.М. Особливості вдосконалення національного законодавства про адміністративну відповідальність. *Правова держава*. 2021. № 44. С. 54-61.<http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/32280/1/54-60%2B.pdf>
4. Миколенко О.І., Миколенко О.М. Сучасні тенденції у сфері юридичної відповідальності публічних службовців, службового права України та їх критичний аналіз. *Правова держава*. 2021. № 41. С. 61-68.
<http://pd.onu.edu.ua/article/view/225582/226541>
5. Миколенко О.І., Миколенко О.М. Боротьба світоглядів при формулюванні правових норм про заходи адміністративного і процесуального примусу. *Правова держава*. 2021. № 43. С. 35-41.
<http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/31736/1/35-41.pdf>

ТЕМА 4. ДЖЕРЕЛА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА КОДИФІКАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Практичне заняття:

1. Поняття та види джерел адміністративного права (сучасна та інші класифікації джерел адміністративного права).
2. Закони як джерела адміністративного права.
3. Підзаконні акти як джерела адміністративного права.
4. Міжнародні акти як джерела адміністративного права.
5. Норми м'якого права.
6. Судові рішення як джерела адміністративного права.
7. Дайте порівняльну характеристику адміністративного законодавства та адміністративного права як галузі права.
8. Кодекси як джерела адміністративного права.

9. Перспективи кодифікації адміністративного законодавства. Сучасні критерії систематизації адміністративного законодавства.

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Рішення суду як джерело адміністративного права (Розкрити існуючу з цього питання проблему як на теоретичному, так і на практичному рівнях).
2. Розкрийте проблему співвідношення в адміністративному праві законів та підзаконних актів.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

При розгляді теми здобувач повинен ознайомитись із джерелами адміністративного права.

Джерела права - це встановлені державою або визнані нею офіційно документальні форми виявлення і закріплення норм права, що надає їм юридичного, загальнообов'язкового значення. Тобто джерела виступають офіційними способами зовнішнього вираження і закріплення норм права.

До джерел адміністративного права належать:

- нормативно-правові акти;
- нормативні договори (міжнародні договори, адміністративні договори);

Джерела адміністративного права — це акт правотворчості органів державної влади, що складається з адміністративно-правових норм або навіть одного правила поведінки і регулює виконавчо-розпорядчу діяльність.

Здобувач повинен знати, що найбільша кількість положень Конституції України становить основу адміністративного права.

Конституція України буде джерелом адміністративного права у частині тих норм (частин, пунктів, підпунктів тощо), які:

1. закріплюють права приватних осіб (ст.24, 26, 32, 38, 40 тощо);

2. визначають обов'язки приватних осіб у сфері публічного адміністрування (ст. 66, 67, 68);
3. встановлюють обов'язки суб'єктів публічної адміністрації (ч. 2 ст. 19, ч. 1 ст. 40, ч. 2 ст. 86 тощо);
4. визначають організаційну побудову органів публічної влади (ст. 118, 140, 141 тощо);
5. закріплюють повноваження суб'єктів публічної адміністрації (ст. 106, 113, 119 тощо).

До актів міжнародного права, як джерела адміністративного права, відносяться чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України і є частиною національного законодавства України (ст. 9 Конституції України). Укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України.

Крім того, здобувач має ознайомитись із основними нормативно-правовими актами, що відносяться до джерел адміністративного права.

Нормативно-правові акти - це офіційний документ правотворчого органу, в якому містяться правові норми.

1. Закони та підзаконні акти.

- Закони в залежності від форми і юридичної сили поділяються на:
- Конституцію;
- конституційні закони;
- Кодекси;
- поточні закони.

2. Підзаконні акти в залежності від суб'єкту видання:

- Постанови Верховної Ради України;
- укази і розпорядження Президента України;
- постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України;
- акти центральних органів виконавчої влади;

- нормативні накази керівників державних підприємств, установ і організацій;
- рішення місцевих державних адміністрацій;
- рішення органів місцевого самоврядування.

Безпосередньо до джерел адміністративного права відносяться:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення;
2. Кодекс адміністративного судочинства України;
3. Митний кодекс України;
4. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади»;
5. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»;
6. Закон України «Про доступ до публічної інформації»;
7. Закон України «Про державну службу» тощо.

Кодекс України про адміністративні правопорушення – це кодифікований закон, що регламентує суспільні відносини щодо притягнення до адміністративної відповідальності. КУпАП України набрав чинності 7 грудня 1984 року. Завданням Кодексу про адміністративні правопорушення є охорона прав і свобод громадян, конституційного ладу, власності, прав та інтересів підприємств, установ, організацій, встановлення правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання у громадян поваги до Конституції та інших законів України, поваги до гідності та честі інших громадян, виконання своїх обов'язків, правил співжиття, відповідальності перед суспільством.

Нормами «м'якого права» є інституційні, рекомендаційні норми, які містяться в документах міжнародних міжурядових організацій. Такі норми виконують надзвичайно важливу допоміжну роль у становленні або визначенні звичаєвих та підготовці і розробці договірних міжнародно-правових норм.

Здобувач має знати, що найбільш визначальних джерел «м'якого права», створених ООН, можна назвати:

- Загальну декларацію прав людини (1948 р.);
- Загальну декларацію про геном людини та права людини (1997 р.);

- Декларацію про клонування людини (2005 р.);
- Декларацію прав корінних народів (2007 р.) тощо.

Законодавчі та нормативні документи:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про адміністративні правопорушення : Закон України від 7.12.1984 р. *Відомості Верховної Ради РСР*. 1984. № 51. ст.1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
3. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6.07.2005 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. ст. 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
4. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015, *Відомості Верховної Ради України*. № 4, Ст. 43 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
5. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011, *Відомості Верховної Ради України*. № 38, Ст. 385 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>

Основна література:

6. Адміністративне право України. Повний курс: підручник за ред. В.Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с. https://www.researchgate.net/profile/Olena-Gulac/publication/348633981_Administrativne_pravo_Ukraini_Povnij_kurs_V_Galunko_P_Dihtievskij_O_Kuzmenko_O_Gulak_ta_in_za_red_V_Galunka_O_Pravotorovoi_Vid_3-e_Herson_OLDI-PLUS_2020_584_s/links/60087d81a6fdccdc86ba3c9/Administrativne-pravo-Ukraini-Povnij-kurs-V-Galunko-P-Dihtievskij-O-Kuzmenko-O-Gulak-ta-in-za-red-V-Galunka-O-Pravotorovoi-Vid-3-e-Herson-OLDI-PLUS-2020-584-s.pdf

7. Адміністративне право : навч. посіб. для здобувачів вищ. Освіти. Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін.. Вид. 6-те, допов. та перероб. З опорою на законодавство станом на 1 квіт. 2021 р. Харків : Право, 2021. 196 с.
https://pravoizdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4395&download_id=1426

Додаткова література:

1. Миколенко О.І. Проблеми захисту конституційних прав і свобод осіб заходами адміністративної відповідальності / *Конституція - основа формування та удосконалення правової системи України: Зб. матеріалів круглого столу присвяченому 25-річчю Конституції України*. Київ: КНЕУ, 2021. С. 19-23.
<http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/31974/1/19-23.pdf>
2. Миколенко О.І., Миколенко О.М. Особливості вдосконалення національного законодавства про адміністративну відповідальність. *Правова держава*. 2021. № 44. С. 54-61.
<http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/32280/1/54-60%2B.pdf>
3. Миколенко О.І., Миколенко О.М. Сучасні тенденції у сфері юридичної відповідальності публічних службовців, службового права України та їх критичний аналіз. *Правова держава*. 2021. № 41. С. 61-68.
<http://pd.onu.edu.ua/article/view/225582/226541>
4. Миколенко О.І., Миколенко О.М. Боротьба світоглядів при формулюванні правових норм про заходи адміністративного і процесуального примусу. *Правова держава*. 2021. № 43. С. 35-41
<http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/31736/1/35-41.pdf>

ТЕМА 5. ПРИНЦИПИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ

Практичне заняття:

1. Поняття та види принципів, що використовуються в адміністративному праві.

2. Види, зміст та особливості реалізації принципів адміністративного права як галузі права (*принципи верховенства права, законності, рівності громадян перед законом, гуманізму, справедливості і ін.*) **УВАГА:** Охарактеризуй всі принципи окрім принципів верховенства права та законності.

3. Поняття та сучасне співвідношення принципів верховенства права та законності в адміністративному праві.

4. Види, зміст та особливості реалізації принципів побудови системи органів публічної адміністрації та організації внутрішньо-організаційних управлінських відносин (*принципи обов'язковості державної мови, оперативності, економічності, самостійності в ухваленні рішень, професіоналізму і компетентності, політичної і релігійної нейтральності, єдиноначальності та колегіальності у прийнятті рішень, рівного доступу громадян до публічної служби, соціального і правового захисту, персональної відповідальності і ін.*).

5. Види, зміст та особливості реалізації принципів діяльності органів публічної адміністрації у взаємовідносинах з громадськістю та пересічними громадянами (*принципи публічності та диспозитивності, гласності, пріоритету прав і свобод людини і громадянина, неупередженості адміністративного органу в прийнятті рішень та вчиненні дій, обмеженості втручання адміністрації в громадське та особисте життя, взаємної відповідальності громадянина перед державою та держави перед громадянином та інші*).

6. Принципи належного урядування (принципи європейського адміністративного права). Розкрийте особливості реалізації принципу забезпечення участі в ухваленні рішень і належного реагування, принципу відкритості і прозорості, принципу компетентності і спроможності, принципу інноваційності та відкритості до змін, принципу сталості та довгострокової

орієнтованості, принципу поваги до прав людини та культурної різноманітності, принципу забезпечення соціальної згуртованості і підзвітності.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Здобувач має усвідомлювати, що принципи адміністративного права вказують на основні риси, сутнісні характеристики, зміст і призначення всієї галузі адміністративного права. Вони впливають або з окремих правових норм, або формулюються на основі групи норм даної галузі права і пов'язані з іншими принципами, що регулюють суспільну поведінку людей. Отже, існує сукупність різних принципів, котрі стають своєрідною перехідною площиною від права до норм етики і моралі в діяльності державних органів, площиною, яка з'єднує різні прояви суспільної свідомості з приписами права.

Принципи адміністративного права однаковою мірою характеризують сутність і зміст як самої галузі права, так і тих суспільних відносин, що є предметом регулювання цієї галузі, з якими повинен ознайомитись здобувач при розгляді пить теми. Цілком слушна думка деяких дослідників про те, що вивчення принципів адміністративного права дає відповідь на питання: що є головним у системі норм, які регламентують адміністративно-правові відносини; що є постійним супутником цих відносин; без чого не можуть існувати різні інститути адміністративного права. Основне значення принципів адміністративного права полягає в тому, що вони визначають «юридичну долю», життєздатність, практичну організацію і реальне функціонування виконавчої влади й управління.

Здобувач повинен розуміти, що серед принципів сучасного адміністративного права можна виділити загальні і спеціальні. Загальні принципи мають фундаментальне значення для всієї галузі адміністративного права. Як правило, вони виявляються і деталізуються в принципах спеціальних, характерних для окремих інститутів адміністративного права: принципах державної служби, принципах адміністративної відповідальності, принципах адміністративного процесу тощо.

Найперше, здобувачам, слід висвітлити загальні принципи, оскільки саме вони найповніше характеризують юридичну природу в цілому галузі адміністративного права. Зазначимо, що вичерпний перелік цих принципів в українській адміністративно-правовій науці ще не сформувався.

Здобувачам слід ознайомитись зі змістом загальних принципів.

Загальні принципи українського адміністративного права закріплені в Конституції України, конкретизуються і розвиваються в законодавчих та інших нормативно-правових актах. До цих принципів можна віднести:

- принцип законності;
- принцип пріоритету прав та свобод людини і громадянина;
- принцип рівності громадян перед законом;
- принцип демократизму нормотворчості й реалізації права;
- принцип взаємної відповідальності держави і людини;
- принцип гуманізму і справедливості у взаємовідносинах між державою і людиною.

Здобувач повинен усвідомлювати, що означає принцип повноти прав і свобод громадян.

Даний принцип означає надання громадянам максимально можливо широкого кола відповідних прав і свобод дійсно нового рівня і захищеність їх інтересів.

Другий аспект реалізації цього принципу полягає в тому, що громадянин за своїм розсудом має право звертатися в будь-який орган виконавчої влади, а останній зобов'язаний дати йому вичерпну відповідь.

Отже, норми адміністративного права повинні закріплювати відповідні обов'язки органів державної виконавчої влади.

Здобувач має розуміти в чому полягає принцип взаємної відповідальності.

Цей принцип розкриває певну складну залежність між апаратом державної виконавчої влади, його державними службовцями і особистістю. За кожною невиконаною справою (невирішеним питанням) стоїть конкретний службовець

або група осіб, і без їх реальної відповідальності не можна розраховувати на підвищення ефективності діяльності органів виконавчої влади. На сьогодні значення дисципліни й особистої відповідальності службовців значно зростає. Недотримання ними встановлених вимог і правил обертається для суспільства й людини не тільки матеріальною шкодою, а й серйозними соціальними й моральними збитками. Що стосується громадян, то вони також мають відповідати перед суспільством і державою.

Здобувач повинен ознайомитись із принципом належного урядування (принципи європейського адміністративного права).

Визначення чітких принципів належного урядування є довготривалим процесом. Зокрема, Програмою розвитку ООН «Управління та Сталий розвиток людини» від 1997 року було визначено набір принципів, які надалі мали отримати загальне визнання. Так, зазначена Програма визначала лише п'ять принципів належного урядування.

Зокрема:

1. Легітимність і голос (Legitimacy and Voice). Цей принцип мав два напрями – участь та консенсус. Зміст напрямку «участь» зводився до того, що усі чоловіки та жінки повинні брати участь у прийнятті рішень безпосередньо або через легітимні проміжні установи, що представляють їхні наміри. Другий напрям «орієнтація консенсусу» передбачає належне управління шляхом опосередкування різних інтересів для досягнення широкого консенсусу з приводу того, що відповідає найкращим інтересам групи, і, де це можливо, щодо політики та відповідних адміністративних процедур .

2. Напрямок (Direction), тобто стратегічне бачення, – лідери та громадськість мають масштабну довгострокову перспективу належного управління та людського розвитку, а також відчуття того, що такий розвиток є потрібним та обґрунтовано необхідним.

3. Продуктивність (Performance). Цей принцип має два вектори – чуйність та ефективність.

Під вектором чуйності розуміється те, що установи та організації намагаються служити всім зацікавленим сторонам. Своєю чергою ефективність передбачає, що процеси та інституції дають результати, які відповідають потребам суспільства при максимальному використанні ресурсів.

4. Підзвітність (Accountability). Особи, які відповідно до покладених на них повноважень приймають управлінські рішення, підзвітні громадськості, а також зацікавленим сторонам.

Принцип підзвітності базується на **прозорості (Transparency)**, яка виступає основою даного принципу. Своєю чергою прозорість будується на вільному виборі шляхів надходження інформації.

5. Справедливість, або ж чесність (Fairness). Цей принцип реалізується у двох напрямках: капітальність та верховенство права. Капітальність означає, що усі чоловіки та жінки мають однакові та рівні можливості покращити чи підтримати своє самопочуття. Верховенство права – законодавчі рамки повинні бути справедливими та неупередженими, насамперед це стосується законів, які тим або іншим чином визначають права людини.

Таким чином, здобувач має розуміти, що в основу концепції належного урядування спочатку було закладено п'ять фундаментальних принципів, згідно з якими і мало здійснюватися відповідне врядування.

Законодавчі та нормативні документи:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Основна література

1. Бородін І. Л. Адміністративне право України : підруч. К. : Алерта, 2019. 548 с. https://drive.google.com/file/d/1GHaGBf_GxiqYjiw-wd16FRrCiyu87Kmz/view
2. Адміністративне право України. Повний курс: підручник за ред. В.Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с. <https://www.researchgate.net/profile/Olena->

[Gulac/publication/348633981_Administrativne_pravo_Ukraini_Povnij_kurs_V_Galunko_P_Dihtievskij_O_Kuzmenko_O_Gulak_ta_in_za_red_V_Galunka_O_Pravotorovoi_Vid_3-e_Herson_OLDI-PLUS_2020_584_s/links/60087d81a6fdccdc86ba3c9/Administrativne-pravo-Ukraini-Povnij-kurs-V-Galunko-P-Dihtievskij-O-Kuzmenko-O-Gulak-ta-in-za-red-V-Galunka-O-Pravotorovoi-Vid-3-e-Herson-OLDI-PLUS-2020-584-s.pdf](https://www.gulac.com/publication/348633981_Administrativne_pravo_Ukraini_Povnij_kurs_V_Galunko_P_Dihtievskij_O_Kuzmenko_O_Gulak_ta_in_za_red_V_Galunka_O_Pravotorovoi_Vid_3-e_Herson_OLDI-PLUS_2020_584_s/links/60087d81a6fdccdc86ba3c9/Administrativne-pravo-Ukraini-Povnij-kurs-V-Galunko-P-Dihtievskij-O-Kuzmenko-O-Gulak-ta-in-za-red-V-Galunka-O-Pravotorovoi-Vid-3-e-Herson-OLDI-PLUS-2020-584-s.pdf)

3. Адміністративне право : навч. посіб. для здобувачів вищ. Освіти. Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін.. Вид. 6-те, допов. та перероб. З опорою на законодавство станом на 1 квіт. 2021 р. Харків : Право, 2021. 196 с.https://pravoizdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4395&download_id=1426
4. Адміністративне право. Загальна частина (альбом схем) навч. посіб. О.В.Кузьменко, І.Д.Пастух, М.В.Плугатир, М.В.Співак. Київ, 2015. 232с.
<https://files.znu.edu.ua/files/TSUL/0036745.pdf>
5. Адміністративне право України (загальна частина): навч.посіб.; Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін.; Львів. 2021. 616с.<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3866/1/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%D0%B3%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82.pdf>

Додаткова література:

1. Миколенко О.І. Проблеми захисту конституційних прав і свобод осіб заходами адміністративної відповідальності / *Конституція - основа формування та удосконалення правової системи України: Зб. матеріалів круглого столу присвяченому 25-річчю Конституції України*. Київ: КНЕУ, 2021. С. 19-23.<http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/31974/1/19-23.pdf>
2. Миколенко О.І., Миколенко О.М. Особливості вдосконалення національного законодавства про адміністративну відповідальність. *Правова держава*. 2021.

№ 44. С. 54-61. <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/32280/1/54-60%2B.pdf>

3. Миколенко О.І., Миколенко О.М. Сучасні тенденції у сфері юридичної відповідальності публічних службовців, службового права України та їх критичний аналіз. *Правова держава*. 2021. № 41. С. 61-68. <http://pd.onu.edu.ua/article/view/225582/226541>

ТЕМА 6. НОРМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Практичне заняття:

1. Поняття та ознаки адміністративно-правової норми.
2. Структура адміністративно-правової норми та особливості її відображення у національному законодавстві.
3. Класифікація адміністративно-правових норм.
4. Функції адміністративно-правової норми.
5. Початкові норми та норми-правила поведінки та їх вплив на формування сучасної системи права. Матеріальні та процедурні адміністративно- правові норми: поняття та особливості.
6. Дія адміністративно-правових норм у часі, просторі та за колом осіб.

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Форми реалізації норм адміністративного права.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Здобувач повинен ознайомитись із поняття адміністративно-правової норми та її основними класифікаціями.

Адміністративно-правова норма - це загальнообов'язкове, формально визначене правило поведінки, передбачене адміністративним законодавством, невиконання якого тягне за собою застосування заходів державного примусу.

Здобувач має знати основні особливості адміністративно-правових норм, а

саме:

1. Містяться в 95% нормативно-правових актах;
2. Адміністративно-правові норми неможливо систематизувати в рамках єдиного нормативно-правового акту;
3. Адміністративно-правова норма врегульовує управлінські, правоохоронні та сервісні відносини.

Цілі адміністративно-правових норм такі:

- організація й регулювання управлінських відносин;
- інформаційна;
- охоронна (забезпечення законності й дисципліни в державному управлінні);
- заохочувальна (стимулювання учасників відносин до участі в державному управлінні);
- соціально-моральна (формування правосвідомості, ставлення до громадського порядку, безпеки тощо).

При розгляді теми, здобувач повинен знати структуру адміністративно-правової норми.

Структура адміністративно-правової норми — це її внутрішня будова, визначений порядок взаємозв'язку, взаємозумовленості і взаємозалежності складових частин норми. В адміністративному праві структура норми, як правило, традиційна (стереотипна) і включає умови (гіпотезу) норми, під якими слід розуміти вказівку на юридичні факти, при наявності котрих норма може справляти дію на суб'єкти адміністративних правовідносин (тут необхідно зазначити, що норми, які передбачають адміністративну відповідальність, у більшості у своїй структурі не містять гіпотези, що пояснюється їх відсилочним характером); диспозицію, яка є центральною, головною частиною адміністративно-правової норми і яка визначає саме правило поведінки та санкцію.

Структура адміністративно-правової норми - це внутрішня будова норми, спосіб і форма взаємозв'язку її елементів. Такими елементами є гіпотеза, диспозиція і санкція. Разом з тим нормам адміністративного права притаманний і такий елемент, як заохочення.

Гіпотеза містить вказівку на фактичні умови реалізації норми, тобто на ті суспільні відносини, на які вона покликана впливати і які в свою чергу породжують конкретні адміністративно-правові відносини.

Наприклад, вчинення громадянином адміністративного правопорушення дає уповноваженим на те органам право притягнути особу до адміністративної відповідальності.

Гіпотеза або виражається у формі гіпотетичного судження, або не формулюється взагалі, але може бути виведена зі змісту норми шляхом логічного аналізу останньої.

Диспозиція - правило поведінки сторін, приписувані нормою. Вона припускає нерозривність, взаємозв'язок прав і обов'язків учасників адміністративного правовідносини, завжди вказує на те, як повинні (або можуть) поводитися суб'єкти.

Санкція як елемент адміністративно-правової норми містить вказівку на заходи адміністративного впливу, що застосовуються до правопорушника.

При цьому здобувач має розуміти, що санкція вказує не будь адміністративний вплив, а лише таке, застосування якого передбачено нормою у зв'язку з правопорушенням. Тому адміністративно-запобіжні заходи (встановлення карантину, закриття кордону, оточення місця поєнї, землетруси, а також реєвізіція) не можуть бути віднесені до санкцій, оскільки вони не пов'язані з вчиненням правопорушення. Подібні заходи вказуються не в санкції, а в диспозиції норми права.

Адміністративні норми не однорідні за своїм функціональним призначення, тому їх можна розділити на два види, з якими повинен ознайомитись здобувач:

- 1) початкові норми (норми-начала);

2) норми-правила поведінки.

Початкові адміністративні норми в свою черга поділяються на:

1. Норми-начала (норми-начала) - закріплюють основи економіки і політики, громадського суспільства та державного устрою, взаємовідносини держави та особистості, права та свободи людини й громадянина. Слід зазначити, що норми-начала це виключно матеріальні норми, чого неможна сказати стосовно інших початкових норм - норм-принципів, норм-дефініцій та установчих норм;

2. Норми-принципи - закріплюють вихідні принципи права;

3. Норми-дефініції - містять повні або неповні визначення деяких правових категорій та понять;

4. Установчі норми - формулюють цілі та завдання галузей права, галузей законодавства та правових інститутів.

За формою припису адміністративно-правові норми класифікують на: зобов'язуючі - які зобов'язують здійснити певні дії; заборонні - забороняють вчиняти певні дії; дозвільні (повноважні, диспозитивні) - надають дозвіл діяти в межах вимог норми, вчиняти активні дії; стимулюючі (заохочувальні) - забезпечують вплив на поведінку учасників правовідносин за допомогою засобів морального і матеріального характеру.

Здобувач повинен знати, що адміністративно-правові норми поділяються за межами дії: у просторі, часі та за колом осіб. За повнотою викладення змісту виділяють: абсолютно визначені та відносно визначені; відсильні та бланкетні.

Законодавчі та нормативні документи:

1. Про адміністративні правопорушення : Закон України від 7.12.1984 р. *Відомості Верховної Ради РСР*. 1984. № 51. ст.1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

Основна література:

1. Бородін І. Л. Адміністративне право України : підруч. К. : Алерта, 2019. 548 с. https://drive.google.com/file/d/1GHaGBf_GxiqYjiw-wd16FRrCiyu87Kmz/view

2. Адміністративне право України. Повний курс: підручник за ред. В.Галунька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с. https://www.researchgate.net/profile/Olena-Gulac/publication/348633981_Administrativne_pravo_Ukraini_Povnij_kurs_V_Galunko_P_Dihtievskij_O_Kuzmenko_O_Gulak_ta_in_za_red_V_Galunka_O_Pravotorovoi_Vid_3-e_Herson_OLDI-PLUS_2020_584_s/links/60087d81a6fdccdc86ba3c9/Administrativne-pravo-Ukraini-Povnij-kurs-V-Galunko-P-Dihtievskij-O-Kuzmenko-O-Gulak-ta-in-za-red-V-Galunka-O-Pravotorovoi-Vid-3-e-Herson-OLDI-PLUS-2020-584-s.pdf
3. Адміністративне право : навч. посіб. для здобувачів вищ. Освіти. Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін.. Вид. 6-те, допов. та перероб. З опорою на законодавство станом на 1 квіт. 2021 р. Харків : Право, 2021. 196 с.https://pravoizdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4395&download_id=1426
4. Адміністративне право. Загальна частина (альбом схем) навч. посіб. О.В.Кузьменко, І.Д.Пастух, М.В.Плугатир, М.В.Співак. Київ, 2015. 232с. <https://files.znu.edu.ua/files/TSUL/0036745.pdf>
5. Адміністративне право України (загальна частина): навч.посіб.; Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін.; Львів. 2021. 616с.<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3866/1/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%D0%B3%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82.pdf>

ПИТАННЯ ДО ЗМІСТОВОГО МОДУЛЮ І

1. Призначення (цілі і завдання) адміністративного права як галузі права України.
2. Предмет адміністративного права (предмет адміністративно-правового регулювання).

3. Метод адміністративного права (метод адміністративно-правового регулювання). Способи та типи адміністративно-правового регулювання.
4. Співвідношення адміністративного права з конституційним правом.
5. Співвідношення адміністративного права з іншими галузями права (цивільне, сімейне, кримінальне, трудове і ін.).
6. Поняття управління та його види.
7. Поняття, ознаки та види соціального управління.
8. Співвідношення понять «державне управління» та «виконавча влада».
9. Місце публічного управління в загальній системі соціального управління. Поняття та ознаки публічного управління.
10. Публічна влада та її ознаки.
11. Наукові підходи до визначення змісту поняття «публічне адміністрування».
12. Публічне адміністрування як форма реалізації публічної влади.
13. Види публічного адміністрування.
14. Поняття та види джерел адміністративного права (сучасна та інші класифікації джерел адміністративного права).
15. Закони як джерела адміністративного права.
16. Підзаконні акти як джерела адміністративного права.
17. Міжнародні акти як джерела адміністративного права.
18. Норми м'якого права.
19. Поняття та види принципів, що використовуються в адміністративному праві.
20. Поняття та ознаки адміністративно-правової норми.
21. Структура адміністративно-правової норми та особливості її відображення у національному законодавстві.
22. Класифікація адміністративно-правових норм.
23. Функції адміністративно-правової норми.
24. Початкові норми та норми-правила поведінки та їх вплив на формування сучасної системи права. Матеріальні та процедурні адміністративно-правові норми: поняття та особливості.
25. Дія адміністративно-правових норм у часі, просторі та за колом осіб.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗДОБУВАЧІВ ДО ЗМІСТОВОГО МОДУЛЮ I

1. Адміністративне право як навчальна дисципліна складається з:

- A. Загальної та Особливої частини
- B. Загальної та Спеціальної частини
- C. Спеціальної та Особливої частини
- D. Загальною, Спеціальної та Особливої частини

2. Поліцейське право - це наука про державне управління, яка виникла в Німеччині в кінці XVIII століття.

- A. Правда
- B. Неправда

3. Загальна частина адміністративного права як навчальної дисципліни присвячена особливостям застосування заходів адміністративного примусу, а саме адміністративній відповідальності, адміністративному судочинству і діяльності національної поліції.

- A. Правда
- B. Неправда

4. В адміністративному праві України виділяють наступні концепції:

- A. Державоцентристську і людиноцентристську концепції
- B. Державоцентристську, людиноцентристську концепцію і концепцію поліструктурності адміністративного права
- C. Концепцію поліструктурності адміністративного права та сервісну концепції
- D. Людиноцентристську концепцію та Управлінську концепції

5. Камералістика- це наука про управління палацовим майном, яка виникла в Німеччині в XVI столітті.

- A. Правда
- B. Неправда

6. Адміністративне право регулює такі групи громадських відносин

як:

- A. управлінські, сервісні та правоохоронні відносини
- B. галузеві та міжгалузеві
- C. управлінські та сервісні
- D. управлінські та державні

7. Управлінські відносини складаються в сфері забезпечення суспільного (публічного) порядку, а також з питань застосування заходів адміністративного примусу

- A. Правда
- B. Неправда

8. Сервісні правовідносини включають в себе видачу ліцензій, дозволів, реєстрацію політичних партій та суб'єктів господарської діяльності.

- A. Правда
- B. Неправда

9. В адміністративному праві виділяють кілька способів (методів) правового регулювання:

- A. Приписи та Дозволи
- B. Приписи, Дозволи і Заборони
- C. Заборони і Дозволи
- D. Дозволи, Заборони і Обмеження

10. Тип правового регулювання для державних службовців складається в тому, що дозволено лише те, що чітко прописано законом.

- A. Правда
- B. Неправда

11. У соціальних науках виділяють наступні типи управління:

- A. Громадське і державне
- B. Державне і муніципальне
- C. Біологічне, технічне і соціальне

D. Технічне, соціальне і культурне

12. Виділяють три види соціального управління: публічне управління, управління в приватній сфері і державне управління

A. Правда

B. Неправда

13. Встановлене адміністративно-правовою нормою правило поведінки може бути змінена за згодою сторін.

A. Правда

B. Неправда

14. За допомогою адміністративно-правової норми створюється режим управління, який виключає будь-яку можливість свавілля в діях суб'єкта - носія владних повноважень.

A. Правда

B. Неправда

15. Початкові норми діляться на:

A. норми-начала і норми-принципи

B. норми-начала, норми-принципи, норми-дефініції і установчі норми

C. матеріальні і процесуальні

D. норми-начала, норми-правила поведінки, норми-приписи і норми-дефініції

16. Норми-дефініції містять повні або неповні визначення деяких правових категорій і понять.

A. Правда

B. Неправда

17. Адміністративно-правові відносини виникають між звичайними громадянами і не обов'язково однієї зі сторін має виступати суб'єкт владних повноважень

A. Правда

B. Неправда

18. У адміністративно-правових відносинах сторони завжди рівні

- A. Правда
- B. Неправда

19. Адміністративно-правові відносини завжди виникають тільки за згодою обох сторін

- A. Правда
- B. Неправда

20. Адміністративно-правові відносини складаються з:

- A. Суб'єкта, об'єкта і юридичного факту
- B. Юридичної основи і юридичного факту
- C. Суб'єкта, об'єкта, суб'єктивної сторони і об'єктивної сторони
- D. Суб'єкта і об'єкта

21. Юридичні факти діляться на:

- A. дії, бездіяльності і наслідки
- B. події і бездіяльність
- C. події і дії
- D. події, дії і наслідки

22. Підставою виникнення, припинення і зміни адміністративних правовідносин є юридичні факти

- A. Правда
- B. Неправда

23. За своїм правовим впливом юридичні факти діляться на:

- A. правоутворюючі і правозупиняючі
- B. правоутворюючі, правозмінюючі і правозупиняючі
- C. змінюючі і зупиняючі
- D. правоохоронні та правозастосовчі

24. При управлінських правовідносинах між суб'єктами правовідносин існують не лише владні відносини, а й відносини підпорядкування

- A. Правда
- B. Неправда

25. Сервісні правовідносини завжди виникають всередині системи органів державної виконавчої влади

- A. Правда
- B. Неправда

26. Правоохоронні адміністративні правовідносини виникають між органами публічної адміністрації зі звичайними громадянами і організаціями з питань забезпечення громадського порядку та застосування засобів адміністративного примусу

- A. Правда
- B. Неправда

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

ТЕМА 7. АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ

Практичне заняття:

1. Поняття та ознаки адміністративно-правових відносин.
2. Юридичні факти, які породжують адміністративно-правові відносини.
3. Поняття та особливості управлінських адміністративних правовідносин.
4. Поняття та особливості сервісних (правозабезпечувальних) адміністративних правовідносин.
5. Поняття та особливості правоохоронних адміністративних правовідносин.
6. Структура і класифікація адміністративно-правових відносин.

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Розкрийте правову природу правових відносин, що виникають між студентами та викладачами вищих навчальних закладів під час надання їм освітніх послуг. Мова йде про адміністративні, трудові чи корпоративні правовідносини? Аргументуйте свою позицію.

2. Розкрийте зміст адміністративних правовідносин, які виникають між Прем'єр-Міністром України та головами місцевих державних адміністрацій.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

При розгляді теми здобувач повинен ознайомитись із поняттям та основними ознаками адміністративно-правових відносин.

Адміністративно-правові відносини - це суспільні відносини, врегульовані нормами права та мають наступні характерні ознаки:

1. Виникають в ході реалізації органами державного управління управлінських, правоохоронних і правозабезпечувальних відносин;
2. Притаманний публічно-державний інтерес;
3. Учасником яких завжди є орган державного управління;
4. Мають організаційний характер;
5. Захист яких здійснюється в адміністративному порядку.

Здобувач має розуміти, що підставою виникнення, припинення і зміни адміністративних правовідносин є юридичні факти.

Юридичні факти - це життєві обставини, з якими закон пов'язує виникнення, зміни та припинення адміністративно-правових відносин.

Юридичні факти класифікуються за різними критеріями.

1. За наслідками, що настали на:

- а) правоутворюючі;
- б) правозмінюючі;
- в) правоприпиняючі.

Правоутворюючі факти викликають встановлення правовідносин (наприклад, вчинення адміністративних правопорушень).

Правозмінюючі факти змінюють існуючі правовідносини.

Правоприпиняючі факти зумовлюють припинення правовідносин. Такими є дії особи щодо здійснення суб'єктивного права або виконання юридичного зобов'язання.

2. За наявності або відсутності зв'язку факту з волею суб'єкта юридичні факти поділяють на події (не залежать від волі людини, але призводять до певних юридичних наслідків) та дії, що в свою чергу діляться правомірні та неправомірні дії.

Здобувач має вміння характеризувати правомірні і неправомірні дії.

Правомірні дії - це дії, що відповідають адміністративно-правовим нормам.

Неправомірні дії – це проступки, що тягнуть за собою застосування заходів адміністративного примусу.

Здобувач має ознайомитись із поняттям та видами адміністративно-правових відносин.

Управлінські адміністративні правовідносини - це врегульованні адміністративним правом відносини, що виникають між органом публічної адміністрації та підпорядкованим йому суб'єктом.

Ознаки:

- 1) завжди виникають всередині системи органів державної виконавчої влади, або всередині будь-якого державного органу;
- 2) між суб'єктами правовідносин існують не тільки владні відносини, а й відносини підпорядкування.

Сервісні адміністративні правовідносини - це врегульованні адміністративним правом відносини, що виникають між органом публічної адміністрації та пересічними громадянам та організаціями відносно надання публічних послуг.

Ознаки:

- 1) характеризують зовнішню діяльність органів публічної адміністрації;
- 2) ініціаторами таких правовідносин в основному є пересічні громадяни та організації, які звертають до органів публічної адміністрації;

3) публічна послуга надається письмовим або усним рішенням органу публічної адміністрації.

Правоохоронні адміністративні правовідносини - це врегульованні адміністративним правом відносини, що виникають між органом публічної адміністрації та пересічними громадянам та організаціями з питань забезпечення публічного порядку та застосування заходів адміністративного примусу.

1) це відносини відносно притягнення осіб до адміністративної відповідальності;

2) це відносини відносно розгляду скарг в адміністративному порядку;

3) це відносини відносно розгляду спорів в межах адміністративного судочинства;

4) це відносини відносно застосування інших заходів адміністративного примусу правоохоронними органами.

Адміністративні правовідносини мають свою внутрішню структуру, що складається з трьох елементів: суб'єкта, об'єкта та змісту, які повинен знати здобувач.

Об'єкт - це те, з приводу чого виникають адміністративні правовідносини.

Існує два підходи до розуміння об'єкта адміністративних правовідносин:

1. Об'єкт - це дії, вчинки людей.

2. Об'єкт - це предмети матеріального і нематеріального світу, а також вчинки та дії людей.

Суб'єкт - це учасник адміністративних правовідносин.

Зміст – це сукупність суб'єктивних прав і юридичних обов'язків, якими наділені учасники певних адміністративних правовідносин.

Законодавчі та нормативні документи:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Про адміністративні правопорушення : Закон України від 7.12.1984 р. *Відомості Верховної Ради РСР*. 1984. № 51. ст.1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
3. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6.07.2005 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. ст. 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

Основна література:

1. Бородін І. Л. Адміністративне право України : підруч. К. : Алерта, 2019. 548 с.https://drive.google.com/file/d/1GHaGBf_GxiqYjiw-wd16FRrCiyu87Kmz/view
2. Адміністративне право України. Повний курс: підручник за ред. В.Галунька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с. https://www.researchgate.net/profile/Olena-Gulac/publication/348633981_Administrativne_pravo_Ukraini_Povnij_kurs_V_Galunko_P_Dihtievskij_O_Kuzmenko_O_Gulak_ta_in_za_red_V_Galunka_O_Pravotorovoi_Vid_3-e_Herson_OLDI-PLUS_2020_584_s/links/60087d81a6fdccdc86ba3c9/Administrativne-pravo-Ukraini-Povnij-kurs-V-Galunko-P-Dihtievskij-O-Kuzmenko-O-Gulak-ta-in-za-red-V-Galunka-O-Pravotorovoi-Vid-3-e-Herson-OLDI-PLUS-2020-584-s.pdf
3. Адміністративне право : навч. посіб. для здобувачів вищ. Освіти. Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін.. Вид. 6-те, допов. та перероб. З опорою на законодавство станом на 1 квіт. 2021 р. Харків : Право, 2021. 196 с.https://pravoizdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4395&download_id=1426
4. Адміністративне право. Загальна частина (альбом схем) навч. посіб. О.В.Кузьменко, І.Д.Пастух, М.В.Плугатир, М.В.Співак. Київ, 2015. 232с. <https://files.znu.edu.ua/files/TSUL/0036745.pdf>
5. Адміністративне право України (загальна частина): навч.посіб.; Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін.; Львів. 2021. 616с.<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3866/1/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D>

[0%BE%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%D0%B3%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82.pdf](#)

ТЕМА 8. СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Практичне заняття:

1. Поняття суб'єкта адміністративного права та його співвідношення з суб'єктом адміністративно-правових відносин.
2. Класифікацій суб'єктів адміністративного права (фізичні та юридичні особи, індивідуальні та колективні суб'єкти, суб'єкти публічного адміністрування та приватні особи)
3. Адміністративна правосуб'єктність: поняття та елементи.
4. Загальна характеристика індивідуальних суб'єктів адміністративного права.
5. Особливості адміністративно-правового статусу іноземців та осіб без громадянства в Україні.
6. Особливості адміністративно-правового статусу біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту.
7. Теоретико-правова характеристика колективних осіб як суб'єктів адміністративного права.
8. Юридичні особи як суб'єкти адміністративного права.

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Еволюція класифікацій суб'єктів адміністративного права та причини такої еволюції

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Здобувач, при розгляді питань теми, повинен ознайомитись із суб'єктами адміністративного права.

Слід розмежовувати такі категорії, як «суб'єкт адміністративного права» та

«суб'єкт адміністративних правовідносин». Ці поняття не є тотожними, оскільки суб'єкт адміністративних правовідносин - це реальний, фактичний носій певних прав і обов'язків у конкретному адміністративному правопорушенні. Стосовно суб'єкту адміністративного права слід зазначити, що він є потенційним претендентом на участь в адміністративному правовідношенні, однак може й не брати цієї участі.

Суб'єкти адміністративного права - це фізичні та юридичні особи, які відповідно до адміністративного законодавством та адміністративно-правових норм наділені певним обсягом прав та обов'язків у сфері адміністративно-правового регулювання управлінських відносин, а також реалізують функції виконавчої влади.

Щоб бути суб'єктом адміністративно-правового відношення, потрібні умови, які повинен розглянути здобувач:

- 1) наявність норми адміністративного права, яка передбачає певні права та обов'язки суб'єкта;
- 2) наявність у суб'єкта адміністративної правосуб'єктності;
- 3) наявність юридичного факту як підстави для виникнення зміни або припинення адміністративного право відношення.

Суб'єкт адміністративного права – це юридична чи фізична особа, що є носієм прав і обов'язків у сфері державного управління, передбачених адміністративноправовими нормами, та має здатність надані права реалізовувати, а покладені обов'язки виконувати.

Здобувач має розуміти, що обов'язковою умовою визнання особи (юридичної чи фізичної) суб'єктом адміністративного права є наявність у неї елементів адміністративної правосуб'єктності.

Особливість адміністративної правосуб'єктності індивідуальної особи проявляється у тому, що:

- адміністративна правоздатність настає з моменту реєстрації народження і закінчується смертю особи;

- адміністративна дієздатність поділяється на три види: повна (осудна особа, яка досягла 18 років); часткова (осудна особа, яка досягла, наприклад, 15 років); обмежена (особа обмежена судом в окремих правах: отримувати зарплату, заключати договори матеріального характеру);

- адміністративна деліктоздатність – це здатність особи нести адміністративну відповідальність за свої проступки (осудна особа, яка досягла 16 років).

Усі суб'єкти адміністративного права характеризуються своїм адміністративно-правовим статусом, тобто сукупністю прав і обов'язків у сфері публічного адміністрування.

Елементи правосуб'єктності - правоздатність та дієздатність.

Здобувач повинен знати різницю між загальною та спеціальною правосуб'єктністю.

Загальна правосуб'єктність - наявність у суб'єкта типових прав, обов'язків та можливості їх використання та виконання, незалежно від зовнішніх чинників. Обсяг загальної правосуб'єктності однаковий в межах таких категорій суб'єктів, як фізичні та юридичні особи.

Спеціальна правосуб'єктність - наявність у суб'єкта специфічних прав, обов'язків та можливості їх використання та виконання залежно від ряду зовнішніх чинників. Обсяг спеціальної правосуб'єктності не є однаковим або сталим: він залежить від волі суб'єкта, його виду, характеристик тощо.

Адміністративна правоздатність - здатність бути носієм прав і обов'язків у сфері державного управління і виникає в громадян з моменту народження й припиняється з їхньою смертю.

Адміністративна дієздатність - здатність своїми діями здійснювати надані права, виконувати встановлені обов'язки й нести юридичну відповідальність за свою поведінку, настає вона у фізичних осіб з досягненням певного віку.

Здобувач повинен розуміти, що адміністративна право і дієздатність юридичних осіб виникає і втрачається одночасно.

Адміністративна правоздатність громадянина України виникає з моменту народження і припиняється його смертю.

Відповідно до ст. 26 Конституції України іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України. Передбачається також, що винятки з цього правила для іноземців можуть бути встановлені Конституцією, законами чи міжнародними договорами України.

Іноземець - особа, яка не перебуває у громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав.

Іноземці та особи без громадянства, які перебувають під юрисдикцією України, незалежно від законності їх перебування, мають право на визнання їх правосуб'єктності та основних прав і свобод людини.

У іноземця, який прибув в країну, адміністративна правоздатність виникає з моменту прибуття і закінчується, коли він залишає країну. Адміністративна дієздатність іноземця полягає у здатності реалізовувати своїми діями належні йому права і виконувати обов'язки. Особливості адміністративно-правового статусу іноземних громадян та апатридів містять в собі ряд обмежень їх прав і обов'язків.

Законодавчі та нормативні документи:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011, *Відомості Верховної Ради України*. № 38, Ст. 385 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>
3. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. Ст. 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>

Основна література:

1. Бородін І. Л. Адміністративне право України : підруч. К. : Алерта, 2019. 548 с.
https://drive.google.com/file/d/1GHaGBf_GxiqYjiw-wd16FRrCiyu87K mz/view
2. Адміністративне право України. Повний курс: підручник за ред. В.Галунька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с. https://www.researchgate.net/profile/Olena-Gulac/publication/348633981_Administrativne_pravo_Ukraini_Povnij_kurs_V_Galunko_P_Dihtievskij_O_Kuzmenko_O_Gulak_ta_in_za_red_V_Galunka_O_Pravotorovoi_Vid_3-e_Herson_OLDI-PLUS_2020_584_s/links/60087d81a6fdccdc86ba3c9/Administrativne-pravo-Ukraini-Povnij-kurs-V-Galunko-P-Dihtievskij-O-Kuzmenko-O-Gulak-ta-in-za-red-V-Galunka-O-Pravotorovoi-Vid-3-e-Herson-OLDI-PLUS-2020-584-s.pdf
3. Адміністративне право : навч. посіб. для здобувачів вищ. Освіти. Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін.. Вид. 6-те, допов. та перероб. З опорою на законодавство станом на 1 квіт. 2021 р. Харків : Право, 2021. 196 с.
https://pravoizdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4395&download_id=1426
4. Адміністративне право. Загальна частина (альбом схем) навч. посіб. О.В.Кузьменко, І.Д.Пастух, М.В.Плугатир, М.В.Співак. Київ, 2015. 232с.
<https://files.znu.edu.ua/files/TSUL/0036745.pdf>
5. Адміністративне право України (загальна частина): навч.посіб.; Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін.; Львів. 2021. 616с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3866/1/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%D0%B3%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82.pdf>

ТЕМА 9. СУБ'ЄКТИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Практичне заняття:

1. Поняття та види суб'єктів публічного адміністрування.
2. Органи виконавчої влади як суб'єкти адміністративного права. Їх вертикальна структура.
3. Центральні органи виконавчої влади: поняття та класифікація.
4. Основні напрямки діяльності центральних органів виконавчої влади.
5. Місцеві державні адміністрації та їх адміністративно-правовий статус.
6. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти адміністративного права.
7. Президент України як суб'єкт адміністративного права.
8. Кабінет Міністрів України як суб'єкт адміністративного права.

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Адміністративно-правовий статус громадських об'єднань як суб'єктів адміністративного права.
2. Основні напрямки взаємодії органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади згідно чинного законодавства.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

При розгляді питань теми, здобувач повинен ознайомитись із суб'єктами публічного адміністрування та їхніми основними повноваженнями.

Суб'єкти публічного адміністрування (публічна адміністрація) мають певну організаційну структуру публічного адміністрування, під яким розуміється органічно єдина та чинна система органів державного управління, передусім органів виконавчої влади та владних структур місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, а також установ, організацій, окремих недержавних структур, які відповідно до законодавства здійснюють публічні управлінські функції з метою задоволення публічного інтересу.

До основних суб'єктів публічної адміністрації належать, які повинен знати здобувач при розгляді теми:

1. органи виконавчої влади
2. суб'єкти місцевого самоврядування;
3. суб'єкти делегованих повноважень:

а) громадські об'єднання

б) інші суб'єкти під час здійснення делегованих законодавством виконавчих функцій.

Ознаки, що формують поняття суб'єкта публічної адміністрації:

1. кожен із суб'єктів є відокремленою частиною єдиної функціональної системи суб'єктів публічного адміністрування;
2. вони мають свій відповідний правовий статус, який визначається законами або підзаконними нормативно-правовими актами;
3. усі суб'єкти публічного адміністрування реалізують не приватний, а публічний інтерес, незважаючи на те, що окремі з них можуть бути суб'єктами приватного права;
4. для здійснення публічного адміністрування суб'єкти наділені повноваженнями з ухвалення публічних владних рішень;
5. вони орієнтовані на діяльність на основі та для публічного виконання законів.

Систему центральних органів виконавчої влади складають міністерства України та інші центральні органи виконавчої влади.

Система центральних органів виконавчої влади є складовою системи органів виконавчої влади, вищим органом якої є Кабінет Міністрів України.

Міністерства забезпечують формування та реалізують державну політику в одній чи декількох сферах, інші центральні органи виконавчої влади виконують окремі функції з реалізації державної політики.

Повноваження міністерств, інших центральних органів виконавчої влади поширюються на всю територію держави.

Центральний орган виконавчої влади — це орган виконавчої влади, який бере участь у формуванні і забезпечує проведення державної політики у відповідних сферах суспільного та державного життя.

Здобувач повинен знати, що систему центральних органів виконавчої влади складають:

- 1) міністерства;
- 2) інші центральні органи виконавчої влади:
  - державні комітети та інші органи, статус яких прирівнюється до державного комітету;
  - центральні органи виконавчої влади із спеціальним статусом.

Міністерство є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики в одній чи декількох сферах.

Здобувач повинен розуміти, що основним завданнями міністерства є формування та реалізація державної політики у визначеній Президентом України сфері.

Здобувач має знати, що Міністерство відповідно до покладених на нього завдань:

- визначає пріоритетні напрями розвитку відповідної сфери;
- забезпечує нормативно-правове регулювання у визначеній сфері;
- узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції;
- розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України та в установленому порядку вносить їх на розгляд Президентів України та Кабінету Міністрів України;
- інформує та надає роз'яснення щодо здійснення державної політики у відповідній сфері;
- здійснює інші повноваження, визначені законами України та покладені на нього Президентом України.

Міністерство вправі:

1. Залучати до виконання окремих робіт, участі у вивченні окремих питань учених і фахівців, у тому числі на договірній основі, працівників центральних та місцевих органів виконавчої влади;

2. Одержувати інформацію, документи і матеріали від державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій усіх форм власності та їх посадових осіб;

3. Скликати наради, створювати комісії та робочі групи;

4. Користуватися відповідними інформаційними базами даних державних органів, державними, в тому числі урядовими, системами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами.

Міністерство у межах своїх повноважень видає накази, які підписує міністр. Накази міністерства нормативно-правового змісту підлягають державній реєстрації та є обов'язковими для виконання.

Здобувачам потрібно ознайомитись із центральними органами виконавчої влади в Україні.

Державні служби, державні агентства та державні інспекції – це органи виконавчої влади України, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через відповідного члена Кабінету Міністрів України, а також забезпечує реалізацію державної політики в одній чи декількох сферах.

Завдання центральних органів виконавчої влади

1. Основними завданнями центральних органів виконавчої влади є:

- 1) надання адміністративних послуг;
- 2) здійснення державного нагляду (контролю);
- 3) управління об'єктами державної власності;
- 4) внесення пропозицій щодо забезпечення формування державної політики на розгляд міністрів, які спрямовують та координують їх діяльність;
- 5) здійснення інших завдань, визначених законами України.

Потрібно розуміти, що різниця між цими органами виконавчої влади полягає в реалізації їх основної функції. Так :

- основна функція державних служби – це надання адміністративних послуг;
- основна функція державних інспекцій – це здійснення державного

нагляду (контролю);

- основна функція державних агентств – це здійснення управління об'єктами державної власності.

Територіальні органи центрального органу виконавчої влади утворюються як юридичні особи публічного права в межах граничної чисельності державних службовців та працівників центрального органу виконавчої влади і коштів, передбачених на його утримання, ліквідовуються, реорганізуються за поданням міністра, який спрямовує та координує діяльність центрального органу виконавчої влади, Кабінетом Міністрів України.

Законодавчі та нормативні документи:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011, *Відомості Верховної Ради України*. № 38, Ст. 385 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>

Основна література:

1. Бородін І. Л. Адміністративне право України : підруч. К. : Алерта, 2019. 548 с. https://drive.google.com/file/d/1GHaGBf_GxiqYjiw-wd16FRrCiyu87Kmz/view
2. Адміністративне право України. Повний курс: підручник за ред. В.Галунька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с. https://www.researchgate.net/profile/Olena-Gulac/publication/348633981_Administrativne_pravo_Ukraini_Povnij_kurs_V_Galunko_P_Dihtievskij_O_Kuzmenko_O_Gulak_ta_in_za_red_V_Galunka_O_Pravotorovoi_Vid_3-e_Herson_OLDI-PLUS_2020_584_s/links/60087d81a6fdccdc86ba3c9/Administrativne-pravo-Ukraini-Povnij-kurs-V-Galunko-P-Dihtievskij-O-Kuzmenko-O-Gulak-ta-in-za-red-V-Galunka-O-Pravotorovoi-Vid-3-e-Herson-OLDI-PLUS-2020-584-s.pdf

3. Адміністративне право : навч. посіб. для здобувачів вищ. Освіти. Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін.. Вид. 6-те, допов. та перероб. З опорою на законодавство станом на 1 квіт. 2021 р. Харків : Право, 2021. 196 с.
https://pravoizdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4395&download_id=1426
4. Адміністративне право. Загальна частина (альбом схем) навч. посіб. О.В.Кузьменко, І.Д.Пастух, М.В.Плугатир, М.В.Співак. Київ, 2015. 232с.
<https://files.znu.edu.ua/files/TSUL/0036745.pdf>
5. Адміністративне право України (загальна частина): навч.посіб.; Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін.; Львів. 2021. 616с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3866/1/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%D0%B3%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82.pdf>

Додаткова література:

1. Миколенко О.І. Проблеми захисту конституційних прав і свобод осіб заходами адміністративної відповідальності / *Конституція - основа формування та удосконалення правової системи України: Зб. матеріалів круглого столу присвяченому 25-річчю Конституції України*. Київ: КНЕУ, 2021. С. 19-23.
<http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/31974/1/19-23.pdf>
2. Миколенко О.І., Миколенко О.М. Особливості вдосконалення національного законодавства про адміністративну відповідальність. *Правова держава*. 2021. № 44. С. 54-61.
<http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/32280/1/54-60%2B.pdf>

ТЕМА 10. ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Практичне заняття:

1. Адміністративна відповідальність, як особливий вид юридичної відповідальності.
2. Поняття та основні ознаки адміністративної відповідальності.
3. Основні принципи адміністративної відповідальності.
4. Функції адміністративної відповідальності.
5. Особливості адміністративної відповідальності юридичних осіб.
6. Відмежування адміністративної відповідальності від інших видів відповідальності.

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Вина юридичної особи: проблеми визначення.
2. Система адміністративних покарань, що можуть бути застосовані до юридичних осіб.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Здобувач повинен ознайомитись із визначенням та основними ознаками адміністративної відповідальності.

Адміністративна відповідальність – це діяльність компетентних органів, що пов'язана із виявленням адміністративного проступку та прагнення правопорушника до відповідальності шляхом застосування адміністративних стягнень для фізичних осіб та адміністративних санкцій для юридичних осіб.

Ознаки адміністративної відповідальності:

1. Єдиною умовою притягнення особи до адміністративної відповідальності, є скоєння адміністративного проступку;
2. Застосовувати адміністративні стягнення мають право як державні органи, так і органи місцевого самоврядування;
3. Адміністративна відповідальність заключається в застосуванні адміністративних стягнень для фізичних осіб та адміністративних санкцій для юридичних осіб;
4. Між суб'єктом правопорушення та органом, що застосовує

адміністративне стягнення, службове підпорядкування відсутнє;

5. Адміністративна відповідальність полягає в застосуванні до порушників особливих засобів державної дії – адміністративних стягнень, які накладаються у судовому порядку;

6. Адміністративна відповідальність менш сувора ніж кримінальна.

7. Порядок притягнення до адміністративної відповідальності істотно відрізняється від кримінального і цивільних процесів. У цілому він є простим й оперативним, що забезпечує високу ефективність забезпечення захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Адміністративна відповідальність характеризується негативною реакцією держави на протиправні прояви окремих фізичних або юридичних осіб шляхом встановлення відповідних правил, заборон і адекватних порушенням санкцій щодо порушників.

Виділяють три підстави адміністративної відповідальності, які повинен знати здобувач:

Нормативна підстава (юридична) - це наявність правової норми, яка передбачає адміністративний проступок та відповідальність за його вчинення.

Фактична підстава - це вчинення протиправного, винного діяння особою, за що передбачено законодавством адміністративну відповідальність.

Процесуальна підстава - це постанова (рішення) органу адміністративної юрисдикції про накладення на правопорушника певного виду адміністративного стягнення або заходів впливу, передбачених ст. 241 КУпАП.

Сутність адміністративної відповідальності виявляється в накладенні адміністративних стягнень на осіб, які вчинили протиправні дії або бездіяльність.

Крім того, здобувач повинен ознайомитись із основними принципами та функціями адміністративної відповідальності.

Принципи адміністративної відповідальності - це закріплені в Конституції та інших законах України ключові положення, на яких базується порядок притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності.

До принципів адміністративної відповідальності належать:

1. Принцип верховенства права
2. Принцип законності.
3. Принцип доцільності.
4. Принцип обґрунтованості.
5. Принцип невідворотності.
6. Принцип своєчасності.
7. Принцип справедливості.

Функції адміністративної відповідальності – це основні напрямки впливу адміністративної відповідальності на суспільні відносини, поведінку суб'єктів, мораль, правосвідомість, культуру, у яких розкривається її сутність та соціальне призначення.

До функцій адміністративної відповідальності належать:

1. Виховна функція.
2. Регулятивна функція.
3. Каральна функція.
4. Превентивна функція.
5. Альтернативна функція.
6. Правовідновлювальна (компенсаційна) функція.

Суб'єктами ж, що потрапляють під адміністративну відповідальність, можуть бути будь-які громадяни віком від 16 років.

Вчинене правопорушення тягне за собою адміністративне стягнення.

Що стосується адміністративної відповідальності юридичних осіб, то вона до сьогодні не знайшла свого прямого законодавчого оформлення. Поряд із цим, здобувач має усвідомлювати, що досвід усіх розвинутих країн світу, а також системний аналіз вітчизняних джерел адміністративного права дає підстави стверджувати, що вона об'єктивно існує.

Адміністративна відповідальність юридичних осіб характеризується такими рисами:

- визначена законами України у вигляді накладення на юридичних осіб

адміністративних (адміністративно- господарських) санкцій;

- здійснюється у сфері адміністративно-правового регулювання;

- за своєю правовою природою є карною (пов'язана із застосуванням до юридичної особи засобів державного примусу);

- реалізується у відповідних процесуальних формах.

Санкції, які застосовуються до юридичних осіб як суб'єктів адміністративної відповідальності, поділяються на три групи:

I. Заходи майнового характеру:

а) фінансові санкції;

б) конфіскація майна;

в) вилучення прибутку (доходу) або інших незаконно отриманих сум.

II. Заходи, пов'язані з обмеженням дієздатності юридичних осіб:

а) зупинення дії або анулювання ліцензії;

б) обмеження у здійсненні певних видів діяльності.

III. Заходи організаційного характеру:

а) примусова реорганізація юридичної особи;

б) ліквідація юридичної особи.

Основна література:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про адміністративні правопорушення : Закон України від 7.12.1984 р. *Відомості Верховної Ради РСР*. 1984. № 51. ст.1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
3. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6.07.2005 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. ст. 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

ТЕМА 11. АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ. ЗАХОДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Практичне заняття:

1. Поняття адміністративного правопорушення (проступку).
2. Основні ознаки адміністративного правопорушення.
3. Структура та види юридичного складу адміністративного правопорушення.
4. Класифікація адміністративних правопорушень.
5. Відмежування адміністративного правопорушення від кримінального правопорушення.
6. Поняття адміністративного стягнення.
7. Система та види адміністративних стягнень згідно законодавства України.
8. Загальні правила накладання адміністративних стягнень.
9. Обставини, що пом'якшують та обтяжують адміністративну відповідальність.
10. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх осіб за вчинення адміністративних правопорушень.

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Програма удосконалення законодавства України про адміністративні правопорушення.
2. Проблеми застосування громадських робіт: доцільність та ефективність.
3. Позбавлення спеціального права: строки, порядок застосування та проблеми ефективності.
4. Видворення іноземців як адміністративно-превентивний захід.
5. Відповідальність батьків за правопорушення, вчинені неповнолітніми суб'єктами.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

При розгляді питань теми, здобувач повинен ознайомитись із складом та ознаками адміністративного проступку.

Адміністративним правопорушенням (проступком) визнаються протиправні, винні, (умисні або необережні) дії або бездіяльність, що посягають на суспільний порядок, власність, права та свободи громадян, на встановлений порядок управління і за вчинення яких закон передбачає адміністративну відповідальність.

Основні ознаки адміністративного проступку, з якими повинен ознайомитись здобувач при розгляді даного питання:

По-перше, будь-який адміністративний проступок - це діяння

По-друге, адміністративний проступок - це завжди протиправне діяння

По-четверте, адміністративний проступок - це винне діяння

По-п'яте, адміністративний проступок є діянням караним,

По-шосте, адміністративним проступком визнається лише протиправне діяння, яке вчинено деліктоздатною особою.

Склад адміністративного проступку становить передбачена нормами права сукупність ознак, за наявності яких відповідне протиправне діяння визначається саме як адміністративний проступок.

До цих ознак належать:

1) об'єкт;

2) об'єктивна сторона;

3) суб'єкт;

4) суб'єктивна сторона проступку.

Здобувач повинен розуміти, що загальним об'єктом адміністративного проступку є всі суспільні відносини, що охороняються з допомогою адміністративного права. Родовим об'єктом є група цих суспільних відносин, що характеризуються спільними ознаками. Безпосередній об'єкт - це конкретні відносини, яким завдано шкоди певним проступком і які охороняються відповідною адміністративно-правовою нормою.

Об'єктивна сторона проступку - це те, в чому проступок проявляється назовні, відповідна поведінка особи, наслідки заподіяної шкоди об'єкту посягання; це відповідний процес дії протягом визначеного часу.

Об'єктивну сторону характеризують такі ознаки:

- діяння (дія або бездіяльність);
- шкідливі наслідки проступку;
- причинний зв'язок між діянням і суспільно шкідливими наслідками.

Діяння - це дія або бездіяльність, вольові поступки.

Дія - це активна поведінка особи. Переважна кількість адміністративних проступків вчиняється з допомогою відповідних дій (дрібна крадіжка, дрібне хуліганство та ін.).

Бездіяльність - пасивна поведінка особи, невиконання нею відповідних обов'язків, що покладаються на неї відповідними правовими та іншим нормативними актами.

Крім того, здобувач має знати, що таке шкідливі наслідки адміністративного проступку та вміти їх характеризувати.

Шкідливі наслідки адміністративного проступку - це ті негативні зміни, які настають, завдаються об'єкту посягання - суспільним відносинам, що охороняються.

Суб'єктом адміністративного проступку є осудні фізичні особи, яким на момент вчинення адміністративного правопорушення виповнилося 16 років. Це так званий загальний суб'єкт адміністративного проступку.

Суб'єктивна сторона - це внутрішня сторона проступку, психічний стан суб'єкта проступку, що характеризує його волю, яка виявляється в протиправній дії, його ставлення до дії, яку він вчинив. Ознаками суб'єктивної сторони проступку є вина, мотив і мета правопорушення.

При вивченні теми, здобувач повинен ознайомитись із поняттям та видами адміністративного стягнення, відповідно до чинного законодавства.

Адміністративне стягнення є мірою відповідальності, що застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративний проступок, а також

попередження вчинення нових правопорушень як власне правопорушником, так і іншими особами.

Адміністративне стягнення полягає в моральному чи матеріальному впливі на правопорушника. Здобувач повинен усвідомлювати, що окремі види стягнень можуть одночасно поєднувати в собі моральне засудження, матеріальний вплив і тимчасове обмеження прав правопорушника. Зокрема, такі наслідки наступають за адміністративного арешту, позбавлення спеціальних прав і виправних робіт.

Види адміністративних стягнень закріплено в ст. 24 КУпАП, з якою потрібно ознайомитись здобувачам при розгляді даного питання. До них, зокрема, належать

1) попередження;

2) штраф;

3) оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення;

4) конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення;

5) позбавлення спеціального права, наданого даному громадянинуві (права керування транспортними засобами, права полювання);

позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;

5⁻¹) громадські роботи;

6) виправні роботи;

6⁻¹) суспільно корисні роботи;

7) адміністративний арешт;

8) арешт з утриманням на гауптвахті.

За вчинення адміністративних правопорушень до неповнолітніх у віці від шістнадцяти до вісімнадцяти років можуть бути застосовані такі заходи впливу:

- 1) зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого;
- 2) попередження;
- 3) догана або сувора догана;
- 4) передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

Законодавчі та нормативні документи:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про адміністративні правопорушення : Закон України від 7.12.1984 р. *Відомості Верховної Ради РСР*. 1984. № 51. ст.1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
3. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6.07.2005 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. ст. 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

Основна література:

1. Адміністративне право України. Повний курс: підручник за ред. В.Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с. https://www.researchgate.net/profile/Olena-Gulac/publication/348633981_Administrativne_pravo_Ukraini_Povnij_kurs_V_Galunko_P_Dihtievskij_O_Kuzmenko_O_Gulak_ta_in_za_red_V_Galunka_O_Pravotorovoi_Vid_3-e_Herson_OLDI-PLUS_2020_584_s/links/60087d81a6fdccdc86ba3c9/Administrativne-pravo-Ukraini-Povnij-kurs-V-Galunko-P-Dihtievskij-O-Kuzmenko-O-Gulak-ta-in-za-red-V-Galunka-O-Pravotorovoi-Vid-3-e-Herson-OLDI-PLUS-2020-584-s.pdf
2. Адміністративне право : навч. посіб. для здобувачів вищ. Освіти. Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін.. Вид. 6-те, допов. та перероб. З опорою на

законодавство станом на 1 квіт. 2021 р. Харків : Право, 2021. 196 с.
https://pravoizdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4395&download_id=1426

ТЕМА 12. МЕТОДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Практичне заняття:

1. Поняття та класифікація методів реалізації державної виконавчої влади.
2. Переконання як метод реалізації державної виконавчої влади. В чому різниця «переконання» від «пропаганди» та «державної ідеології».
3. Заохочення як метод реалізації державної виконавчої влади. Нормативно-правове забезпечення заохочення.
4. Види та класифікація заохочень.
5. Представлення до відзначення державними нагородами: види та порядок.

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Які види заохочень передбачені в системі органів виконавчої влади та за що їх можуть отримати працівники органів виконавчої влади?
2. Проблема в державному чи муніципальному управлінні телефонних розпоряджень (розкрити сутність проблеми, дати таким фактам правову оцінку та запропонувати шляхи вирішення проблеми).
3. Чи можна застосування адміністративного ресурсу під час виборів в Верховну Раду України та виборів Президента України розглядати як адміністративний примус? Чи може адміністративний примус бути протиправним? Поясніть свою думку.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Здобувач повинен знати основні методи державного управління та публічного адміністрування, при підготовці до практичного заняття.

Методи державного управління – це сукупність способів реалізації влади, органами публічної адміністрації.

Крім того, здобувачам потрібно ознайомитись із класифікацією методів державного управління:

1. За способом впливу:

- методи прямої дії;
- методи непрямой дії.

2. За характером впливу:

- адміністративні методи;
- економічні методи.

3. В залежності від особливостей реалізації власних повноважень:

- заохочення;
- переконання;
- примус.

4. В залежності від форми вираження:

- правові;
- неправові.

5. В залежності від правових властивостей:

- нормативні;
- індивідуальні.

Переконання - це доведення органами виконавчої влади до громадян та організацій вимог діючого законодавства, з метою законслухняної поведінки громадян та організацій у майбутньому.

Здобувач має знати найпоширеніші форми використання переконання публічною адміністрацією:

1. Здійснення систематичної роз'яснювальної роботи щодо норм адміністративно-правових актів (агітаційно-пропагандистська робота);

2. Критика антигромадських вчинків;

3. Інформування населення про стан забезпечення правопорядку;
4. Заохочення громадян, які беруть участь в охороні правопорядку;
5. Обмін передовим досвідом;
6. Інструктаж.

Заохочення – це мотивація зі сторони держави стосовно певного суб'єкта адміністративного права, ефективно та якісно виконувати свою роботу.

Зміст заохочення складають заходи морального (подяка, почесна грамота, медаль, орден тощо), матеріального (премія, цінний подарунок тощо) і морально-матеріального (заслужений юрист України, лауреат, премія тощо) характеру.

Примус – це система заходів психологічного та фізичного впливу на свідомість та поведінку людей, з метою попередження можливих правопорушень та їх шкідливих наслідків для суспільства, а також з метою покарати правопорушника.

Адміністративний примус є одним із видів державного примусу. Йому, як і державному примусу в цілому, притаманні риси, сутність яких зводиться до використання державними органами, а в окремих випадках - і громадськими об'єднаннями засобів примусового характеру з метою забезпечення належної поведінки людей.

Здобувач повинен ознайомитись із ознаками адміністративного примусу:

1. Застосовується як до осіб, що скоїли протиправне діяння, так і до законослухняних громадян.

2. Застосовується з метою запобігання протиправного діяння, притягнення особи до відповідальності, забезпечення адміністративного провадження, а також з ціллю попередження можливих шкідливих наслідків для держави та суспільства.

3. Застосовуються до осіб, що знаходяться не в службовому підпорядкуванні до уповноваженої особи.

У юридичній науці склалася така класифікація заходів адміністративного примусу:

- а) заходи адміністративного запобігання (адміністративно-попереджувальні);
- б) заходи припинення правопорушень;
- в) адміністративні стягнення.

Під заходами адміністративного запобігання розуміють дії уповноважених органів або посадових осіб, спрямовані на примусове забезпечення виконання громадянами обов'язків перед суспільством, забезпечення суспільної безпеки і громадського порядку, недопущення та боротьбу зі стихійним лихом, епідеміями, епізоотіями та ліквідацію їх наслідків.

Заходи адміністративного запобігання з якими необхідно ознайомитись здобувачам:

- 1) вимога припинити окремі дії;
- 2) перевірка документів;
- 3) огляд речей і особистий огляд;
- 4) тимчасове обмеження або заборона доступу громадян до окремих ділянок місцевості чи об'єктів з метою забезпечення громадського порядку, громадської безпеки, охорони здоров'я людей;
- 5) обмеження або заборона руху транспорту та пішоходів на окремих ділянках вулиць і автомобільних шляхів при виникненні загрози громадській безпеці;
- б) закриття ділянок державного кордону;

Законодавчі та нормативні документи:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про адміністративні правопорушення : Закон України від 7.12.1984 р. *Відомості Верховної Ради РСР*. 1984. № 51. ст.1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

3. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6.07.2005 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. ст. 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

Основна література:

1. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання четверте. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с. <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15923/%D0%A5%D0%B0%D0%BC%D1%85%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B0%20%D0%9E.%D0%9F.%D0%90%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B5%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8..pdf?sequence=4&isAllowed=y>
2. Адміністративне право України (загальна частина): навчальний посібник / О. І. Остапенко, М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, Л. С. Гулак., Н. Я. Отчак, Л. О. Остапенко. Львів: НУ «Львівська політехніка», 2019. 504 с. <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3866/1/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%D0%B3%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82.pdf>
3. Особливе адміністративне право: підручник / за ред. Бернда Візера, Ярослава Лазура, Тетяни Карабін, Олександра Білаша. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 464 с. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/46162/1/%d0%9e%d1%81%d0%be%d0%b1%d0%bb%d0%b8%d0%b2%d0%b5%20%d0%b0%d0%b4%d0%bc%d1%96%d0%bd%d1%96%d1%81%d1%82%d1%80%d0%b0%d1%82%d0%b8%d0%b2%d0%bd%d0%b5%20%d0%bf%d1%80%d0%b0%d0%b2%d0%be-content.pdf>
4. Миколенко О. М. Функції адміністративно-деліктного права: теорія і

практика: монографія. Одеса: Фенікс, 2018. 420 с.
http://phd.znu.edu.ua/page/aref/07_2018/Mykolenko-aref.pdf

5. Адміністративне право : навч. посіб. для здобувачів вищ. Освіти. Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін.. Вид. 6-те, допов. та перероб. З опорою на законодавство станом на 1 квіт. 2021 р. Харків : Право, 2021. 196 с.
https://pravo-izdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4395&download_id=1426

ТЕМА 13. АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРИМУС ЯК МЕТОД РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ТА ДИСЦИПЛІНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

Практичне заняття:

1. Поняття та ознаки адміністративного примусу.
2. Види заходів адміністративного примусу.
3. Заходи адміністративного попередження: поняття та види.
4. Заходи адміністративного припинення: поняття та види.
5. Адміністративні санкції, адміністративні стягнення та заходи адміністративної відповідальності: проблеми співвідношення.
6. Режим законності та принцип законності в діяльності органів публічної адміністрації.
7. Дисципліна в органах публічної адміністрації.
8. Поняття та види способів забезпечення законності та дисципліни в діяльності органів публічної адміністрації.
9. Звернення громадян як засіб забезпечення законності діяльності органів публічної адміністрації.

10. Позасудовий контроль за діяльністю органів публічної адміністрації (парламентський, внутрішньо-адміністративний, громадський, контроль з боку Президента України, контроль з боку органів місцевого самоврядування).

11. Адміністративне судочинство як засіб забезпечення законності діяльності органів публічної адміністрації.

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Наведіть приклади нормативно-правових актів, у яких заходи адміністративного припинення отримали своє закріплення.

2. Позасудовий контроль за діяльністю органів публічної адміністрації (парламентський, внутрішньо-адміністративний, громадський, контроль з боку Президента України, контроль з боку органів місцевого самоврядування).

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Здобувач повинен ознайомитись із поняттям адміністративного примусу та його основними ознаками.

Адміністративний примус – це особливий різновид державно-правового примусу, тобто визначені нормами адміністративного права способи офіційного фізичного або психологічного впливу уповноважених державних органів, а у деяких випадках і громадських організацій, на фізичних та юридичних осіб у вигляді особистих, майнових, організаційних обмежень їх прав, свобод та інтересів у випадках вчинення цими особами протиправних діянь (у сфері відносин публічного характеру) або в умовах надзвичайних обставин у межах окремого адміністративного провадження задля превенції та припинення протиправних діянь, забезпечення провадження в справах про правопорушення, притягнення винних осіб до відповідальності, попередження та локалізації наслідків надзвичайних ситуацій.

Ознаками адміністративного примусу є:

1) він є об'єктивно необхідним методом, цілеспрямованим способом поведінки, набором певних дій і засобів, які повторюються й сприяють

вирішенню завдань соціального, державного управління, застосовуються на базі переконання у сфері реалізації виконавчо-розпорядчої діяльності держави.

2) він має офіційний, державно-владний характер, застосування його здійснюється лише від імені держави уповноваженими державними органами та їх посадовими особами в процесі реалізації ними державно-владних повноважень, звідси й впливає характер примусової діяльності

Законність - фундаментальна юридична категорія, яка є критерієм правового життя суспільства і громадян. Це комплексне політико-правове явище, що відображає правовий характер організації суспільного життя, органічний зв'язок права і влади, права і держави.

Здобувач має розуміти, що законність є багатограним поняттям і може розглядатися у кількох аспектах.

Законність як принцип здійснення публічною адміністрацією владних повноважень означає:

- вимогу законодавчого закріплення компетенції владних структур;
- ухвалення рішень у межах компетенції та на підставі закону;
- дотримання у діяльності суб'єктів владних повноважень конституційних прав і свобод людини.

Законність як принцип поведінки фізичних осіб у сфері права:

- реальна можливість здійснення суб'єктом права наданих йому прав за умови неухильного виконання покладених на нього обов'язків;
- конституційне закріплення правового статусу особи;
- можливість звернутися за судовим захистом власних прав та наявність ефективних засобів юридичної відповідальності.

Законність як принцип побудови системи нормативних актів:

- ієрархічність цієї системи;
- відповідність законів і підзаконних актів конституції держави.

Законність як режим соціально-політичного життя:

- вимога точного і неухильного виконання законів та заснованих на них підзаконних актів усіма суб'єктами права, що визначає реальність писаного права та ступінь його втілення.

Здобувач повинен знати, що важливе значення для визначення змісту законності мають її принципи, тобто вихідні засади:

- верховенства права;
- верховенства закону;
- рівності всіх суб'єктів перед законом;
- стабільності правопорядку;
- нормативної обґрунтованості правових рішень;
- охорони прав громадянина;
- єдності розуміння і застосування права;
- нагляду, контролю за виконанням закону та невідворотності відповідальності;
- єдності;
- реальності і доцільності законності.

Завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, зокрема на виконання делегованих повноважень шляхом справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду адміністративних справ.

Здобувач має знати, що до адміністративних судів можуть бути оскаржені будь-які рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень, крім випадків, коли щодо таких рішень, дій чи бездіяльності Конституцією чи законами України встановлено інший порядок судового провадження.

Законодавчі та нормативні документи:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про адміністративні правопорушення : Закон України від 7.12.1984 р. *Відомості Верховної Ради РСР*. 1984. № 51. ст.1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
3. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6.07.2005 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. ст. 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

Основна література:

1. Адміністративне право України. Повний курс: підручник за ред. В.Галунька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с. https://www.researchgate.net/profile/Olena-Gulac/publication/348633981_Administrativne_pravo_Ukraini_Povnij_kurs_V_Galunko_P_Dihtievskij_O_Kuzmenko_O_Gulak_ta_in_za_red_V_Galunka_O_Pravotorovoi_Vid_3-e_Herson_OLDI-PLUS_2020_584_s/links/60087d81a6fdccdc86ba3c9/Administrativne-pravo-Ukraini-Povnij-kurs-V-Galunko-P-Dihtievskij-O-Kuzmenko-O-Gulak-ta-in-za-red-V-Galunka-O-Pravotorovoi-Vid-3-e-Herson-OLDI-PLUS-2020-584-s.pdf
2. Адміністративне право : навч. посіб. для здобувачів вищ. Освіти. Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін.. Вид. 6-те, допов. та перероб. З опорою на законодавство станом на 1 квіт. 2021 р. Харків : Право, 2021. 196 с.https://pravoizdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4395&download_id=1426

ПЕРІОДИЧНИЙ КОНТРОЛЬ У ФОРМІ ТЕСТУВАННЯ (ТЕСТУВАННЯ В ЕЛЕКТРОННОМУ ВИГЛЯДІ) ЗА ЗМІСТОВИМ МОДУЛЕМ 2

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ДО

ЗМІСТОВОГО МОДУЛЮ II

1. Соціальне призначення адміністративного права. Відносини, що складають предмет адміністративного права.
2. Характеристика управлінських, правоохоронних та правозабезпечувальних відносин у змісті предмета адміністративного права.
3. Концепції адміністративного права (управлінська, публічно-сервісна, поліструктурна). Їх сутність та відмінності.
4. Поняття та значення принципів адміністративного права.
5. Загальне адміністративне право та його структура.
6. Особливе адміністративне право та його структура.
7. Види, зміст та особливості реалізації принципів адміністративного права як галузі права.
8. Склад та значення принципу верховенства права для регулювання адміністративних правовідносин.
9. Значення принципів належного врядування для регулювання адміністративних правовідносин. Принципи належного врядування.
10. Поняття, значення та система джерел адміністративного права.
11. Закони та підзаконні акти як джерела адміністративного права.
12. Міжнародні акти як джерела адміністративного права. Норми м'якого права.
13. Поняття «державне управління», «публічне адміністрування» та їх співвідношення.
14. Поняття, зміст та співвідношення понять «публічна адміністрація» і «публічний інтерес».
15. Публічне адміністрування як форма реалізації публічної влади.
16. Поняття «належне врядування» та принципи «належного врядування».
17. Поняття та види методів публічного адміністрування.
18. Поняття адміністративного примусу. Види заходів адміністративного примусу.

19. Переконання та заохочення в діяльності публічних адміністрацій.

20. Поняття «суб'єкт публічного адміністрування». Ознаки суб'єкта публічного адміністрування. Групи суб'єктів публічного адміністрування.

21. Компетенція суб'єкта публічного адміністрування як сукупність адміністративних повноважень. Види адміністративних повноважень.

22. Поняття інструмента публічного адміністрування. Види інструментів публічного адміністрування.

23. Поняття, юридичне значення та ознаки нормативного акту суб'єкта публічного адміністрування. Види нормативних актів.

24. Чинність адміністративного акту (умови чинності, способи доведення до відома, припинення чинності). Поняття нікчемності адміністративного акту. Підстави визнання адміністративного акту нікчемним.

25. Поняття та види публічної інформації. Порядок доступу до публічної інформації згідно законодавства України.

26. Поняття, юридичне значення та ознаки адміністративного договору.

27. Чинність адміністративного договору (умови чинності, припинення чинності). Поняття нікчемності адміністративного договору. Підстави визнання адміністративного договору нікчемним.

28. Поняття, юридичне значення та ознаки фактичної дії як інструменту публічного адміністрування. Сфера застосування та види фактичних дій.

29. Поняття та умови застосування адміністративного розсуду в публічному адмініструванні. Види розсуду в діяльності публічних адміністрацій.

30. Поняття та основні елементи електронного врядування. Співвідношення понять «електронне врядування», «електронна держава», «електронна демократія», «електронний уряд».

31. Поняття та види адміністративної процедури. Система принципів адміністративної процедури.

32. Учасники адміністративної процедури: адміністративний орган, адресат (у тому числі заявник), заінтересовані особи. Представництво в адміністративній процедурі.

33. Стадії адміністративної процедури: ініціювання та початок провадження, підготовка справи до розгляду, розгляд і вирішення справи, оформлення адміністративного акту, його доведення до відома адресатів та заінтересованих осіб, перегляд адміністративного акту.

34. Поняття та ознаки адміністративної послуги. Види адміністративних послуг.

35. Суб'єкти відносин щодо надання адміністративних послуг (суб'єкт звернення, суб'єкт надання адміністративних послуг, центри надання адміністративних послуг, адміністратори).

36. Порядок надання адміністративних послуг.

37. Поняття та сутність публічної служби. Відмінність публічної служби від інших видів трудової діяльності особи. Види публічної служби.

38. Державна служба як основний різновид публічної служби. Посади державної служби та їх категорії згідно законодавства України.

39. Правовий статус державного службовця. Права та обов'язки державного службовця.

40. Вступ на державну службу, службова кар'єра та умови припинення державної служби.

41. Служба в органах місцевого самоврядування як різновид публічної служби. Посади в органах місцевого самоврядування.

42. Підстави та порядок притягнення державних службовців до дисциплінарної та матеріальної відповідальності. Система дисциплінарних стягнень та принципи їх застосування.

43. Матеріальне і соціальне забезпечення державних службовців та службовців в органах місцевого самоврядування.

44. Система суб'єктів адміністративного права. Індивідуальні та колективні суб'єкти адміністративного права.

45. Роль Президента України в адмініструванні виконавчої влади в Україні.

46. Рівні органів виконавчої влади України. Адміністративна правосуб'єктність органів виконавчої влади.

47. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади і їх адміністративно-правовий статус.

48. Місцеві державні адміністрації та військово-цивільні адміністрації як суб'єкти адміністративного права.

49. Правовий статус службовця в органах місцевого самоврядування. Вступ, проходження та припинення служби в органах місцевого самоврядування.

50. Адміністративно-правовий статус об'єднань громадян.

51. Громадяни України, іноземці та особи без громадянства як індивідуальні суб'єкти адміністративного права.

52. Адміністративна правоздатність, дієздатність та деліктоздатність приватної особи.

53. Сутність суб'єктивних публічних прав приватної особи.

54. Види суб'єктивних публічних прав приватної особи та їх реалізація.

55. Види інструментів захисту прав приватної особи в сфері публічного адміністрування.

56. Поняття адміністративного проступку та його ознаки (діяння, суспільна шкідливість, протиправність, винність, караність). Відмежування адміністративного проступку від кримінального правопорушення.

57. Склад адміністративного проступку. Особливості юридичного складу адміністративного правопорушення, зафіксованого в автоматичному режимі.

58. Адміністративна відповідальність як вид юридичної відповідальності. Ознаки адміністративної відповідальності. Відмежування адміністративної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності.

59. Поняття адміністративного стягнення. Система і види адміністративних стягнень.

60. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх осіб за вчинення адміністративних проступків.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО. ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОКРЕМИХ ВИДІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

ТЕМА 1. АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ

Практичне заняття:

1. Поняття, ознаки та види публічних послуг.
2. Поняття електронних публічних послуг та особливості їх надання в автоматичному режимі.
3. Поняття та види адміністративних послуг.
4. Суб'єкти відносин щодо надання адміністративних послуг та порядок надання адміністративних послуг.
5. Порядок надання адміністративних послуг. Стадії процедури надання адміністративної послуги.
6. Поняття та види публічної інформації. Порядок доступу до публічної інформації згідно законодавства України.
7. Електронне урядування в публічному адмініструванні.
8. Особливості функціонування Дія Центрів.

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Перспективи розвитку та спрощення надання адміністративних послуг в Україні.
2. У чому полягає співвідношення правових і неправових форм публічного адміністрування?
3. У чому полягає сутність концепції сервісної держави?

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

При розгляді теми, здобувач повинен ознайомитись із основними видами та поняттям адміністративних послуг відповідно до чинного законодавства.

Послуга — це дія, результат якої є невідокремлюваним від самої діяльності і споживається у процесі цієї діяльності.

Послугі, як і всякій правовій категорії, притаманні такі ознаки:

1) під послугою слід розуміти діяльність, пов'язану з задоволенням потреб особи;

2) послуга — це матеріальне благо, оскільки створюється корисний ефект матеріального характеру, має особливу споживчу вартість — корисний ефект (задоволення потреб особи);

3) послуга не має майнового вираження, вона набувається і споживається в процесі її надання, а тому не може в подальшому бути передана іншій особі.

Публічна послуга - юридично або соціально значуща дія суб'єкта надання публічної (електронної публічної) послуги, у тому числі адміністративна послуга, за заявою (зверненням, запитом) суб'єкта звернення або без такого звернення, у результаті якої набуваються, переходять, припиняються права та/або здійснюються обов'язки суб'єктом звернення, надаються відповідні матеріальні та/або нематеріальні блага суб'єкту звернення.

У науковій літературі існує загальноприйнята класифікація публічних послуг за ознаками суб'єкта, що надає публічні послуги:

1) державні послуги — це послуги, що надаються органами державної влади та державними підприємствами, установами та організаціями;

2) муніципальні послуги — це послуги, що надаються органами місцевого самоврядування, комунальними підприємствами, установами та організаціями;

Які, в свою чергу, поділяють на:

-адміністративні

- житлово-комунальні

- соціальну допомогу (виплати, пільги, послуги)

Здобувачеві потрібно розуміти, що важливою складовою як державних, так і муніципальних публічних послуг є адміністративні.

Адміністративною послугою є результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону.

Із законодавчого визначення можна виділити ключові ознаки адміністративної послуги:

1) адміністративна послуга надається лише за заявою фізичної або юридичної особи;

2) заява призводить до певного результату, спрямованого на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків особи;

3) адміністративна послуга є результатом здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг;

4) адміністративна послуга надається відповідно до закону.
Характеризуючи ці ознаки, можна зробити такі висновки.

Етапи надання адміністративної послуги передбачені в Постанові Кабінету Міністрів України від 30.01.2013 р. № 44 «Про затвердження вимог до підготовки технологічної картки адміністративної послуги». Так, у п.6 зазначено, що етапи опрацювання звернення про надання адміністративної послуги включають:

1) реєстрацію (оформлення) звернення суб'єкта звернення;

2) опрацювання звернення й оформлення (погодження) результату надання адміністративної послуги.

3) видання результату надання адміністративної послуги та його реєстрацію.

Крім того, здобувачам потрібно ознайомитись із законодавчим закріплення окремих видів послуг.

Соціальні послуги - дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб/сімей, які в них перебувають.

Житлово-комунальні послуги - результат господарської діяльності, спрямованої на забезпечення умов проживання та/або перебування осіб у житлових і нежитлових приміщеннях, будинках і спорудах, комплексах будинків і споруд відповідно до нормативів, норм, стандартів, порядків і правил, що здійснюється на підставі відповідних договорів про надання житлово-комунальних послуг.

Електронна публічна послуга - послуга, що надається органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, які перебувають в їх управлінні, у тому числі адміністративна послуга (у тому числі в автоматичному режимі), яка надається з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем на підставі заяви (звернення, запиту), поданої в електронній формі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем (у тому числі з використанням Єдиного державного веб-порталу електронних послуг), або без подання такої заяви (звернення, запиту).

Публічна інформація - це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації.

Здобувач має ознайомитись із основними засобами забезпечення доступу до інформації.

Доступ до інформації забезпечується шляхом:

1. систематичного та оперативного оприлюднення інформації;
2. в офіційних друкованих виданнях;
3. на офіційних веб-сайтах в мережі Інтернет;
4. на єдиному державному веб-порталі відкритих даних;
5. на інформаційних стендах;
6. будь-яким іншим способом;

Законодавчі та нормативні документи:

1. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 32. Ст. 409. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>
2. Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» : Закон України від 15.07.2021 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2021 № 47. Ст. 383. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20#n2>
3. Про доступ до публічної інформації» : Закон України від 13.01.2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001 № 32. Ст. 314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2939-17>
4. Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.02.2006. № 90-р URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90-2006-%D1%80#Text>
5. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2015. № 835 URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF#Text>
6. Про Затвердження примірного положення про центр надання адміністративних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.02.2013 №118 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/118-2013-%D0%BF#n9>

Основна література:

1. Адміністративне право України. Повний курс: підручник за ред. В.Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с. https://www.researchgate.net/profile/Olena-Gulac/publication/348633981_Administrativne_pravo_Ukraini_Povnij_kurs_V_Galunko_P_Dihtievskij_O_Kuzmenko_O_Gulak_ta_in_za_red_V_Galunka_O_Pra_votorovoi_Vid_3-e_Herson_OLDI-

[PLUS 2020 584 s/links/60087d81a6fdccdc86ba3c9/Administrativne-pravo-Ukraini-Povnij-kurs-V-Galunko-P-Dihtievskij-O-Kuzmenko-O-Gulak-ta-in-zared-V-Galunka-O-Pravotorovoi-Vid-3-e-Herson-OLDI-PLUS-2020-584-s.pdf](https://plus2020.com.ua/s/links/60087d81a6fdccdc86ba3c9/Administrativne-pravo-Ukraini-Povnij-kurs-V-Galunko-P-Dihtievskij-O-Kuzmenko-O-Gulak-ta-in-zared-V-Galunka-O-Pravotorovoi-Vid-3-e-Herson-OLDI-PLUS-2020-584-s.pdf)

2. Адміністративне право : навч. посіб. для здобувачів вищ. Освіти. Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін.. Вид. 6-те, допов. та перероб. З опорою на законодавство станом на 1 квіт. 2021 р. Харків : Право, 2021. 196 с.
https://pravoizdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4395&download_id=1426

Додаткова література:

1. Миколенко О.І. Добровольська Н.В. Перегляд судових рішень як гарантія захисту права особи на доступ до публічної інформації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 8. С. 568-571. http://lsej.org.ua/8_2020/144.pdf
2. Миколенко О.І., Миколенко О.М. Сучасні тенденції у сфері юридичної відповідальності публічних службовців, службового права України та їх критичний аналіз. *Правова держава*. 2021. № 41. С. 61-68. <http://pd.onu.edu.ua/article/view/225582/226541>
3. Баламуш М.А., Ківало Л.В. Звільнення особи з публічної служби як об'єкт адміністративно-правового регулювання. *Правова держава*. 2022. № 48. С. 7-15. <http://pd.onu.edu.ua/article/view/267958/266502>
4. Баламуш М.А., Миколенко О.М. Політична служба в органах виконавчої влади (адміністративно-правовий аналіз). *Правова держава*. 2022. № 46. С. 43-49. <http://pd.onu.edu.ua/article/view/257806/256540>
5. Миколенко О.І., Добровольська Н.В. Цілепокладання в праві та цілі адміністративного права України. *Правова держава*. 2023. № 49. С. 58-65 <http://pd.onu.edu.ua/article/view/276027/272135>
6. Баламуш М.А., Миколенко О.М. Цілепокладання як інструмент вдосконалення адміністративно-правового регулювання політичної служби в Україні. *Правова держава*. 2023. № 50. С. 11-18. <http://pd.onu.edu.ua/article/view/280263/276593>
7. Баламуш М.А., Лазарева М.І. Уповноважений у справах Європейського суду

з прав людини як суб'єкт публічної служби. *Правова держава*. 2023. № 49. С. 39-49. <http://pd.onu.edu.ua/article/view/276020/272132>

8. Миколенко О.І. Механізм реалізації прав і свобод людини та громадянина в юридичній науці. Дослідження механізму реалізації прав і свобод людини та громадянина в публічному і приватному праві : кол. монографія / М. А. Баламуш, Н. В. Ільєва, О. М. Миколенко [та ін.] ; за заг. ред.: О. В. Гаран, О. І. Миколенко. Одеса : Фенікс, 2023. 300 с. 17,44 ум.арк. С. 9-43. <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/34550/1/9-43.pdf>
9. Миколенко О.І. Особи, які беруть участь у провадженні в справах про адміністративні правопорушення (Глава 21): Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення / Р.В. Алієв, Н.О. Армаш, М.А. Баламуш, Д.О. Беззубов і ін.; заг. ред. С. В. Петкова. Київ: Юрінком Інтер, 2020. С. 683-696.
10. Білик П.П., Осадча І .А. Адміністративний розсуд в публічному адмініструванні та його зв'язок з юридичною деонтологією: теоретико-правовий аспект. *Правова держава*. 2021. №42. С.52-63 <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/31323/1/52-62.pdf>
11. Білик П.П. Осадча І.А. Адміністративний розсуд та інструменти діяльності публічних адміністрацій: адміністративно-правовий та юридико-деонтологічний вимір. *Правова держава*. 2021. №44. С.37-44

ТЕМА 2. ІНСТРУМЕНТИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Практичне заняття:

1. Поняття інструмента публічного адміністрування.
2. Видання нормативно-правових актів.
3. Адміністративний (індивідуальний) акт як інструмент публічного адміністрування.
4. Адміністративний договір як інструмент публічного адміністрування.
5. Фактична дія як інструмент публічного адміністрування.

6. План як інструмент публічного адміністрування

7. Поняття адміністративного розсуду.

8. Особливості застосування адміністративного розсуду згідно чинного законодавства.

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Чим адміністративний договір відрізняється від цивільно-правового договору?

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Здобувач повинен знати, що до складу інструментів публічного адміністрування відносять широке коло елементарних і комплексних заходів (способів) адміністративної діяльності публічної адміністрації.

Інструменти публічного адміністрування повинні відповідати таким вимогам:

1. не виходити за межі режиму законності;
2. відповідати компетенції суб'єкта публічної адміністрації;
3. відповідати змісту його адміністративних зобов'язань;
4. відповідати змісту і характеру вирішуваних питань;
5. сприяти задоволенню публічного інтересу;
6. враховувати особливості конкретного об'єкта владного впливу.

Адміністративний акт становить собою основний інструмент діяльності публічної адміністрації.

Це пов'язано з тим, що адміністративні правовідносини у переважній більшості випадків виникають, змінюються та припиняються саме на підставі адміністративного акта. Іншими словами, суб'єкти публічної адміністрації діють насамперед через прийняття адміністративного акта.

Адміністративний акт є категорією загального порядку, у межах якої об'єднуються різноманітні та різнопланові заходи (рішення) суб'єктів публічної

адміністрації, спрямовані на встановлення, зміну або припинення прав та обов'язків конкретних осіб.

Види інструментів публічного адміністрування, з якими необхідно ознайомитись здобувачам:

- видання нормативно-правових актів,
- видання індивідуальних актів,
- укладення адміністративних договорів,
- використання актів-планів та актів-дій.

Нормативно-правові акти органів публічної адміністрації характеризуються такими ознаками:

- видаються в установленому законом порядку органами публічної адміністрації та їх посадовими особами;
- утворюють адміністративно-правові норми – загальнообов'язкові правила поведінки);
- є неперсоніфікованими, тобто обов'язковими до невизначеного кола осіб і розраховані на багаторазове застосування.

Індивідуальний акт – будь-яке рішення органу публічної адміністрації, яке має зовнішню спрямованість і приймається з метою врегулювання конкретного публічного випадку.

Адміністративний договір – спільний правовий акт суб'єктів владних повноважень або правовий акт за участю суб'єкта владних повноважень та іншої особи, що ґрунтується на їх волеузгодженні, має форму договору, угоди, протоколу, меморандуму тощо, визначає взаємні права та обов'язки його учасників у публічно-правовій сфері й укладається на підставі закону.

Акти-дії – це дії, які вчиняються органами публічної адміністрації у межах своєї компетенції на підставі адміністративно-правових норм для вирішення конкретної ситуації і не спрямовані на виникнення, зміну та припинення адміністративно-правових відносин.

Види адміністративних актів

- Наказові

- правовстановлюючі
- підтверджуючі адміністративні акти

Ознаками адміністративного акта є такі:

1. Є юридичним актом індивідуальної дії, адже ці акти стосуються конкретних осіб та їхніх відносин, їх головною рисою є конкретність:

а) чітке формулювання конкретних юридичних волевиявлень суб'єктами адміністративного права, які видають такі акти;

б) розв'язання за їх допомогою конкретних, а саме індивідуальних справ або питань, що виникають у сфері публічного адміністрування;

в) чітка визначеність адресата – конкретної особи або осіб;

г) виникнення конкретних адміністративно-правових відносин, зумовлених цими актами;

д) можуть бути оскаржені лише особами, безпосередні права, свободи чи охоронювані законом інтереси яких такими актами порушено.

2. Ухвалюється суб'єктом публічної адміністрації в установленому (процедурному) порядку, порушення якого може призвести до недійсності адміністративного акта – це має бути суб'єкт, уповноважений на здійснення адміністративної влади (на відміну від влади політичної/представницької чи судової).

3. Спрямований на створення, зміну чи припинення прав та обов'язків фізичної або юридичної особи (осіб), тобто для адміністративного акта характерна зовнішня спрямованість його дії. Акцент на зовнішні дії адміністративного акта дозволяє відмежовувати такі акти від внутрішньо спрямованих актів – наприклад, щодо вирішення організаційних питань усередині адміністративного органу.

Адміністративний акт – це рішення суб'єкта публічної адміністрації щодо вирішення конкретної адміністративної справи, що зумовлює юридичні наслідки для конкретних суб'єктів адміністративного права, а їх дія припиняється після одноразового застосування (здійснення встановлених у них адміністративних прав і обов'язків).

Крім того, здобувач повинен ознайомитись із поняттям адміністративного розсуду та його нормативним закріпленням в чинному законодавстві.

Адміністративний розсуд – це визначені нормами адміністративного права межі щодо можливої адміністративної діяльності суб'єкта публічної адміністрації під час забезпечення прав, свобод і законних інтересів приватних осіб та публічного інтересу суспільства.

Дискреційні повноваження - це сукупність прав та обов'язків органів державної влади та місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що надають можливість на власний розсуд визначити повністю або частково вид і зміст управлінського рішення, яке приймається, або можливість вибору на власний розсуд одного з декількох варіантів управлінських рішень, передбачених нормативно-правовим актом, проектом нормативно-правового акта.

Термін «дискреційне повноваження» означає повноваження, яке адміністративний орган, ухвалюючи рішення, може здійснювати з певною свободою розсуду – тобто коли такий орган може обирати з кількох юридично припустимих рішень те, яке він вважає найбільш відповідним таким обставинам.

Основна література:

1. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
[c.https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/19688/1/%D0%93%D0%B0%D0%BB%D1%83%D0%BD%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D0%90%D0%94%D0%9C%D0%86%D0%9D%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%98%D0%92%D0%9D%D0%95-%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E-%D0%A3%D0%9A%D0%A0%D0%908-ilovepdf-compressed-1%20%281%29.pdf](https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/19688/1/%D0%93%D0%B0%D0%BB%D1%83%D0%BD%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D0%90%D0%94%D0%9C%D0%86%D0%9D%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%98%D0%92%D0%9D%D0%95-%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E-%D0%A3%D0%9A%D0%A0%D0%908-ilovepdf-compressed-1%20%281%29.pdf)
2. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцько,

П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання четверте. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с.

<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15923/%D0%A5%D0%B0%D0%BC%D1%85%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B0%20%D0%9E.%D0%9F.%D0%90%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B5%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8..pdf?sequence=4&isAllowed=y>

3. Адміністративне право України (загальна частина): навчальний посібник / О. І. Остапенко, М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, Л. С. Гулак., Н. Я. Отчак, Л. О. Остапенко. Львів: НУ «Львівська політехніка», 2019. 504 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3866/1/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%D0%B3%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82.pdf>
4. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.
<http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/bitstream/123456789/2889/1/2020%20%D0%90%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B5-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE-%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.-%D0%9F%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81-%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA-2020.pdf>
5. Особливе адміністративне право: підручник / за ред. Бернда Візера, Ярослава Лазура, Тетяни Карабін, Олександра Білаша. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 464 с.

c.<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/46162/1/%d0%9e%d1%81%d0%be%d0%b1%d0%bb%d0%b8%d0%b2%d0%b5%20%d0%b0%d0%b4%d0%bc%d1%96%d0%bd%d1%96%d1%81%d1%82%d1%80%d0%b0%d1%82%d0%b8%d0%b2%d0%bd%d0%b5%20%d0%bf%d1%80%d0%b0%d0%b2%d0%be-content.pdf>

Додаткова література:

1. Миколенко О.І. Добровольська Н.В. Перегляд судових рішень як гарантія захисту права особи на доступ до публічної інформації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 8. С. 568-571. http://lsej.org.ua/8_2020/144.pdf
2. Миколенко О.І., Миколенко О.М. Сучасні тенденції у сфері юридичної відповідальності публічних службовців, службового права України та їх критичний аналіз. *Правова держава*. 2021. № 41. С. 61-68. <http://pd.onu.edu.ua/article/view/225582/226541>
3. Баламуш М.А., Ківало Л.В. Звільнення особи з публічної служби як об'єкт адміністративно-правового регулювання. *Правова держава*. 2022. № 48. С. 7-15. <http://pd.onu.edu.ua/article/view/267958/266502>
4. Баламуш М.А., Миколенко О.М. Політична служба в органах виконавчої влади (адміністративно-правовий аналіз). *Правова держава*. 2022. № 46. С. 43-49. <http://pd.onu.edu.ua/article/view/257806/256540>
5. Миколенко О.І., Добровольська Н.В. Цілепокладання в праві та цілі адміністративного права України. *Правова держава*. 2023. № 49. С. 58-65 <http://pd.onu.edu.ua/article/view/276027/272135>
6. Баламуш М.А., Миколенко О.М. Цілепокладання як інструмент вдосконалення адміністративно-правового регулювання політичної служби в Україні. *Правова держава*. 2023. № 50. С. 11-18. <http://pd.onu.edu.ua/article/view/280263/276593>
7. Баламуш М.А., Лазарева М.І. Уповноважений у справах Європейського суду з прав людини як суб'єкт публічної служби. *Правова держава*. 2023. № 49. С. 39-49. <http://pd.onu.edu.ua/article/view/276020/272132>

8. Миколенко О.І. Механізм реалізації прав і свобод людини та громадянина в юридичній науці. Дослідження механізму реалізації прав і свобод людини та громадянина в публічному і приватному праві : кол. монографія / М. А. Баламуш, Н. В. Ільєва, О. М. Миколенко [та ін.] ; за заг. ред.: О. В. Гаран, О. І. Миколенко. Одеса : Фенікс, 2023. 300 с. 17,44 ум.арк. С. 9-43.
<http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/34550/1/9-43.pdf>
9. Миколенко О.І. Особи, які беруть участь у провадженні в справах про адміністративні правопорушення (Глава 21): Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення / Р.В. Алієв, Н.О. Армаш, М.А. Баламуш, Д.О. Беззубов і ін.; заг. ред. С. В. Петкова. Київ: Юрінком Інтер, 2020. С. 683-696.
10. Білик П.П., Осадча І .А. Адміністративний розсуд в публічному адмініструванні та його зв'язок з юридичною деонтологією: теоретико-правовий аспект. *Правова держава*. 2021. №42. С.52-63
<http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/31323/1/52-62.pdf>
11. Білик П.П. Осадча І.А. Адміністративний розсуд та інструменти діяльності публічних адміністрацій: адміністративно-правовий та юридико-деонтологічний вимір. *Правова держава*. 2021. №44. С.37-44

ТЕМА 3. ПУБЛІЧНА СЛУЖБА В УКРАЇНІ

Практичне заняття:

1. Поняття та види публічної служби.
2. Проходження публічної служби в Україні.
3. Адміністративно-управлінська служба як основний різновид публічної служби.
4. Посади державної служби, категорії та ранги згідно законодавства України.
5. Правовий статус державного службовця. Права та обов'язки державного службовця.

6. Вступ на державну службу, службова кар'єра та умови припинення державної служби.

7. Підстави та порядок притягнення державних службовців до дисциплінарної та матеріальної відповідальності. Система дисциплінарних стягнень та принципи їх застосування.

8. Матеріальне і соціальне забезпечення державних службовців та службовців в органах місцевого самоврядування

9. Мілітаризована служба як окремий вид публічної служби в Україні.

10. Особливості проходження патронатної служби.

11. Служба в органах місцевого самоврядування як різновид публічної служби.

12. Посади в органах місцевого самоврядування.

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Особливості класифікації публічної служби. Основні критерії

2. Політична служба як різновид публічної служби

3. Правовий статус службовця в органах місцевого самоврядування.

4. Вступ, проходження та припинення служби в органах місцевого самоврядування.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

При розгляді теми здобувач повинен ознайомитись із основною класифікацією публічної служби в Україні на основі правового аналізу нормативно-правових актів.

Публічна служба - діяльність на державних політичних посадах, у державних колегіальних органах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба, інша державна служба, патронатна служба в державних органах, служба в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування

Здобувач має знати, що функції публічної служби можна поділити на загальні, спеціальні та допоміжні.

Загальні функції публічної служби можна конкретизувати наступним чином:

- інформаційне забезпечення діяльності органів публічної влади, тобто збирання, отримання, опрацювання та аналіз інформації, потрібної для здійснення державно-управлінської діяльності;

- прогнозування цілей та моделювання розвитку механізму держави, державного апарату, публічної служби, органів державної влади, стандартів державного управління;

- прогнозування, тобто науково обґрунтоване передбачення цілей у розвитку та в результаті будь-яких подій чи процесів у системі державної діяльності, в публічній службі на основі отриманих даних, досягнень наукового аналізу, професійного досвіду та практики;

- планування та визначення напрямів, темпів, кількісних і якісних показників тих чи інших процесів у системі державного управління, функцій держави (економічних, соціально-культурних, військових, оборонних, боротьба з організованою злочинністю й корупцією в системі публічної служби тощо), спрямованих на досягнення попередньо визначених цілей; розробка цілей і завдань, напрямів розвитку та реформи всієї державної діяльності й публічної служби;

- організація як формування системи публічної служби на базі встановлених цілей, принципів і підходів до цього процесу, визначення структури керуючої й керованої систем у публічній службі, визначення їхньої компетенції, взаємовідносин взаємозв'язку, що мають характер взаємосприяння;

- організація у вузькому значенні – це впорядкування структури функцій і повноважень органів державної влади, структури самих органів, штатів, персоналу, процесів публічного управління;

- керівництво – встановлення правил, нормативів, напрямів діяльності та окремих дій органів публічної влади, керованих об'єктів;

– координація – погодження діяльності різних структур державного механізму для досягнення загальних цілей і завдань держави;

– розпорядництво, тобто оперативне регулювання режиму належної державної діяльності; у вузькому значенні – це поточні вказівки керівними публічними службовцями;

– контроль – визначення відповідності чи невідповідності фактичного стану публічної служби, її структури та конкретних дій публічних службовців потребам соціально-економічного розвитку держави;

– облік – фіксація та аналіз інформації щодо повноважень і переліку органів публічної влади, державних управлінських рішень, реєстру посад публічних службовців, кадрового складу публічної служби, результатів реалізації державно-службових відносин тощо.

Допоміжні функції публічної служби – це обслуговування діяльності державних організацій у межах основних та специфічних загальних і спеціальних функцій.

Це – діловодство, юридичне обслуговування, матеріально-технічне забезпечення тощо.

Публічні службовці виконують покладені на них обов'язки на постійній чи тимчасовій основі, на підставі видання правового акта про їх призначення на відповідну посаду (або за результатами виборів), конкурсного відбору.

Здобувач повинен знати, що за змістом і характером діяльності, способами призначення та надання повноважень можна виділити такі типи посад в органах влади, що існують у сфері публічного управління:

1. політичні;
2. адміністративні;
3. патронатні.

Правовий статус публічних службовців характеризується тим, що:

1) права та обов'язки публічних службовців встановлюються, як правило, у межах компетенції органів, в яких вони перебувають на публічній службі;

2) діяльність публічного службовця підпорядкована виконанню завдань, покладених на відповідний орган, і носить офіційний характер;

3) службові права та обов'язки характеризуються єдністю, своєрідність якої полягає в тому, що їх права одночасно є обов'язками, так як вони повинні використовуватися в інтересах служби, а обов'язки – правами, адже інакше обов'язки неможливо буде здійснити;

4) здійснення службовцем своїх прав та обов'язків гарантується законодавством;

5) законні приписи і вимоги публічного службовця повинні виконуватися всіма, кому вони адресовані;

Законодавець установив вимоги щодо подання відомостей про доходи та фінансові зобов'язання публічних службовців:

- 1) подання таких відомостей перед вступом на посаду;
- 2) щорічне декларування доходів
- 3) наступного року після припинення служби за минулий рік.

Здобувачам потрібно розуміти, що службові права публічних службовців безпосередньо стосуються виконання їх посадових обов'язків, їх умовно можна поділити на:

- права, які забезпечують усвідомлення службовцем свого статусу та його правовий захист;

- права, які сприяють безпосередньому виконанню службовцем своїх обов'язків;

- права, які сприяють посиленню посадової активності публічного службовця, реалізації його конституційних прав і свобод.

Права та обов'язки публічного службовця як обов'язкові складові правового статусу публічного службовця у фізичної особи з'являються після:

1. складання особою присяги публічного службовця;
2. ухвалення суб'єктом публічної адміністрації (органом державної влади, органом місцевого самоврядування, іншим суб'єктом публічної

адміністрації) адміністративного акта про призначення особи на посаду публічного службовця.

Законодавчі та нормативні документи:

1. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015, *Відомості Верховної Ради України*. № 4, ст. 43 URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997. *Відомості Верховної Ради України*. № 24, ст. 170. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001. *Відомості Верховної Ради України*. № 33, ст. 175. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>
4. Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2016 № 246. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2016-%D0%BF#Text>
5. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 9.04.1999 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20-21. С. 190. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>
6. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 8.09.2005 р. *Відомості Верховної Ради України*, 2005. № 52. С. 561. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>
7. Про деякі питання затвердження граничної чисельності працівників апарату та територіальних органів центральних органів виконавчої влади, інших державних органів : Постанова Кабінету Міністрів України від 5.04.2014 р. № 85. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/85-2014-п>
8. Конвенція об политических правах женщин от 7.04.1954 года URL:
http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_156

9. Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок : Конвенція ООН від 19.12.1980 р. – Ратифікована Президіумом Верховної Ради СРСР URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_207
10. Про підвищення соціального статусу жінок в Україні : Указ Президента України від 25.04.2001 р. № 283/2001. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/283/2001>
11. Про затвердження Типових вимог до осіб, які претендують на зайняття посад державної служби категорії А: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.07.2016 р. № 448. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448-2016-%D0%BF#Text>
12. Про затвердження Положення про Національне агентство України з питань державної служби : Постанова Кабінету Міністрів України від 1.09.2014 р. № 500. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/500-2014-%D0%BF#Text>

Основна література:

1. Адміністративне право України. Повний курс: підручник за ред. В.Галунька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с. https://www.researchgate.net/profile/Olena-Gulac/publication/348633981_Administrativne_pravo_Ukraini_Povnij_kurs_V_Galunko_P_Dihtievskij_O_Kuzmenko_O_Gulak_ta_in_za_red_V_Galunka_O_Pravotorovoi_Vid_3-e_Herson_OLDI-PLUS_2020_584_s/links/60087d81a6fdccdc86ba3c9/Administrativne-pravo-Ukraini-Povnij-kurs-V-Galunko-P-Dihtievskij-O-Kuzmenko-O-Gulak-ta-in-za-red-V-Galunka-O-Pravotorovoi-Vid-3-e-Herson-OLDI-PLUS-2020-584-s.pdf
2. Адміністративне право : навч. посіб. для здобувачів вищ. Освіти. Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін.. Вид. 6-те, допов. та перероб. З опорою на законодавство станом на 1 квіт. 2021 р. Харків : Право, 2021. 196 с. https://pravoizdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4395&download_id=1426

3. Публічна служба : навч. посіб. С. М. Серьогін, Н. А. Липовська, Є. І. Бородин [та ін.] ; за заг. ред С. М. Серьогіна. Дніпро : ГРАНІ, 2018. 384 с. <https://grani-print.dp.ua/index.php/home/issue/view/7/march>

Додаткова література:

1. Миколенко О.І. Добровольська Н.В. Перегляд судових рішень як гарантія захисту права особи на доступ до публічної інформації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 8. С. 568-571. http://lsej.org.ua/8_2020/144.pdf
2. Миколенко О.І., Миколенко О.М. Сучасні тенденції у сфері юридичної відповідальності публічних службовців, службового права України та їх критичний аналіз. *Правова держава*. 2021. № 41. С. 61-68. <http://pd.onu.edu.ua/article/view/225582/226541>
3. Баламуш М.А., Ківало Л.В. Звільнення особи з публічної служби як об'єкт адміністративно-правового регулювання. *Правова держава*. 2022. № 48. С. 7-15. <http://pd.onu.edu.ua/article/view/267958/266502>
4. Баламуш М.А., Миколенко О.М. Політична служба в органах виконавчої влади (адміністративно-правовий аналіз). *Правова держава*. 2022. № 46. С. 43-49. <http://pd.onu.edu.ua/article/view/257806/256540>
5. Миколенко О.І., Добровольська Н.В. Цілепокладання в праві та цілі адміністративного права України. *Правова держава*. 2023. № 49. С. 58-65 <http://pd.onu.edu.ua/article/view/276027/272135>
6. Баламуш М.А., Миколенко О.М. Цілепокладання як інструмент вдосконалення адміністративно-правового регулювання політичної служби в Україні. *Правова держава*. 2023. № 50. С. 11-18. <http://pd.onu.edu.ua/article/view/280263/276593>
7. Баламуш М.А., Лазарева М.І. Уповноважений у справах Європейського суду з прав людини як суб'єкт публічної служби. *Правова держава*. 2023. № 49. С. 39-49. <http://pd.onu.edu.ua/article/view/276020/272132>
8. Миколенко О.І. Механізм реалізації прав і свобод людини та громадянина в юридичній науці. Дослідження механізму реалізації прав і свобод людини та громадянина в публічному і приватному праві : кол. монографія / М. А.

Баламуш, Н. В. Ільєва, О. М. Миколенко [та ін.] ; за заг. ред.: О. В. Гаран, О. І. Миколенко. Одеса : Фенікс, 2023. 300 с. 17,44 ум.арк. С. 9-43.
<http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/34550/1/9-43.pdf>

9. Миколенко О.І. Особи, які беруть участь у провадженні в справах про адміністративні правопорушення (Глава 21): Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення / Р.В. Алієв, Н.О. Армаш, М.А. Баламуш, Д.О. Беззубов і ін.; заг. ред. С. В. Петкова. Київ: Юрінком Інтер, 2020. С. 683-696.
10. Білик П.П., Осадча І .А. Адміністративний розсуд в публічному адмініструванні та його зв'язок з юридичною деонтологією: теоретико-правовий аспект. *Правова держава*. 2021. №42. С.52-63
<http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/31323/1/52-62.pdf>
11. Білик П.П. Осадча І.А. Адміністративний розсуд та інструменти діяльності публічних адміністрацій: адміністративно-правовий та юридико-деонтологічний вимір. *Правова держава*. 2021. №44. С.37-44

ТЕМА 4. ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Практичне заняття:

1. Правовий нігілізм та форми його прояву у діяльності органів публічної влади.
2. Бюрократія та бюрократизм (формалізм) в органах публічної влади.
3. Історія розвитку антикорупційного законодавства України (період з 1991- по сьогоднішній час).
4. Корупція в органах публічної влади. Правове закріплення, зміст та суб'єкти.
5. Обмеження щодо використання службових повноважень, а також щодо сумісництва або суміщення з іншими видами діяльності до публічних службовців.

6. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів щодо публічних службовців.

7. Правила етичної поведінки публічних службовців згідно діючого законодавства.

8. Адміністративно-правовий статус Національного антикорупційного бюро України.

9. Адміністративно-правовий статус Національного агентства з питань запобігання корупції.

10. Здійснення правосуддя о визначених законом засад і процедур судочинства з метою захисту особи, суспільства й держави від корупційних і пов'язаних із ними злочинів (Вищий антикорупційний суд).

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Запобігання одержанню неправомірної вигоди або правові обмеження щодо одержання подарунків публічними службовцями.

2. Спеціалізована антикорупційна прокуратура як незалежний структурний підрозділ Генеральної прокуратури України з нагляду за дотриманням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності досудового розслідування від корупційних і пов'язаних із ними злочинів.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Здобувачам потрібно ознайомитись із такими поняттями, як правовий нігілізм, бюрократія та бюрократизм, при розгляді даної теми.

Нігілізм, або ж соціальний нігілізм – це невизнання загальноприйнятих цінностей, ідеалів, моральних норм, культури тощо.

Здобувач має розуміти, що його сутність полягає в загальному негативному, неуважному відношенні до права, законів, нормативного порядку, а з точки зору причин – у юридичній відсталості, правовій невихованості основної маси населення.

Правовий нігілізм – це продукт соціальних відносин, зумовлений безліччю причин і наслідків.

Деякі вчені виділяють такі причини його виникнення:

– першопричиною настільки тривалого явища є те, що Україна -це досить молода держава, яка активно створює свій політичний, соціальний, економічний, правовий курс;

– неможливість охоплення національним законодавством сучасних правил життя в країні.

Бюрократія (фр. bureau - бюро, канцелярія, kratos - сила, влада, держава) - система економічного, соціального, політичного та адміністративного управління, розмежування владних повноважень, їх відокремлення від волі членів суспільства та їх груп з метою формування єдиного управлінського центру для координації усіх елементів та взаємозв'язків у системі суспільних відносин.

Надмірне зловживання владними повноваженнями, концентрація їх в окремих руках та привласнення адміністративного ресурсу породжує крайню негативну форму - бюрократизм.

Бюрократизм - монополізація у корисливих цілях основних важелів влади та управління в руках працівників економічних і спеціальних інститутів та організацій і орієнтація нижчих ланок управління і влади на формальне виконання наказів або імітацію їх виконання у разі виникнення ризику відповідальності.

Серед основних теорій, що були висунуті західними вченими в процесі вивчення і дослідження проблеми бюрократії та бюрократизму, доцільно виділити наступні напрямки.

По-перше, це веберіанські концепції раціональної бюрократії, які виходять з інтерпретації бюрократії як професійного апарату службовців, організованих за принципом пірамідальної ієрархії.

Засновником цього напрямку у дослідженні бюрократії є М. Вебер (1864-1920), який фактично і сформулював основні чотири позиції, що аналізуються при вивченні бюрократії.

До позитивних рис бюрократії Вебер відносив те, що:

- компетенція кожного бюрократичного рівня чітко регламентована законом;
- вся внутрішньо-організаційна діяльність фіксується в письмовому вигляді і підлягає зберіганню;
- від посадової особи стали вимагати не тільки професіоналізму в своїй сфері, але і знання, а також дотримання певних правил, процедур.

Досить часто, здебільшого в англосаксонській традиції, цей підхід до тлумачення бюрократії визначають як “теорію раціональної бюрократії”

Підхід М. Вебера “раціональна бюрократія” став альтернативою, та був заснований на уніфікації, тобто на встановленні чітко визначених процедур, обов’язкових для виконання незалежно від волі виконавця, що відображає визнання рівності всіх людей перед державою.

Таким чином, концепція “раціональної бюрократії” М. Вебера заснована на чотирьох основних принципах:

- на чіткому визначенні та нормативній фіксації компетенції кожного чиновницького рангу;
- на запровадженні жорсткої субординації в межах ієрархічно структурованої бюрократичної системи;
- на обов’язковому письмовому веденні діяльності: починаючи з етапу поширення інформації, і враховуючи прийняття рішення, його оформлення та доведення до відома, а також на зберіганні цих документів;
- на прийнятті до бюрократичної системи чиновників, що є спеціалістами з адміністрування, що враховує як вирішення конкретних питань, підвідних відповідно до займаної посади, так і розуміння принципів діяльності та правил державного органу загалом.

Корупція - це використання особою, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

Залежно від сфери поширення корупційної діяльності, можна виділити три види корупції:

1. Державна (муніципальна) корупція - це корупція, безпосередньо пов'язана з діяльністю органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

2. Комерційна корупція - це корупція, яка виникає в приватних фірмах та організаціях з питань влаштування на роботу, усунення конкурентів, розподілу отриманого прибутку і т.п.;

3. Політична корупція - це корупція, пов'язана з діяльністю фізичних та юридичних осіб в політичній сфері життя суспільства (підкуп виборця, продаж місця в списку партії і т.п.);

4. Життєва (буденна) корупція - це корупція, пов'язана з буденним життям громадян (в освіті, в охороні здоров'я, в комунальних службах і т.п.).

5. Біла корупція – це корупція, яку тим чи іншим чином оправдовує суспільство.

У міжнародних актах зустрічається ще одна класифікація корупції, тому в залежності від активних дій корупціонера розрізняють:

- активну корупцію - тобто ініціатором корупційних дій є особа, що наділена владними повноваженнями;

- пасивну корупцію - тобто ініціатором корупційних дій є громадянин, зацікавлений в певних діях або в бездіяльності чиновника.

Серед причин корупції виділяють наступні:

1. Недосконалість законодавства про державну службу, зокрема з питань

підбору кадрів, належного матеріального стимулювання державних службовців, декларування і контролю за активами та видатками державних службовців;

2. Відсутність законодавчо встановлених правил поведінки державних службовців (адміністративні процедури, посадові інструкції, прийом громадян тощо);

3. Непрозорість та недосконалість процедур прийняття управлінських рішень (можливість створення і використання альтернативних (тіньових) процедур);

4. Неєфективність державного контролю в сфері державних закупівель, відсутність процедури дискваліфікації учасників через їх негативну репутацію, обмеженість доступу до інформації про державні закупівлі.

П'ять основних принципів антикорупційної політики на 2021–2025 роки:

1. оптимізація функцій держави та місцевого самоврядування, зокрема усунення дублювання повноважень різними органами;
2. цифрова трансформація реалізації повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування, прозорість діяльності та відкриття даних;
3. створення на противагу існуючим корупційним практикам більш зручних та законних способів задоволення потреб фізичних і юридичних осіб;
4. забезпечення невідворотності юридичної відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення;
5. формування суспільної нетерпимості до корупції, утвердження культури доброчесності та поваги до верховенства права.

Крім того, здобувач повинен ознайомитись із поняттям неправомірної вигоди відповідно до антикорупційного законодавства України.

Неправомірна вигода - грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав;

Зміст поняття «неправомірна вигода» визначають дві обов'язкових ознаки, відповідно до яких:

1) предметом НВ можуть бути лише :

- грошові кошти та інше майно;
- переваги, пільги й послуги;
- нематеріальні активи;
- будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру;

2) їх обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав.

Надана неправомірна перевага звичайно має економічний або фінансовий характер, однак може бути й нематеріальною.

Здобувач повинен усвідомлювати різницю між реальним та потенційним конфліктом інтересів.

Потенційний конфлікт інтересів - наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень;

Реальний конфлікт інтересів - суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень;

Законодавчі та нормативні документи:

1. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 *Відомості Верховної Ради*, 2014, № 49, Ст. 2056. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
2. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів : Закон України від 10.11.2015 р. *Відомості Верховної Ради України*, 2016, №1, Ст.1. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Г>

3. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014, *Відомості Верховної Ради України*. № 47. Ст. 2051. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>

Основна література:

1. Нормативний помічник з запобігання та протидії корупції: практичний посібник / упоряд. С. В. Петков. К.: Центр учбової літератури. 2017. 288 с.
2. Антикорупційна політика та запобігання корупції в публічному управлінні : навчальний посібник. К.: Видавництво Ліра-К, 2016. 192 с.
<http://lib.knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2016/08/anticorruption-title.pdf>
3. Запобігання корупції у запитаннях і відповідях: посібник для суддів. [Шаповалова О.А., Андрійцьо В.Д., Луньова О.Г. і ін.]. К.: Ваіте, 2017. 146 с.
<http://www.nsj.gov.ua/files/1526979943Anti-Corruption%20Handbook.pdf>
4. Романов М.В. Основні засади запобігання корупції. Харків: ТОВ «Видавництво „Права людини“», 2017. 176 с. https://snu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/04/Pidruchnyk_osnovy-zapobigannya-koruptsiyi.pdf
5. Деркач С., Карпова О., Леончук О., Луцик В. Щодо роботи з викривачами для уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції. Практичний посібник. К. Департамент запобігання та виявлення корупції, 2021. 114 с. <https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/07/Guide-final.pdf>

Додаткова література:

1. Миколенко О.І. «Конфлікт інтересів» в національній правосвідомості та законодавстві України. *Правова держава*. 2019. № 33. С.65-69.
<http://pd.onu.edu.ua/article/view/162055/165316>
2. Гаман П. І. Антикорупційна державна політика: проблеми та перспективи розвитку. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 10. 2018. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/3.pdf

3. Калугіна І.О. Антикорупційна правова політика: природа і зміст. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 4. 2021. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/253778>

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ ДО ЗМІСТОВОГО МОДУЛЮ III

1. Поняття та ознаки публічних послуг.
2. Види публічних послуг.
3. Суб'єкти відносин щодо надання адміністративних послуг.
4. Порядок надання адміністративних послуг.
5. Поняття та види публічної інформації. Порядок доступу до публічної інформації згідно законодавства України.
6. Електронне урядування в публічному адмініструванні.
7. Поняття інструмента публічного адміністрування.
8. Адміністративний акт як інструмент публічного адміністрування.
9. Адміністративний договір як інструмент публічного адміністрування.
10. Фактична дія як інструмент публічного адміністрування.
11. Поняття адміністративного розсуду.
12. Поняття та види публічної служби.
13. Державна служба як основний різновид публічної служби.
13. Правовий статус державного службовця. Права та обов'язки державного службовця.
14. Вступ на державну службу, службова кар'єра та умови припинення державної служби.
15. Служба в органах місцевого самоврядування як різновид публічної служби.
16. Правовий статус службовця в органах місцевого самоврядування.
17. Вступ, проходження та припинення служби в органах місцевого самоврядування.
18. Підстави та порядок притягнення державних службовців до дисциплінарної та матеріальної відповідальності. Система дисциплінарних

стягнень та принципи їх застосування.

19. Правовий нігілізм та форми його прояву у діяльності органів публічної влади.

20. Бюрократія та бюрократизм (формалізм) в органах публічної влади.

21. Корупція в органах публічної влади. Правове закріплення, зміст та суб'єкти.

22. Обмеження щодо використання службових повноважень, а також щодо сумісництва або суміщення з іншими видами діяльності до публічних службовців.

23. Запобігання одержанню неправомірної вигоди або правові обмеження щодо одержання подарунків публічними службовцями.

24. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів щодо публічних службовців.

25. Правила етичної поведінки публічних службовців згідно діючого законодавства.

26. Адміністративно-правовий статус Національного агентства з питань запобігання корупції.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV

РОЛЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В РЕГУЛЮВАННІ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

ТЕМА 5. РОЛЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В РЕГУЛЮВАННІ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН В СУСПІЛЬСТВІ

Практичне заняття:

1. Поняття адміністративно-політичної сфери та основні цілі публічного адміністрування в цій сфері.

2. Засади зовнішньої та внутрішньої політики України згідно чинного законодавства.

3. Система органів управління в галузі юстиції та характеристика їх основних повноважень.

4. Адміністративно-правовий статус Міністерства закордонних справ України та Міністерства юстиції України.

5. Дипломатична служба та правовий статус посадових осіб дипломатичної служби.

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Принципи публічного адміністрування політичною сферою.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

При розгляді питань даної теми, здобувач повинен ознайомитись із основою публічного адміністрування в політичній сфері.

Адміністративно-політична сфера – це галузь суспільного життя, що тісно пов'язана з обороною України, національною безпекою, внутрішніми справами, юстицією, а також із налагодженням дипломатичних відносин з іншими країнами.

Цілі діяльності органів публічної адміністрації:

- забезпечення територіальної цілісності і недоторканості держави;
- підтримка публічної безпеки та правопорядку;
- захист населення та території від надзвичайних ситуацій, а також запобігання їх виникнення;
- забезпечення реалізації державної політики на міжнародній арені;
- створення умов для реалізації і захисту прав і свобод людини і громадянина.

Аргументи проти найменування даної сфери управління та публічного адміністрування адміністративно-політичною сферою:

1. Назва адміністративно-політична сфера не відображає дійсності даної сфери, а саме те, що вона пов'язана з безпекою та правопорядком;

2. Термін адміністративний означає управління, а управління притаманне також соціально-культурній та економічній сферам;

3. Політика реалізується державою не тільки у сфері безпеки, а й у сфері культури, економіки, освіти і т.д..

Аргументи за найменування даної сфери управління та публічного адміністрування адміністративно-політичною сферою:

- така назва сфери не захоплює такі галузі як юстиція та закордонні справи;

- політично-територіальний лад нашої держави базується на принципах централізації та децентралізації влади.

Здобувач повинен ознайомитись із основними принципами правової політики, на основі яких вона повинна розроблятися та здійснюватися, є:

1. пріоритетність прав людини як найвищої соціальної цінності;
2. соціальна зумовленість;
3. справедливість;
4. легітимність та демократичний характер;
5. відповідність основним положенням законодавства Європейського Союзу та міжнародного права;
6. гласність;
7. наукова обґрунтованість;
8. стійкість і прогнозованість.

Система центральних органів виконавчої влади в адміністративно-політичній сфері (Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади):

1. Міністерство внутрішніх справ України;
2. Міністерство оборони України;
3. Міністерство юстиції України;
4. Міністерство закордонних справ України;
5. Національне агентство України з питань державної служби;

6. Адміністрації державної служби і спеціального зв'язку з захисту інформації України.

Крім того, здобувач повинен усвідомлювати на яких принципах базується внутрішня політика держави, а саме:

1. пріоритетність захисту національних інтересів;
2. верховенство права, забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, повага до гідності кожної особи, забезпечення особливого піклування про дитину та реалізації її прав;
3. рівність усіх суб'єктів права власності перед законом, захист конкуренції у сфері економічної діяльності;
4. здійснення державної влади на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову;
5. відкритість та прозорість процесів підготовки і прийняття рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування;
6. забезпечення сталого розвитку економіки на ринкових засадах та її соціальної спрямованості;
7. забезпечення балансу загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів;
8. свобода, соціальна справедливість і творча самореалізація, участь громадян в управлінні державними і суспільними справами;
9. соціальне партнерство та громадянська солідарність.

Здобувач має розуміти, що державна правова політика формується Президентом України, Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, іншими органами державної влади. У формуванні цієї політики беруть участь політичні партії, громадські організації, рухи, об'єднання, а також громадяни, як безпосередньо, так і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Систему органів дипломатичної служби складають:

- 1) Міністерство закордонних справ України;

2) представництва Міністерства закордонних справ України на території України;

3) закордонні дипломатичні установи України.

Також здобувач повинен ознайомитись із переліком закордонних дипломатичних установ відповідно до чинного законодавства України.

Закордонними дипломатичними установами України є:

1) Посольство України;

2) Посольство України з резиденцією Надзвичайного і Повноважного Посла України в Києві;

3) Постійне представництво України при міжнародній організації;

4) Представництво України при міжнародній організації;

5) Місія України при міжнародній організації;

6) консульська установа України (Генеральне консульство України, Консульство України, Віце-консульство України та Консульське агентство України).

Законодавчі та нормативні документи:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2013, *Відомості Верховної Ради України*. №27, ст. 282. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#n3>
2. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993, *Відомості Верховної Ради України*. №39, ст. 383. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
3. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010, *Відомості Верховної Ради України*. №38, ст. 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17#Text>
4. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 *Відомості Верховної Ради України*. №40, ст. 527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text, №40, ст. 527.>

5. Про дипломатичну службу: Закон України від 07.06.2018 *Відомості Верховної Ради України*. №26, ст. 219. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2449-19#Text>
6. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України: Постанова Кабінету Міністрів від 2.07.2014. № 228. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF#Text>
7. Положення про Раду адвокатів України: Положення Національної Асоціації адвокатів України, від 17.11.2012. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001418-12#Text>
8. Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України: Постанова Кабінету Міністрів від 30.03.2016. № 281. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-2016-%D0%BF#Text>

Основна література:

1. Адміністративне право : навч. посіб. для здобувачів вищ. Освіти. Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін.. Вид. 6-те, допов. та перероб. З опорою на законодавство станом на 1 квіт. 2021 р. Харків : Право, 2021. 196 с.
https://pravoizdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4395&download_id=1426
2. Адміністративне право України (загальна частина): навчальний посібник / О. І. Остапенко, М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, Л. С. Гулак., Н. Я. Отчак, Л. О. Остапенко. Львів: НУ «Львівська політехніка», 2019. 504 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3866/1/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%D0%B3%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82.pdf>
3. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.
<http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/bitstream/123456789/2889/1/2020%20%D0%90%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1>

[%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B5-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE-%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.-%D0%9F%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81-%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA-2020.pdf](#)

ТЕМА 6. РОЛЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В РЕГУЛЮВАННІ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В СУСПІЛЬСТВІ

Практичне заняття:

1. Поняття, ознаки та основні напрямки публічного адміністрування в економічній сфері.
2. Система центральних органів виконавчої влади, що відносяться до економічної сфери.
3. Адміністративно-правовий статус Антимонопольного комітету України.
4. Адміністративно-правовий статус Фонду державного майна України.
5. Адміністративно-правовий статус Національного банку України. Державне управління банківською системою.
6. Публічне адміністрування митною та податковою сферами.

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Розкрийте сутність принципу свободи конкуренції
2. Охарактеризуйте роль та основні завдання Державної регуляторної служби України в публічному адмініструванні економіки
3. Державне управління паливно-енергетичним комплексом.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

При розгляді теми, здобувач повинен ознайомитись із поняттям, основними цілями та ознаками публічного адміністрування в економічній сфері.

Публічне адміністрування в економічній сфері - це організуючий вплив органів публічної влади, знайти сфери суспільного життя, що пов'язані із промисловістю, сільськогосподарським комплексом, будівництвом, транспортом, житлово-комунальним господарством, використанням та охороною природних ресурсів і т. д.

Основні цілі публічного адміністрування в економічній сфері:

1. Забезпечення стратегічних пріоритетів в розвитку економіки (стимулювання розвитку окремих галузей і виробництв, залучення закордонних інвестицій, цінова політика і т. д.)

2. Упорядкування власності, а також створення механізму передачі власності в приватний сектор шляхом приватизації та антимонопольного регулювання;

3. Якісне адміністративно-правове регулювання зовнішніх економічних відносин направлене на збалансування національної економіки та врегулювання внутрішнього ринку України;

4. Відмова від адміністративного командування в економіці та широке використання таких засобів як ліцензування, квотування, сертифікація і т. д.

Основні ознаки публічного адміністрування в економічній сфері:

1. Це сфера, що пов'язана зі створенням, використанням та розподіленням природних благ, добуванням або використанням природних ресурсів;

2. Головним принципом публічного адміністрування в економічній сфері є те, що економіка повинна формувати політику держави а не навпаки;

3. Економічна сфера також пов'язана із охороною навколишнього середовища.

Особливості публічного адміністрування в економічній сфері:

1. Управління втілюється не економікою, а економічними процесами;

2. Велика кількість центральних органів виконавчої влади реалізує свої повноваження в економічній сфері, яку очолює Кабінет Міністрів України;

3. Успішність державного управління в економічній сфері залежить від ефективної взаємодії з органами місцевого самоврядування.

Здобувач має розуміти, що стан економіки, рівень її розвитку, ефективність прямо залежать від спроможності державної влади управляти виробництвом і обігом виробленої продукції.

Публічне адміністрування в економічній сфері - це організуючий вплив органів публічної влади, знайти сфери суспільного життя, що пов'язані із

1. промисловістю,
2. сільськогосподарським комплексом,
3. будівництвом,
4. транспортом,
5. житлово-комунальним господарством,
6. використанням та охороною природних ресурсів і т. д.

Крім того, здобувач повинен ознайомитись із забезпечення легітимності підприємницької діяльності досягається у спосіб:

1. Державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності.
2. Ліцензування
3. Захист економічної конкуренції (антимонопольна діяльність)

Головним (провідним) органом у системі центральних органів виконавчої влади із забезпечення реалізації державної економічної, цінової, інвестиційної та зовнішньоекономічної політики, а також міжвідомчої координації з питань економічного і соціального співробітництва України з ЄС є Міністерство економіки.

Міністерство економіки України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Здобувач має усвідомлювати, що повноваження щодо міжгалузевих управління економікою мають і окремі інші центральні органи виконавчої влади: державна Митна служба України, Державна служба експортного контролю України, Державна служба статистики України, Державний регуляторна служба

України, Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України та деякі інші.

Законодавчі та нормативні документи:

1. Конституція України : від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. С. 141. URL:
2. Про Фонд державного майна України : Закон України від 9.12.2011 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 28. С. 311. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4107-17#Text>
3. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 50. С. 472. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12#Text>
4. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 5.07.2007 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 29. С. 389. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>
5. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 29. С. 238. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
6. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 5-6. С. 30. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2121-14>
7. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 227. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#Text>
8. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 375. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF#Text>

9. Про Положення про Пенсійний фонд України : Указ Президента України від 6.04. 2011 р. № 384/2011. URL:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/384/2011>
10. Питання Міністерства економіки: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 459. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-%D0%BF#Text>
11. Про затвердження Положення Про державну службу експортного контролю України : Постанова Кабінету Міністрів України від 31.03.2015 р. № 159. URL:
<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/159-2015-п>
12. Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 р. № 215. URL:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-п>
13. Про затвердження Положення про Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 р. № 676. URL:
<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/676-2014-п>
14. Про затвердження Положення про Державну службу статистики України : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.09.2014 р. № 481.: URL:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/481-2014-п>

Основна література:

1. Адміністративне право України (загальна частина): навчальний посібник / О. І. Остапенко, М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, Л. С. Гулак., Н. Я. Отчак, Л. О. Остапенко. Львів: НУ «Львівська політехніка», 2019. 504 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3866/1/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%D0%B3%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82.pdf>
2. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових

наук,

2020.

466

[c.http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/bitstream/123456789/2889/1/2020%20%D0%90%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B5-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE-%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.-D0%9F%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9-D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81-D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA-2020.pdf](http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/bitstream/123456789/2889/1/2020%20%D0%90%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B5-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE-%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.-D0%9F%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9-D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81-D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA-2020.pdf)

ТЕМА 7. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ БЕЗПЕКОЮ ТА ОБОРОНОЮ

Практичне заняття:

1. Поняття національної безпеки та її об'єкти.
2. Стратегії національної та воєнної безпеки України
3. Основи національного спротиву
4. Правовий режим воєнного стану та мобілізація
5. Керівництво у сферах національної безпеки і оборони
6. Адміністративно-правовий статус Ради національної безпеки і оборони України
7. Адміністративно-правовий статус Військово-цивільних адміністрацій.
8. Адміністративно-правовий статус національної гвардії України.
9. Адміністративно-правовий статус Служби безпеки України.
10. Структура і функції Збройних сил України.
11. Державний кордон та його охорона.
12. Реформування Збройних сил України (професійна армія, строкова служба для жінок та ін.) Військовий обов'язок в Україні.

13. Альтернативна (невійськова служба): поняття, суб'єкти та порядок реалізації.

14. Адміністративно-правовий статус національної гвардії України.

15. Поняття та завдання цивільного захисту за Кодексом Цивільного захисту України.

16. Адміністративно-правовий статус національної поліції України.

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Комплекс дій превентивного або примусового характеру, що застосовується поліцейськими.

2. Застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї, озброєння та бойової техніки військовослужбовцями Національної гвардії України.

3. Муніципальна варта. Правовий статус та повноваження.

4. Адміністративна відповідальність за правопорушення в сфері оборони.

5. Організаційні основи боротьби з тероризмом

6. Державні органи, що мають розвідувальні функції

7. Генеральний штаб Збройних сил України.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Здобувач повинен ознайомитись із основами національної безпеки та оборони України відповідно до чинних нормативно-правових актів.

Національна безпека України – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз.

Крім того, здобувач повинен вміти аналізувати інформацію щодо нормативного закріплення загроз національної безпеки та проводити правовий аналіз нормативно-правових актів, які втратили юридичну силу, що стосується даного питання.

Загрози національній безпеці України – це явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України;

Державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямована на захист: людини і громадянина - їхніх життя і гідності, конституційних прав і свобод, безпечних умов життєдіяльності; суспільства - його демократичних цінностей, добробуту та умов для сталого розвитку; держави - її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності; території, навколишнього природного середовища - від надзвичайних ситуацій.

Основними принципами, що визначають порядок формування державної політики у сферах національної безпеки і оборони, з якими повинен ознайомитись здобувач, є:

1) верховенство права, підзвітність, законність, прозорість та дотримання засад демократичного цивільного контролю за функціонуванням сектору безпеки і оборони та застосуванням сили;

2) дотримання норм міжнародного права, участь в інтересах України у міжнародних зусиллях з підтримання миру і безпеки, міждержавних системах та механізмах міжнародної колективної безпеки;

3) розвиток сектору безпеки і оборони як основного інструменту реалізації державної політики у сферах національної безпеки і оборони.

Фундаментальними національними інтересами України є:

1) державний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України;

2) сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення;

3) інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами.

Здобувач має знати, що сектор безпеки і оборони України складається з чотирьох взаємопов'язаних складових: сили безпеки; сили оборони; оборонно-промисловий комплекс; громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки.

Адміністративно-правове регулювання оборони України - це система політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних та інших заходів держави по підготовці до збройного захисту або захисту держави, у випадку агресії або збройного конфлікту.

Основною ціллю публічного адміністрування в сфері оборони є створення необхідних умов для запобігання та припинення агресії на території України з боку інших держав.

Оборона - це система політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних та інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту.

Виключно законами України визначаються організація Збройних Сил України, правовий режим воєнного стану та вирішуються інші питання у сфері оборони.

Підготовка держави до оборони в мирний час включає: прогнозування та оцінку воєнної небезпеки і воєнної загрози, здійснення заходів у зовнішньополітичній сфері, спрямованих на запобігання збройному конфлікту та відсіч збройній агресії; формування та реалізацію воєнної, воєнно-економічної, військово-технічної та військово-промислової політики держави; удосконалення структури, уточнення завдань і функцій Збройних Сил України та інших військових формувань, забезпечення необхідної чисельності їх особового складу, а також їх розвиток, підготовку та підтримання на належному рівні боєздатності, бойової та мобілізаційної готовності до оборони держави, планування їх застосування; розвиток військово-промислового комплексу, створення сприятливих умов для мобілізаційного розгортання галузей національної економіки з метою виробництва озброєння, військової техніки і

майна в необхідних обсягах; підготовку національної економіки, території, органів державної влади, органів військового управління, органів місцевого самоврядування, а також населення до дій в особливий період; забезпечення розвитку воєнної науки, забезпечення відкритого та демократичного цивільного контролю у сфері оборони в порядку, визначеному законодавством, та дотримання вимог щодо збереження державної таємниці.

Оборона України - це система політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту.

Збройні Сили України - це військове формування, на яке відповідно до Конституції України покладаються оборона України

Міністерство оборони України є центральним органом виконавчої влади і військового управління, у підпорядкуванні якого перебувають Збройні Сили України.

При розгляді питань теми, здобувач повинен знати структуру Збройних Сил України та види Збройних Сил України.

Збройні Сили України мають таку загальну структуру:

1. Генеральний штаб Збройних Сил України як головний орган військового управління;
2. Об'єднаний оперативний штаб Збройних Сил України як орган управління міжвидовими та міжвідомчими угрупованнями військ (сил).

Види Збройних Сил України:

1. Сухопутні війська,
2. Повітряні Сили,
3. Військово-Морські Сили;

Президент України - Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України.

Здобувач має ознайомитись із поняттям територіальної оборони та її нормативним закріпленням в чинному законодавстві.

Територіальна оборона України є системою загальнодержавних воєнних і спеціальних заходів, що здійснюються в особливий період поза зонами (районами) бойових дій на всій території України або в окремих її місцевостях.

Територіальна оборона України є системою загальнодержавних воєнних і спеціальних заходів, що здійснюються в особливий період із завданнями:

1. охорони та захисту державного кордону;
2. забезпечення умов для надійного функціонування органів державної влади, органів військового управління, стратегічного (оперативного) розгортання військ (сил);
3. охорони та оборони важливих об'єктів і комунікацій;
4. боротьби з диверсійно-розвідувальними силами, іншими озброєними формуваннями агресора та антидержавними незаконно утвореними озброєними формуваннями;
5. підтримання правового режиму воєнного стану.

Крім того, здобувачам необхідно ознайомитись із Кодексом Цивільного захисту України для усвідомлення загальних функцій органів держави у відповідній сфері.

Цивільний захист - це функція держави, спрямована на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період.

Сили цивільного захисту - аварійно-рятувальні формування, спеціалізовані служби та інші формування цивільного захисту, призначені для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації надзвичайних ситуацій;

До сил цивільного захисту належать:

- 1) Оперативно-рятувальна служба цивільного захисту;
- 2) аварійно-рятувальні служби;
- 3) формування цивільного захисту;
- 4) спеціалізовані служби цивільного захисту;

- 5) пожежно-рятувальні підрозділи (частини);
- б) добровільні формування цивільного захисту.

Законодавчі та нормативні документи:

1. Конституція України : від 28 червня 1996 р./ *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільного захисту України : Кодекс України від 2.10.2010 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 34-35. Ст. 458. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>
3. Про Збройні сили України : Закон України від 6.12.1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 1934-XII. Ст. 108. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>
4. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 385. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>
5. Про оборону України : Закон України від 6.12.1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 107. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>
6. Про Національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
7. Про альтернативну (невійськову) службу : Закон України від 12.12.1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 15. Ст. 188. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1975-12#Text>
8. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 580-19. Ст. 379. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
9. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 44. Ст. 416. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>

10. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
11. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України : Закон України від 03.03.2022 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2022. № 2114-20 URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text>
12. Про порядок направлення підрозділів Збройних Сил України до інших держав : Закон України від 2.03.2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 19. Ст. 144. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1518-14#Text>
13. Про порядок допуску та умови перебування підрозділів збройних сил інших держав на території України : Закон України від 22.02.2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 17. Ст. 122. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1479-14#Text>
14. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 5.03.1998 р. // *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 35. Ст. 237. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text>
15. Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>
16. Про Службу зовнішньої розвідки України : Закон України від 01.12.2005 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 3160-15. Ст. 94 URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-15#Text>
17. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 3.04.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 27. Ст. 208. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>
18. Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 17. Ст. 594. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>

19. Про розвідку: Закон України від 17.09.2020 *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 912-20. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-20#Text>
20. Про контррозвідувальну діяльність: Закон України від 26.12.2002 *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 374-15. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15#Text>
21. Про прикордонний патруль: Закон України від 05.11.2009 *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 6. Ст. 46. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1710-17#Text>
22. Про державний кордон України: Закон України від 04.11.1991 *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 2. Ст. 5. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text>
23. Про затвердження Положення про Міністерство оборони України : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 р. № 671 URL: URL:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/671-2014-п>
24. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14 вересня 2020 року URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
25. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про стратегію воєнної безпеки України»: Указ Президента України від 25 березня 2010 р. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>
26. Про Положення про Генеральний штаб збройних сил України: Указ Президента України від 30 січня 2019 р. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/23/2019#Text>
27. Про затвердження Переліку спеціальностей та/або професій, споріднених з відповідними військово-обліковими спеціальностями, після одержання яких жінки беруться на військовий облік військовозобов'язаних та Переліку спеціальностей та/або професій, споріднених з відповідними військово-

обліковими спеціальностями: Наказ Міністерства оборони України від 03.12.2021 р. № 1566/37188 URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1566-21#Text>

28. Про затвердження Положення про добровольчі формування територіальних громад : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. № 1449 URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1449-2021-%D0%BF#Text>

29. Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення «Корпус оперативно-раптової дії»: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 19.12.2018 р. № 1436/32888 URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1436-18#Text>

30. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 07.06.2018 р. № 688/32138 URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>

Основна література:

1. Адміністративне право України (загальна частина): навчальний посібник / О. І. Остапенко, М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, Л. С. Гулак., Н. Я. Отчак, Л. О. Остапенко. Львів: НУ «Львівська політехніка», 2019. 504 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3866/1/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%D0%B3%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82.pdf>
2. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.
<http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/bitstream/123456789/2889/1/2020%20%D0%90%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B5-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE-%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.->

[%D0%9F%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81-%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA-2020.pdf](#)

ТЕМА 8. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Практичне заняття:

1. «Охорона здоров'я» як об'єкт адміністративно-правового регулювання. Основні принципи державної політики у сфері охорони здоров'я.
2. Права і обов'язки громадян у сфері охорони здоров'я.
3. Медична реформа в Україні.
4. Трансплантація органів в Україні: поняття, проблеми та нормативно-правове забезпечення.
5. Медичне страхування: сучасний стан та розвиток.
6. Види, підстави та порядок надання психіатричної допомоги, а також презумпція психічного здоров'я за Законом України «Про психіатричну допомогу».

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

При розгляді питань теми, здобувач повинен ознайомитись із основами надання медичних послуг відповідно до чинного законодавства України.

Кожна людина має природне невід'ємне і непорушне право на охорону здоров'я. Суспільство і держава відповідальні перед сучасним і майбутніми поколіннями за рівень здоров'я і збереження генофонду народу України, забезпечують пріоритетність охорони здоров'я в діяльності держави, поліпшення умов праці, навчання, побуту і відпочинку населення, розв'язання екологічних

проблем, вдосконалення медичної допомоги і запровадження здорового способу життя.

Здобувач повинен знати, що безпосереднє відношення до реалізації конституційного права особи на охорону здоров'я має ст. 49 Конституції України, якою визначено, що «кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування».

Основні принципи охорони здоров'я

- визнання охорони здоров'я пріоритетним напрямом діяльності суспільства і держави, одним з головних чинників виживання та розвитку народу України;
- дотримання прав і свобод людини і громадянина в сфері охорони здоров'я та забезпечення пов'язаних з ними державних гарантій;
- гуманістична спрямованість, забезпечення пріоритету загальнолюдських цінностей над класовими, національними, груповими або індивідуальними інтересами, підвищений медико-соціальний захист найбільш вразливих верств населення;
- рівноправність громадян, демократизм і загальнодоступність медичної і реабілітаційної допомоги та інших послуг в сфері охорони здоров'я;
- відповідність завданням і рівню соціально-економічного та культурного розвитку суспільства, наукова обґрунтованість, матеріально-технічна і фінансова забезпеченість;
- орієнтація на сучасні стандарти здоров'я, медичної та реабілітаційної допомоги, поєднання вітчизняних традицій і досягнень із світовим досвідом в сфері охорони здоров'я;
- попереджувально-профілактичний характер, комплексний соціальний, екологічний, медичний та реабілітаційний підхід до охорони здоров'я;
- багатоукладність економіки охорони здоров'я і багатоканальність її фінансування, поєднання державних гарантій з демонополізацією та заохоченням підприємництва і конкуренції;

- децентралізація державного управління, розвиток самоврядування закладів та самостійності працівників охорони здоров'я на правовій і договірній основі.

Здобувач має запам'ятати, що держава визнає право кожного громадянина України на охорону здоров'я і забезпечує його захист.

Кожний громадянин України має право на охорону здоров'я, що передбачає:

- життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та соціальне обслуговування і забезпечення, який є необхідним для підтримання здоров'я людини;

- безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище;

- санітарно-епідемічне благополуччя території і населеного пункту, де він проживає;

- безпечні і здорові умови праці, навчання, побуту та відпочинку;

- кваліфіковану медичну допомогу, включаючи вільний вибір лікаря, вибір методів лікування відповідно до його рекомендацій і закладу охорони здоров'я;

- достовірну та своєчасну інформацію про стан свого здоров'я і здоров'я населення, включаючи існуючі і можливі фактори ризику та їх ступінь;

- участь в обговоренні проєктів законодавчих актів і внесення пропозицій щодо формування державної політики в сфері охорони здоров'я;

- участь в управлінні охороною здоров'я та проведенні громадської експертизи з цих питань у порядку, передбаченому законодавством;

- можливість об'єднання в громадські організації з метою сприяння охороні здоров'я;

- правовий захист від будь-яких незаконних форм дискримінації, пов'язаних із станом здоров'я;

- відшкодування заподіяної здоров'ю шкоди;

- оскарження неправомірних рішень і дій працівників, закладів та органів охорони здоров'я.

Кожен громадянин має право на безоплатне отримання у державних та комунальних закладах охорони здоров'я медичної допомоги, до якої належать:

1. екстрена медична допомога;
2. первинна медична допомога;
3. вторинна (спеціалізована) медична допомога, що надається за медичними показаннями у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я;

Лікарні, які надають вторинну медичну допомогу, поділяють на п'ять типів:

- лікарня інтенсивної допомоги
- лікарня планового лікування хронічних хворих
- лікарня відновного лікування
- хоспіси
- лікарня медико-соціальної допомоги

Крім того, здобувач повинен більш детально ознайомитись із порядком надання різних видів медичної допомоги.

Третинна (високоспеціалізована) медична допомога, що надається за медичними показаннями у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я;

Паліативна допомога, що надається за медичними показаннями у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

Пацієнт має право на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при його медичному обстеженні.

Медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторони життя

громадянина, не мають права розголошувати ці відомості, крім передбачених законодавчими актами випадків.

Медичною таємницею є:

- факт звернення людини до лікувального закладу за медичною допомогою;
- стан здоров'я людини;
- діагноз;
- обставини, що передували захворюванню або спровокували його;
- функціональні особливості організму;
- шкідливі звички,
- особливості психіки,
- майновий стан,
- інші відомості, отримані при медичному обстеженні, зокрема інформація про сімейне, інтимне життя людини, а також про стан здоров'я родичів, близьких пацієнта.

Аналіз норм закону доводить (ст. 5, 6, 7 Закону України «Про страхування»), що страхування за критерієм форми здійснення підлягає поділу на добровільне і обов'язкове, що має знати здобувач при розгляді даного питання.

На сьогодні жодного нормативно-правового акту стосовно механізму реалізації медичного страхування в обов'язковій формі чинне законодавство України не містить.

Крім того, здобувач повинен усвідомлювати, що кожна особа вважається такою, яка не має психічного розладу, доки наявність такого розладу не буде встановлено на підставах та в порядку, передбачених законами України.

Діагноз психічного розладу встановлюється відповідно до загальноновизнаних міжнародних стандартів діагностики та Міжнародної статистичної класифікації хвороб, травм і причин смерті, прийнятих центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я для застосування в Україні. Діагноз

психічного розладу не може базуватися на незгоді особи з існуючими в суспільстві політичними, моральними, правовими, релігійними, культурними цінностями або на будь-яких інших підставах, безпосередньо не пов'язаних із станом її психічного здоров'я.

Законодавчі та нормативні документи:

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 4. Ст. 19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
2. Про екстрену медичну допомогу: Закон України від 05.07.2012 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 30. Ст. 340. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17#Text>
3. Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові: Закон України від 30.09.2020 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 1962-9 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-20#Text>
4. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині: Закон України від 17.05.2018 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 28. Ст. 232 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#Text>
5. Етичний кодекс лікаря України: від 27.09.2009. № 0001748-09 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001748-09#Text>
6. Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення : Закон України від 03.03.2008 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 35. Ст. 235 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155/98-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. Ст. 78 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 28.12.2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 11. Ст. 75 URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/77-19#Text>

9. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2002 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 19. Ст. 143 URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>

10. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 5. Ст. 35 URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

Основна література:

1. Адміністративне право України (загальна частина): навчальний посібник / О. І. Остапенко, М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, Л. С. Гулак., Н. Я. Отчак, Л. О. Остапенко. Львів: НУ «Львівська політехніка», 2019. 504 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3866/1/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%D0%B3%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82.pdf>
2. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.
<http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/bitstream/123456789/2889/1/2020%20%D0%90%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B5-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE-%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.-%D0%9F%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81-%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA-2020.pdf>

ТЕМА 9. РОЛЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В РЕГУЛЮВАННІ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ

ВІДНОСИН В СУСПІЛЬСТВІ

Практичне заняття:

1. Поняття, основні ознаки та цілі публічного адміністрування в соціально-культурній сфері.
2. Основні засади державної політики України у соціальній та культурній сфері згідно чинного законодавства.
3. Система центральних органів виконавчої влади, що відносяться до соціально-культурної сфери.
4. Адміністративно-правовий статус Міністерства культури та інформаційної політики України та Міністерства соціальної політики України.
5. Пенсійний фонд України як центральний орган виконавчої влади з питань пенсійного забезпечення. Національна соціальна сервісна служба України як центральний орган виконавчої влади з питань соціального захисту населення.
6. Адміністративно-правовий статус Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення.
7. Обмеження та заборони передбачені Законом України «Про захист суспільної моралі».

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Сучасний стан розвитку української культурності і духовності.
2. Аналіз ЗУ Про авторське право та суміжні права.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Здобувач, при вивченні питань теми, повинен ознайомитись із основним законодавством у соціально-культурній сфері та ролі, що відіграє публічне управління у цій сфері.

Публічне адміністрування в соціально-культурній сфері - це організуючий вплив органів публічної влади на ті сфери суспільного життя, що пов'язані із

задоволенням матеріальних та духовних потреб людей у сфері культури, науки, освіти, охорони здоров'я, творчості, соціального захисту і т.д..

Здобувач повинен знати основні цілі публічного адміністрування в соціально-культурній сфері:

1. Збереження здоров'я та працездатності населення;
2. Організація професійної підготовки кадрів;
3. Зміцнення сім'ї та турбота про підростаюче покоління;
4. Збереження та примноження культурної спадщини;
5. Утворення сприятливих умов для заняття наукою, спортом та творчістю.

Основні ознаки соціально-культурної сфери, з якими необхідно ознайомитись здобувачам:

1. Духовна, а не матеріальна по характеру сфера, так як пов'язана із формуванням особистості та розумової діяльності, що направлена на творче пізнання світу;

2. Реалізована в соціально-культурній сфері діяльність проявляється в:

- створенні, використанні, розповсюдженні духовних цінностей;
- в соціальному захисті незахищених верств населення.

Особливості публічного адміністрування в соціально-культурній сфері:

1. В реалізації державної політики в соціально-культурній сфері беруть участь не тільки органи державної влади, а й органи місцевого самоврядування;

2. Міністерства та інші органи державної влади реалізують досить великий об'єм повноважень у даній сфері;

3. До об'єктів управління відносяться установи особливого профілю, а саме: дошкільні заклади, учбові заклади, театри, бібліотеки, спортивні організації і т. д.

Здобувач повинен ознайомитись із діяльністю органів центральної виконавчої влади в сфері охорони здоров'я.

Міністерство соціальної політики України (Мінсоцполітики) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України і який забезпечує формування та

реалізацію державної політики у сфері соціальної політики, загальнообов'язкового державного соціального та пенсійного страхування, соціального захисту населення, волонтерської діяльності, з питань сім'ї та дітей, оздоровлення та відпочинку дітей, усиновлення та захисту прав дітей, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, торгівлі людьми, забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, надання соціальних послуг та проведення соціальної роботи, соціальної та професійної адаптації військовослужбовців, які звільняються, осіб, звільнених з військової служби, ветеранів праці, ветеранів війни, осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» в частині організації виплати їм разової грошової допомоги, ветеранів військової служби, жертв нацистських переслідувань, дітей війни та жертв політичних репресій, пенсійного забезпечення та ведення обліку осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню, здійснення державного контролю за дотриманням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки (державна допомога, пільги, житлові субсидії та інші виплати, що проводяться за рахунок державного бюджету, соціальні послуги) та за дотриманням прав дітей, а також забезпечує формування та реалізує державну політику щодо здійснення державного нагляду у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності в частині забезпечення відповідності законодавству рішень правління Фонду соціального страхування, державного регулювання та нагляду за дотриманням норм Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» щодо призначення (перерахування) і виплати пенсій у солідарній системі та щодо взаємодії Пенсійного фонду України з Фондом соціального страхування, у сфері гуманітарної допомоги.

Здобувач має знати, що основними завданнями Мінсоцполітики є:

1. у сфері соціальної політики, загальнообов'язкового державного соціального та пенсійного страхування, волонтерської діяльності, пенсійного забезпечення та ведення обліку осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню;
2. у сфері соціального захисту населення, зокрема осіб з інвалідністю, ветеранів праці, жертв нацистських переслідувань, дітей війни та жертв політичних репресій, громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; ветеранів військової служби в частині пенсійного забезпечення;
3. у сфері соціального захисту ветеранів війни, осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» в частині організації виплати їм разової грошової допомоги;
4. з питань виплати передбаченої законодавством соціальної стипендії студентам (курсантам) державних закладів вищої освіти, які навчаються за денною формою за державним замовленням;
5. з питань надання пільг з оплати житлово-комунальних послуг, твердого палива і скрапленого газу, а також житлових субсидій;
6. з питань сім'ї та дітей, оздоровлення та відпочинку дітей, усиновлення та захисту прав дітей;
7. з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі;
8. з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;
9. з питань запобігання та протидії торгівлі людьми;
10. з питань надання соціальних послуг та проведення соціальної роботи;
11. з питань соціальної та професійної адаптації військовослужбовців, які звільняються, осіб, звільнених з військової служби.

Міністерство культури України (Мінкультури) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Мінкультури є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах культури та мистецтв, охорони культурної спадщини, музейної справи, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, державної мовної політики, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері кінематографії, відновлення та збереження національної пам'яті, міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав національних меншин.

Пенсійний фонд України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра соціальної політики, що реалізує державну політику з питань пенсійного забезпечення та ведення обліку осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню.

Здобувач має знати, що основними завданнями Пенсійного фонду України є:

1. реалізація державної політики з питань пенсійного забезпечення, загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, надання житлових субсидій та пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу;
2. ведення обліку осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню, осіб, які мають право на пільги, а також отримувачів житлових субсидій;
3. внесення пропозицій Міністрові соціальної політики щодо забезпечення формування державної політики із зазначених питань;
4. здійснення страхових виплат та надання соціальних послуг відповідно до Законів України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне

страхування» та «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»;

5. профілактика нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;
6. проведення перевірки обґрунтованості видачі, продовження листків непрацездатності та документів, що є підставою для їх формування, на базі інформації, що міститься в електронних системах та реєстрах;
7. здійснення контролю за використанням страхувальниками та застрахованими особами страхових коштів.

Законодавчі та нормативні документи:

1. Про організацію надання соціальних послуг: Закон України від 01.06.2020 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 528 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text>
2. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 18. Ст. 73 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
3. Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 р. № 423 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-%D0%BF#Text>
4. Про затвердження Положення про Міністерство культури України: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2014 р. № 495 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/495-2014-%D0%BF#Text>
5. Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2014 р. № 280 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-%D0%BF#Text>
6. Деякі питання Національної соціальної сервісної служби України: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.08.2020 р. № 783 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-2020-%D0%BF#Text>

7. Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення: Закон України від 23.09.1997 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 48. Ст. 296 URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/538/97-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Про культуру: Закон України від 14.12.2011 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 24. Ст. 168 URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>
9. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 39. Ст. 333 URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>
10. Про захист суспільної моралі: Закон України від 20.11.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 14. Ст. 192 URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1296-15#Text>
11. Про затвердження Положення про Міністерство молоді та спорту України: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.06.2014 р. № 220 URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2014-%D0%BF#Text>

Основна література:

1. Адміністративне право України (загальна частина): навчальний посібник / О. І. Остапенко, М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, Л. С. Гулак., Н. Я. Отчак, Л. О. Остапенко. Львів: НУ «Львівська політехніка», 2019. 504 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3866/1/%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%D0%B3%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82.pdf>
2. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.
<http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/bitstream/123456789/2889/1/2020%20%D0%90%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B5->

[%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE-
%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.-
%D0%9F%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9-
%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81-
%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%
D0%BA-2020.pdf](#)

ТЕМА 10. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОСВІТОЮ ТА НАУКОЮ

Практичне заняття:

1. Конституційне право на освіту та «освіта» як об'єкт адміністративно-правового регулювання.
2. Освітня реформа в Україні.
3. Структура освіти в Україні.
4. Освітні та освітньо-кваліфікаційні рівні в Україні.
5. Адміністративні послуги, що надаються у сфері освіти та науки.
6. Адміністративно-правовий статус державної служби якості освіти України.
7. Наука як об'єкт адміністративно-правового регулювання.

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Адміністративна відповідальність у сфері освіти та науки.
2. Адміністративні послуги, що надаються у сфері освіти та науки.
3. Національна академія правових наук України та її правовий статус.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Здобувач повинен усвідомлювати, що освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави.

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

Засадами державної політики у сфері освіти та принципами освітньої діяльності є:

- людиноцентризм;
- верховенство права;
- забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності;
- забезпечення рівного доступу до освіти без дискримінації за будь-якими ознаками, у тому числі за ознакою інвалідності;
- розвиток інклюзивного освітнього середовища, у тому числі у закладах освіти, найбільш доступних і наближених до місця проживання осіб з особливими освітніми потребами;
- забезпечення універсального дизайну та розумного пристосування;
- науковий характер освіти;
- різноманітність освіти;
- цілісність і наступність системи освіти;
- прозорість і публічність прийняття та виконання управлінських рішень;
- відповідальність і підзвітність органів управління освітою та закладів освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності перед суспільством;
- інституційне відокремлення функцій контролю (нагляду) та функцій забезпечення діяльності закладів освіти;
- інтеграція з ринком праці;

- нерозривний зв'язок із світовою та національною історією, культурою, національними традиціями;
- свобода у виборі видів, форм і темпу здобуття освіти, освітньої програми, закладу освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності;
- академічна добросовісність;
- академічна свобода;
- фінансова, академічна, кадрова та організаційна автономія закладів освіти у межах, визначених законом;
- гуманізм;
- демократизм;
- єдність навчання, виховання та розвитку та ін.

Здобувач повинен пам'ятати, що кожен має право на якісну та доступну освіту. Право на освіту включає право здобувати освіту впродовж усього життя, право на доступність освіти, право на безоплатну освіту у випадках і порядку, визначених Конституцією та законами України.

Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави.

Здобувач повинен розуміти, що метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

Здобувач має розуміти, що держава забезпечує:

1. безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти відповідно до стандартів освіти;
2. розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої і післядипломної освіти відповідно до законодавства.

Здобувач має пам'ятати, що освіта є державним пріоритетом, що забезпечує інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства. Фінансування освіти є інвестицією в людський потенціал, сталий розвиток суспільства і держави.

Державну політику у сфері освіти визначає Верховна Рада України, а реалізують Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки, інші центральні органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

Державна політика у сфері освіти формується і реалізується на основі наукових досліджень, міжнародних зобов'язань, вітчизняного та іноземного досвіду з урахуванням прогнозів, статистичних даних та індикаторів розвитку з метою задоволення потреб людини та суспільства.

Основна література:

1. Конституція України : від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про освіту : Закон України від 5.09.2017 р *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. Ст. 380. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Про дошкільну освіту : Закон України від 11.07.2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 49. Ст. 259. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>

4. Про позашкільну освіту: Закон України від 22.06.2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 46. Ст. 393. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>
5. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 31. Ст. 226. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#n984>
6. Про професійно-технічну освіту : Закон України від 10.02.1998 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 32. Ст. 215. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Про вищу освіту : Закон України від 1.06.2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37-38. Ст. 2004. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
8. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 30. Ст. 142. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
9. Про наукову та науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 3. Ст. 25. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>

Основна література:

1. Адміністративне право України (загальна частина): навчальний посібник / О. І. Остапенко, М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, Л. С. Гулак., Н. Я. Отчак, Л. О. Остапенко. Львів: НУ «Львівська політехніка», 2019. 504 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3866/1/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%D0%B3%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82.pdf>
2. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.
<http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/bitstream/123456789/2889/1/2020%20%D>

[0%90%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B5-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE-%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.-D0%9F%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81-%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA-2020.pdf](#)

**ПЕРІОДИЧНИЙ КОНТРОЛЬ У ФОРМІ ТЕСТУВАННЯ
(ТЕСТУВАННЯ В ЕЛЕКТРОННОМУ ВИГЛЯДІ) ЗА ЗМІСТОВИМ
МОДУЛЕМ 4**

**ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ДО ЗМІСТОВОГО
МОДУЛЮ IV**

1. Поняття адміністративно-політичної сфери та основні цілі публічного адміністрування в цій сфері.
2. Засади зовнішньої та внутрішньої політики України згідно чинного законодавства.
3. Система органів управління в галузі юстиції та характеристика їх основних повноважень.
4. Адміністративно-правовий статус Міністерства закордонних справ України та Міністерства юстиції України.
5. Дипломатична служба та правовий статус посадових осіб дипломатичної служби.
6. Поняття, ознаки та основні напрямки публічного адміністрування в економічній сфері.
7. Система центральних органів виконавчої влади, що відносяться до економічної сфери.
8. Адміністративно-правовий статус Антимонопольного комітету України.

9. Адміністративно-правовий статус Фонду державного майна України.

10. Адміністративно-правовий статус Національного банку України.

Державне управління банківською системою.

11. Публічне адміністрування митною та податковою сферами.

12. Основні реальні зовнішні та внутрішні загрози національної безпеки

України.

13. Суб'єкти забезпечення національної безпеки в Україні.

14. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України.

15. Адміністративно-правовий статус Ради національної безпеки і оборони

України.

16. Адміністративно-правовий статус Служби безпеки України.

17. Державний кордон та його охорона.

18. Поняття, цілі та види оборони в Україні.

19. Поняття та завдання територіальної оборони України.

20. Адміністративно-правовий статус Національної гвардії України.

21. Поняття та завдання цивільного захисту за Кодексом цивільного

захисту

України.

22. Мобілізація та її види.

23. Режим воєнного стану: поняття та нормативне забезпечення.

24. Права та обов'язки громадян України у сфері оборони.

25. Структура і функції Збройних Сил України. Реформування ЗС України (професійна армія, строкова служба для жінок і ін.).

26. Альтернативна (невійськова служба): поняття, суб'єкти та порядок реалізації.

27. Адміністративно-правовий статус Військово-цивільних адміністрацій.

28. Основні принципи державної політики у сфері охорони здоров'я.

29. Права і обов'язки громадян у сфері охорони здоров'я.

30. Трансплантація органів в Україні: поняття, проблеми та нормативно-правове забезпечення.

31. Медичне страхування: сучасний стан та розвиток.

32. Види, підстави та порядок надання психіатричної допомоги, а також презумпція психічного здоров'я за Законом України «Про психіатричну допомогу».

33. Поняття, основні ознаки та цілі публічного адміністрування в соціально-культурній сфері.

34. Основні засади державної політики України у соціальній та культурній сфері згідно чинного законодавства.

35. Система центральних органів виконавчої влади, що відносяться до соціально-культурної сфери.

36. Обмеження та заборони передбачені Законом України «Про захист суспільної моралі».

37. Пропагування української національної культури у всій її різноманітності та культурного надбання за кордоном.

38. Конституційне право на освіту та «освіта» як об'єкт адміністративно-правового регулювання.

39. Структура освіти в Україні.

40. Освітні та освітньо-кваліфікаційні рівні в Україні.

41. Адміністративні послуги, що надаються у сфері освіти та науки.

42. Національна академія правових наук України та її правовий статус.

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО (ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА. ЗАЛІК)

1. Історичні етапи становлення та розвитку адміністративного права (камералістика, поліцейське право, радянське адміністративне право, сучасне адміністративне право).
2. Адміністративне право як навчальна дисципліна: поняття, внутрішня структура, джерела.
3. Соціальне призначення адміністративного права. Відносини, що складають предмет адміністративного права. Характеристика управлінських, правоохоронних та правозабезпечувальних відносин у змісті предмета адміністративного права.
4. Концепції адміністративного права (управлінська, публічно-сервісна, поліструктурна). Їх сутність та відмінності.
5. Поняття, види та значення принципів адміністративного права.

6. Склад та значення принципу верховенства права для регулювання адміністративних правовідносин.
7. Значення принципів належного врядування для регулювання адміністративних правовідносин. Принципи належного врядування.
8. Поняття, значення та система джерел адміністративного права. Закони та підзаконні акти як джерела адміністративного права. Поняття та джерела науки адміністративного права
9. Міжнародні акти як джерела адміністративного права. Норми м'якого права. Судові рішення як джерела адміністративного права.
10. Поняття «державне управління», «публічне адміністрування» та їх співвідношення.
11. Поняття, зміст та співвідношення понять «публічна адміністрація» і «публічний інтерес».
12. Публічне адміністрування як форма реалізації публічної влади.
13. Поняття «належне врядування» та принципи «належного врядування».
14. Поняття та види методів публічного адміністрування.
15. Поняття та основні ознаки адміністративно-правових відносин. Етапи виникнення адміністративних правовідносин.
16. Поняття юридичних фактів. Юридичні факти, які породжують адміністративно-правові відносини. Класифікація юридичних фактів.
17. Поняття адміністративного примусу. Види заходів адміністративного примусу.
18. Переконавання та заохочення в діяльності публічних адміністрацій.
19. Поняття «суб'єкт публічного адміністрування». Ознаки суб'єкта публічного адміністрування. Групи суб'єктів публічного адміністрування.
20. Компетенція суб'єкта публічного адміністрування як сукупність адміністративних повноважень. Види адміністративних повноважень.
21. Адміністративна правосуб'єктність: поняття та елементи.
22. Загальна характеристика індивідуальних суб'єктів адміністративного права.

23. Особливості адміністративно-правового статусу іноземців, біженців та осіб без громадянства в Україні.
24. Система суб'єктів адміністративного права. Індивідуальні та колективні суб'єкти адміністративного права.
25. Роль Президента України в адмініструванні виконавчої влади в Україні.
26. Рівні органів виконавчої влади України. Адміністративна правосуб'єктність органів виконавчої влади.
27. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади і їх адміністративно-правовий статус.
28. Місцеві державні адміністрації та військово-цивільні адміністрації як суб'єкти адміністративного права.
29. Адміністративно-правовий статус об'єднань громадян.
30. Громадяни України, іноземці та особи без громадянства як індивідуальні суб'єкти адміністративного права.
31. Адміністративна правоздатність, дієздатність та деліктоздатність приватної особи.
32. Сутність та види суб'єктивних публічних прав приватної особи та їх реалізація.
33. Види інструментів захисту прав приватної особи в сфері публічного адміністрування
34. Адміністративна відповідальність як вид юридичної відповідальності. Ознаки адміністративної відповідальності. Відмежування адміністративної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності.
35. Поняття адміністративного проступку та його ознаки (діяння, суспільна шкідливість, протиправність, винність, караність). Відмежування адміністративного проступку від кримінального правопорушення.
36. Класифікація адміністративних правопорушень.
37. Функції адміністративної відповідальності.
38. Особливості адміністративної відповідальності юридичних осіб.
39. Основні ознаки адміністративного правопорушення.

40. Структура та види юридичного складу адміністративного правопорушення.
41. Поняття адміністративного стягнення. Система та види адміністративних стягнень згідно законодавства України.
42. Загальні правила накладання адміністративних стягнень. Обставини, що пом'якшують та обтяжують адміністративну відповідальність.
43. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх осіб за вчинення адміністративних правопорушень.
44. Суб'єкт адміністративного проступку: поняття, класифікація, порівняльна характеристика з суб'єктом адміністративної відповідальності.
45. Суб'єктивна сторона складу адміністративного проступку (з прикладами з КУпАП).
46. Об'єкт адміністративного проступку: поняття та класифікація.
47. Об'єктивна сторона адміністративного проступку: поняття та ознаки.
48. Шкідливі наслідки як обов'язкова ознака об'єктивної сторони адміністративного проступку (з прикладами з КУпАП).
49. Місце і час як обов'язкові ознаки об'єктивної сторони адміністративного проступку (з прикладами з КУпАП).
50. Спосіб як обов'язкова ознака об'єктивної сторони адміністративного проступку (з прикладами з КУпАП).
51. Поняття та класифікація адміністративних стягнень. Види адміністративних стягнень за чинним КУпАП.
52. Попередження та штраф як адміністративні стягнення.
53. Оплатне вилучення предмета та конфіскація предмета як адміністративні стягнення.
54. Позбавлення спеціального права, права обіймати певні посади та займатися певною діяльністю як адміністративне стягнення.
55. Громадські роботи та виправні роботи як адміністративні стягнення.
56. Адміністративний арешт та арешт з утриманням на гауптвахті.

«АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО» (ОСОБЛИВА ЧАСТИНА. ІСПИТ)

1. Історичні етапи становлення та розвитку адміністративного права (камералістика, поліцейське право, радянське адміністративне право, сучасне адміністративне право).
2. Адміністративне право як навчальна дисципліна: поняття, внутрішня структура, джерела.
3. Соціальне призначення адміністративного права. Відносини, що складають предмет адміністративного права. Характеристика управлінських, правоохоронних та правозабезпечувальних відносин у змісті предмета адміністративного права.
4. Концепції адміністративного права (управлінська, публічно-сервісна, поліструктурна). Їх сутність та відмінності.
5. Поняття, види та значення принципів адміністративного права.
6. Склад та значення принципу верховенства права для регулювання адміністративних правовідносин.

7. Значення принципів належного врядування для регулювання адміністративних правовідносин. Принципи належного врядування.
8. Поняття, значення та система джерел адміністративного права. Закони та підзаконні акти як джерела адміністративного права. Поняття та джерела науки адміністративного права
9. Міжнародні акти як джерела адміністративного права. Норми м'якого права. Судові рішення як джерела адміністративного права.
10. Поняття «державне управління», «публічне адміністрування» та їх співвідношення.
11. Поняття, зміст та співвідношення понять «публічна адміністрація» і «публічний інтерес».
12. Публічне адміністрування як форма реалізації публічної влади.
13. Поняття «належне врядування» та принципи «належного врядування».
14. Поняття та види методів публічного адміністрування.
15. Поняття та основні ознаки адміністративно-правових відносин. Етапи виникнення адміністративних правовідносин.
16. Поняття юридичних фактів. Юридичні факти, які породжують адміністративно-правові відносини. Класифікація юридичних фактів.
17. Поняття адміністративного примусу. Види заходів адміністративного примусу.
18. Переконавання та заохочення в діяльності публічних адміністрацій.
19. Поняття «суб'єкт публічного адміністрування». Ознаки суб'єкта публічного адміністрування. Групи суб'єктів публічного адміністрування.
20. Компетенція суб'єкта публічного адміністрування як сукупність адміністративних повноважень. Види адміністративних повноважень.
21. Адміністративна правосуб'єктність: поняття та елементи.
22. Загальна характеристика індивідуальних суб'єктів адміністративного права.
23. Особливості адміністративно-правового статусу іноземців, біженців та осіб без громадянства в Україні.

24. Поняття інструмента публічного адміністрування. Види інструментів публічного адміністрування.
25. Поняття, юридичне значення та ознаки нормативного акту суб'єкта публічного адміністрування. Види нормативних актів.
26. Чинність адміністративного акту (умови чинності, способи доведення до відома, припинення чинності). Поняття нікчемності адміністративного акту. Підстави визнання адміністративного акту нікчемним.
27. Поняття та види публічної інформації. Порядок доступу до публічної інформації згідно законодавства України.
28. Поняття, юридичне значення та ознаки адміністративного договору. Поняття нікчемності адміністративного договору. Підстави визнання адміністративного договору нікчемним.
29. Поняття, юридичне значення та ознаки фактичної дії як інструменту публічного адміністрування. Сфера застосування та види фактичних дій.
30. Поняття та умови застосування адміністративного розсуду в публічному адмініструванні. Види розсуду в діяльності публічних адміністрацій.
31. Поняття та основні елементи електронного врядування. Співвідношення понять «електронне врядування», «електронна держава», «електронна демократія», «електронний уряд».
32. Поняття та ознаки адміністративної послуги. Види адміністративних послуг.
33. Суб'єкти відносин щодо надання адміністративних послуг (суб'єкт звернення, суб'єкт надання адміністративних послуг, центри надання адміністративних послуг, адміністратори). Порядок надання адміністративних послуг.
34. Поняття та сутність публічної служби. Відмінність публічної служби від інших видів трудової діяльності особи. Види публічної служби.
35. Державна служба як основний різновид публічної служби. Посади державної служби та їх категорії згідно законодавства України.
36. Правовий статус державного службовця. Права та обов'язки державного службовця.

37. Вступ на державну службу, службова кар'єра та умови припинення державної служби.
38. Служба в органах місцевого самоврядування як різновид публічної служби.
Посади в органах місцевого самоврядування.
39. Підстави та порядок притягнення державних службовців до дисциплінарної та матеріальної відповідальності. Система дисциплінарних стягнень та принципи їх застосування.
40. Матеріальне і соціальне забезпечення державних службовців та службовців в органах місцевого самоврядування.
41. Система суб'єктів адміністративного права. Індивідуальні та колективні суб'єкти адміністративного права.
42. Роль Президента України в адмініструванні виконавчої влади в Україні.
43. Рівні органів виконавчої влади України. Адміністративна правосуб'єктність органів виконавчої влади.
44. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади і їх адміністративно-правовий статус.
45. Місцеві державні адміністрації та військово-цивільні адміністрації як суб'єкти адміністративного права.
46. Правовий нігілізм та форми його прояву у діяльності органів публічної влади.
47. Бюрократія та бюрократизм (формалізм) в органах публічної влади.
48. Корупція в органах публічної влади. Правове закріплення, зміст та суб'єкти.
49. Обмеження щодо використання службових повноважень, а також щодо сумісництва або суміщення з іншими видами діяльності до публічних службовців.
50. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів щодо публічних службовців.
51. Поняття адміністративно-політичної сфери та основні цілі публічного адміністрування в цій сфері.
52. Засади зовнішньої та внутрішньої політики України згідно чинного законодавства.

53. Поняття, ознаки та основні напрямки публічного адміністрування в економічній сфері
54. Поняття національної безпеки та її об'єкти.
55. Поняття, цілі та види оборони в Україні.
56. Поняття та завдання цивільного захисту за Кодексом цивільного захисту України.
57. Права та обов'язки громадян України у сфері оборони.
58. Альтернативна (невійськова служба): поняття, суб'єкти та порядок реалізації.
59. «Охорона здоров'я» як об'єкт адміністративно-правового регулювання. Основні принципи державної політики у сфері охорони здоров'я.
60. Права і обов'язки громадян у сфері охорони здоров'я. Медична реформа в Україні.
61. Поняття, основні ознаки та цілі публічного адміністрування в соціально-культурній сфері.
62. Правовий статус службовця в органах місцевого самоврядування. Вступ, проходження та припинення служби в органах місцевого самоврядування.
63. Адміністративно-правовий статус об'єднань громадян.
64. Громадяни України, іноземці та особи без громадянства як індивідуальні суб'єкти адміністративного права.
65. Адміністративна правоздатність, дієздатність та деліктоздатність приватної особи.
66. Сутність та види суб'єктивних публічних прав приватної особи та їх реалізація.
67. Види інструментів захисту прав приватної особи в сфері публічного адміністрування
68. Адміністративна відповідальність як вид юридичної відповідальності. Ознаки адміністративної відповідальності. Відмежування адміністративної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності.

69. Поняття адміністративного проступку та його ознаки (діяння, суспільна шкідливість, протиправність, винність, караність). Відмежування адміністративного проступку від кримінального правопорушення.
70. Класифікація адміністративних правопорушень.
71. Функції адміністративної відповідальності.
72. Особливості адміністративної відповідальності юридичних осіб.
73. Основні ознаки адміністративного правопорушення.
74. Структура та види юридичного складу адміністративного правопорушення.
75. Поняття адміністративного стягнення. Система та види адміністративних стягнень згідно законодавства України.
76. Загальні правила накладання адміністративних стягнень. Обставини, що пом'якшують та обтяжують адміністративну відповідальність.
77. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх осіб за вчинення адміністративних правопорушень.
78. Суб'єкт адміністративного проступку: поняття, класифікація, порівняльна характеристика з суб'єктом адміністративної відповідальності.
79. Суб'єктивна сторона складу адміністративного проступку (з прикладами з КУпАП).
80. Об'єкт адміністративного проступку: поняття та класифікація.
81. Об'єктивна сторона адміністративного проступку: поняття та ознаки.
82. Шкідливі наслідки як обов'язкова ознака об'єктивної сторони адміністративного проступку (з прикладами з КУпАП).
83. Місце і час як обов'язкові ознаки об'єктивної сторони адміністративного проступку (з прикладами з КУпАП).
84. Спосіб як обов'язкова ознака об'єктивної сторони адміністративного проступку (з прикладами з КУпАП).
85. Поняття та класифікація адміністративних стягнень. Види адміністративних стягнень за чинним КУпАП.
86. Попередження та штраф як адміністративні стягнення.

- 87.Оплатне вилучення предмета та конфіскація предмета як адміністративні стягнення.
- 88.Позбавлення спеціального права, права обіймати певні посади та займатися певною діяльністю як адміністративне стягнення.
- 89.Громадські роботи та виправні роботи як адміністративні стягнення.
- 90.Адміністративний арешт та арешт з утриманням на гауптвахті.

**ПОЯСНЕННЯ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ
ЗДОБУВАЧАМИ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ З КУРСУ
«АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО»**

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Контрольна робота є самостійним видом роботи здобувача, передбачена учбовим планом вивчення дисципліни «Адміністративне право».

Здобувачі заочного відділення виконують контрольну роботу та надають її на перевірку за місяць до іспитової сесії.

Контрольна робота оцінюється: «зарахована», «не зарахована». У випадку незарахування контрольної роботи вказуються причини цього.

Контрольна робота може бути не зарахована у випадках:

- виконаний не той варіант контрольної роботи;

- теоретичні завдання виконані з порушенням вимог до них, зокрема щодо об'єму;

- не виконані або невірно виконані одне або обидва практичні завдання.

Не зарахована контрольна робота повертається здобувачеві для виправлення недоліків. Після усунення вказаних недоліків необхідно повернути як не зараховану контрольну роботу, так і новий варіант контрольної роботи.

Контрольна робота передається методисту заочної форми навчання.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

На титульному листі роботи обов'язково треба вказати повністю прізвище, ім'я та по-батькові здобувача та номер його залікової книжки.

Контрольну роботу пишуть від руки або друкують за допомогою друкарської машинки або комп'ютера на одному боці листа білого паперу формату А4 (210x297 мм) через 1,5 інтервал, 28-30 рядків на сторінці. Мінімальна висота шрифту 1,8 мм.

Обсяг контрольної роботи має складати не менше 10 друкарських сторінок, не включаючи список літератури. Текст контрольної роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм.

Шрифт друку має бути чітким, рядок – чорного кольору.

Текст теоретичного завдання контрольної роботи поділяють на пункти.

Заголовки структурних частин контрольної роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «ЛІТЕРАТУРА» друкують великими літерами симетрично до тексту. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (окрім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці підзаголовку не ставлять. Якщо заголовок складається з двох речень, їх поділяють крапкою. Заголовки підпунктів (в разі необхідності) друкують маленькими літерами (окрім першої великої) з абзацного відступу.

Кожну структурну частину контрольної роботи слід починати з нової сторінки. Нумерацію сторінок, пунктів (підпунктів) проставляють арабськими цифрами без знаку №.

Першого сторінкою контрольної роботи є титульний лист, що включається в загальну нумерацію сторінок роботи. На титульному листі номер сторінки не ставиться, на наступних сторінках номер проставляється у правому верхньому куту сторінки без крапки в кінці.

Обов'язковими вимогами до теоретичного завдання – питання по адміністративному праву є: освітлення питання; простий план; посилання; список літератури.

При написанні контрольної роботи здобувач має давати посилання на джерела, матеріали, що використовуються в роботі. Такі посилання дадуть можливість відшукати ці джерела і перевірити вірність відомостей щодо цитування документа, дадуть необхідну інформацію про нього.

При використанні матеріалів з монографій, наукових статей та інших джерел у посиланні необхідно вказувати номери сторінок.

Посилання, що є на сторінках, можуть бути визначені по-різному.

Вони за текстом контрольної роботи можуть нумеруватися на кожній сторінці. При цьому у нижній частині сторінки під горизонтальною рисою ставиться відповідний номер і вказуються необхідні реквізити джерела. Таким чином, при цьому засобі позначення посилань на кожній сторінці вони вказуються у послідовній нумерації (1, 2, 3).

Інший спосіб розміщення посилань – нумерація всіх посилань з визначенням номера посилання за тим номером, за яким посилання визначене у списку джерел, що використовувалися, без вказівки в нижній частині кожної сторінки на джерело літератури. При такому способі позначення посилань кожне посилання заключається у квадратні дужки, в яких вказується номер сторінки. Наприклад, [15, с. 10]. У кінці сторінки при такому способі джерело посилання не вказується, а номер посилання визначається номером цього джерела в списку джерел, що використовувалися.

У список Літератури слід включати тільки ту літературу, яку здобувач використовував у процесі написання контрольної роботи.

Джерела слід розміщувати у кінці роботи, після закінчення, здійснюючи їх наскрізну нумерацію.

Список літератури у обсяг контрольної роботи не включається, однак сторінки у списку літератури нумеруються.

Приклади оформлення бібліографічного опису в списку літератури, що використовувалася.

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про адміністративні правопорушення : Закон України від 7.12.1984 р. *Відомості Верховної Ради РСР*. 1984. № 51. ст.1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
3. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015, *Відомості Верховної Ради України*. № 4, Ст. 43 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
4. Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 № 630 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-п>
5. Публічна служба : навч. посіб. С. М. Серьогін, Н. А. Липовська, Є. І. Бородін [та ін.] ; за заг. ред С. М. Серьогіна. Дніпро : ГРАНІ, 2018. 384 с.
6. Миколенко О.І., Миколенко О.М. Сучасні тенденції у сфері юридичної відповідальності публічних службовців, службового права України та їх критичний аналіз. *Правова держава*. 2021. № 41. С. 61-68

**ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ**

З АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА (ЗАГАЛЬНА І ОСОБЛИВА ЧАСТИНИ)

1. Соціальне призначення адміністративного права. Відносини, що складають предмет адміністративного права.
2. Характеристика управлінських, правоохоронних та правозабезпечувальних відносин у змісті предмета адміністративного права.
3. Концепції адміністративного права (управлінська, публічно-сервісна, поліструктурна). Їх сутність та відмінності.
4. Поняття та значення принципів адміністративного права.
5. Загальне адміністративне право та його структура.
6. Особливе адміністративне право та його структура.
7. Види, зміст та особливості реалізації принципів адміністративного права як галузі права.
8. Склад та значення принципу верховенства права для регулювання адміністративних правовідносин.
9. Значення принципів належного врядування для регулювання адміністративних правовідносин. Принципи належного врядування.
10. Поняття, значення та система джерел адміністративного права.
11. Закони та підзаконні акти як джерела адміністративного права.
12. Міжнародні акти як джерела адміністративного права. Норми м'якого права.
13. Поняття «державне управління», «публічне адміністрування» та їх співвідношення.
14. Поняття, зміст та співвідношення понять «публічна адміністрація» і «публічний інтерес».
15. Публічне адміністрування як форма реалізації публічної влади.
16. Поняття «належне врядування» та принципи «належного врядування».
17. Поняття та види методів публічного адміністрування.

18. Поняття адміністративного примусу. Види заходів адміністративного примусу.

19. Переконавання та заохочення в діяльності публічних адміністрацій.

20. Поняття «суб'єкт публічного адміністрування». Ознаки суб'єкта публічного адміністрування. Групи суб'єктів публічного адміністрування.

21. Компетенція суб'єкта публічного адміністрування як сукупність адміністративних повноважень. Види адміністративних повноважень.

22. Поняття інструмента публічного адміністрування. Види інструментів публічного адміністрування.

23. Поняття, юридичне значення та ознаки нормативного акту суб'єкта публічного адміністрування. Види нормативних актів.

24. Чинність адміністративного акту (умови чинності, способи доведення до відома, припинення чинності). Поняття нікчемності адміністративного акту. Підстави визнання адміністративного акту нікчемним.

25. Поняття та види публічної інформації. Порядок доступу до публічної інформації згідно законодавства України.

26. Поняття, юридичне значення та ознаки адміністративного договору.

27. Чинність адміністративного договору (умови чинності, припинення чинності). Поняття нікчемності адміністративного договору. Підстави визнання адміністративного договору нікчемним.

28. Поняття, юридичне значення та ознаки фактичної дії як інструменту публічного адміністрування. Сфера застосування та види фактичних дій.

29. Поняття та умови застосування адміністративного розсуду в публічному адмініструванні. Види розсуду в діяльності публічних адміністрацій.

30. Поняття та основні елементи електронного врядування. Співвідношення понять «електронне врядування», «електронна держава», «електронна демократія», «електронний уряд».

31. Поняття та види адміністративної процедури. Система принципів адміністративної процедури.

32. Учасники адміністративної процедури: адміністративний орган, адресат (у тому числі заявник), заінтересовані особи. Представництво в адміністративній процедурі.

33. Стадії адміністративної процедури: ініціювання та початок провадження, підготовка справи до розгляду, розгляд і вирішення справи, оформлення адміністративного акту, його доведення до відома адресатів та заінтересованих осіб, перегляд адміністративного акту.

34. Поняття та ознаки адміністративної послуги. Види адміністративних послуг.

35. Суб'єкти відносин щодо надання адміністративних послуг (суб'єкт звернення, суб'єкт надання адміністративних послуг, центри надання адміністративних послуг, адміністратори).

36. Порядок надання адміністративних послуг.

37. Поняття та сутність публічної служби. Відмінність публічної служби від інших видів трудової діяльності особи. Види публічної служби.

38. Державна служба як основний різновид публічної служби. Посади державної служби та їх категорії згідно законодавства України.

39. Правовий статус державного службовця. Права та обов'язки державного службовця.

40. Вступ на державну службу, службова кар'єра та умови припинення державної служби.

41. Служба в органах місцевого самоврядування як різновид публічної служби. Посади в органах місцевого самоврядування.

42. Підстави та порядок притягнення державних службовців до дисциплінарної та матеріальної відповідальності. Система дисциплінарних стягнень та принципи їх застосування.

43. Матеріальне і соціальне забезпечення державних службовців та службовців в органах місцевого самоврядування.

44. Система суб'єктів адміністративного права. Індивідуальні та колективні суб'єкти адміністративного права.

45. Роль Президента України в адмініструванні виконавчої влади в Україні.

46. Рівні органів виконавчої влади України. Адміністративна правосуб'єктність органів виконавчої влади.

47. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади і їх адміністративно-правовий статус.

48. Місцеві державні адміністрації та військово-цивільні адміністрації як суб'єкти адміністративного права.

49. Правовий статус службовця в органах місцевого самоврядування. Вступ, проходження та припинення служби в органах місцевого самоврядування.

50. Адміністративно-правовий статус об'єднань громадян.

51. Громадяни України, іноземці та особи без громадянства як індивідуальні суб'єкти адміністративного права.

52. Адміністративна правоздатність, дієздатність та деліктоздатність приватної особи.

53. Сутність суб'єктивних публічних прав приватної особи.

54. Види суб'єктивних публічних прав приватної особи та їх реалізація.

55. Види інструментів захисту прав приватної особи в сфері публічного адміністрування.

56. Поняття адміністративного проступку та його ознаки (діяння, суспільна шкідливість, протиправність, винність, караність). Відмежування адміністративного проступку від кримінального правопорушення.

57. Склад адміністративного проступку. Особливості юридичного складу адміністративного правопорушення, зафіксованого в автоматичному режимі.

58. Адміністративна відповідальність як вид юридичної відповідальності. Ознаки адміністративної відповідальності. Відмежування адміністративної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності.

59. Поняття адміністративного стягнення. Система і види адміністративних стягнень.

60. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх осіб за вчинення адміністративних проступків.

**РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ВИВЧЕННЯ КУРСУ
«АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО»**

Законодавчі та нормативні документи:

3. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Про адміністративні правопорушення : Закон України від 7.12.1984 р. *Відомості Верховної Ради РСР*. 1984. № 51. ст.1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
5. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6.07.2005 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. ст. 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
6. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. №44-45, №46-47, ст.552 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
7. Цивільного захисту України : Закон України від 2.10.2010 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 34-35. ст. 458 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>
8. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011, *Відомості Верховної Ради України*. № 32, ст. 314 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2939-17>
9. Про адміністративні послуги: Закон України від 6.09.2013, *Відомості Верховної Ради України*. № 32, ст.409. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>
10. Про Затвердження примірною положення про центр надання адміністративних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.02.2013 №118 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/118-2013-%D0%BF#n9>

11. Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.02.2006 № 90-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90-2006-%D1%80#Text>
12. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 № 835 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF#Text>
13. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015, *Відомості Верховної Ради України*. № 4, Ст. 43 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
14. Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.03.2016 № 246 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2016-%D0%BF#Text>
15. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997, *Відомості Верховної Ради України*. № 24, Ст. 170 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
16. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999, *Відомості Верховної Ради України*. № 20-21, Ст. 190 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>
17. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011, *Відомості Верховної Ради України*. № 38, Ст. 385 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>
18. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014, *Відомості Верховної Ради України*. № 13, Ст. 222 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>
19. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 22.09.2011, № 19-20, Ст. 179 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>

20. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 27.02.2014, *Відомості Верховної Ради України*. № 13, Ст. 222 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>
21. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2013, *Відомості Верховної Ради України*. №27, ст. 282. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#n3>
22. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993, *Відомості Верховної Ради України*. №39, ст. 383. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
23. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010, *Відомості Верховної Ради України*. №38, ст. 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17#Text>
24. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 *Відомості Верховної Ради України*. №40, ст. 527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>, №40, ст. 527.
25. Про дипломатичну службу: Закон України від 07.06.2018 *Відомості Верховної Ради України*. №26, ст. 219. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2449-19#Text>
26. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України: Постанова Кабінету Міністрів від 2.07.2014. № 228. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF#Text>
27. Положення про Раду адвокатів України: Положення Національної Асоціації адвокатів України, від 17.11.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001418-12#Text>
28. Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України: Постанова Кабінету Міністрів від 30.03.2016. № 281. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-2016-%D0%BF#Text>
29. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради*, 2014, № 49, Ст. 2056. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

30. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів : Закон України від 10.11.2015 р. *Відомості Верховної Ради України*, 2016, №1, Ст.1. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Г>
31. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014, *Відомості Верховної Ради України*. № 47. Ст. 2051. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>
32. Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора: Наказ Офісу Генерального Прокурора від 05.03.2020 № 125. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0125905-20#Text>
33. Про Вищій антикорупційний суд: Закон України від 07.06.2018 *Відомості Верховної Ради України*. №24, ст. 212. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19#Text>
34. Про Фонд державного майна України : Закон України від 9.12.2011 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 28. С. 311. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4107-17#Text>
35. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 50. С. 472. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12#Text>
36. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 5.07.2007 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 29. С. 389. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>
37. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 29. С. 238. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
38. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 5-6. С. 30. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2121-14>

39. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 227. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#Text>

40. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 375. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF#Text>

41. Про Положення про Пенсійний фонд України : Указ Президента України від 6.04. 2011 р. № 384/2011. URL:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/384/2011>

42. Питання Міністерства економіки: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 459. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-%D0%BF#Text>

43. Про затвердження Положення Про державну службу експортного контролю України : Постанова Кабінету Міністрів України від 31.03.2015 р. № 159. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/159-2015-п>

44. Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 р. № 215. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-п>

45. Про затвердження Положення про Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 р. № 676. URL:

<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/676-2014-п>

46. Про затвердження Положення про Державну службу статистики України : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.09.2014 р. № 481. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/481-2014-п>

47. Про Збройні сили України : Закон України від 6.12.1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 1934-XII. Ст. 108. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>

48. Про Національну поліцію України: Закон України від 02.07.2015 р. *Відомості Верховної Ради України*. № 40-41. Ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
49. Про військово-цивільні адміністрації: Закон України від 03.02.2015 р. *Відомості Верховної Ради України*. № 13. Ст. 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text>
50. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>
51. Про оборону України : Закон України від 6.12.1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>
52. Про Національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
53. Про альтернативну (невійськову) службу : Закон України від 12.12.1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 15. Ст. 188. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1975-12#Text>
54. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. – 1993. - № 44. – Ст. 416. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>
55. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
56. Про порядок направлення підрозділів Збройних Сил України до інших держав : Закон України від 2.03.2000 р. № 1518-ІІІ. /2000. *Відомості Верховної Ради України*. № 19. Ст. 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1518-14#Text>

57. Про порядок допуску та умови перебування підрозділів збройних сил інших держав на території України : Закон України від 22.02.2000 р. № 1479-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 17. Ст. 122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1479-14#Text>
58. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України : Закон України від 03.03.2022 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2022. № 2114-20 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text>
59. Про контррозвідувальну діяльність: Закон України від 26.12.2002 *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 374-15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15#Text>
60. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14 вересня 2020 року <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
61. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про стратегію воєнної безпеки України»: Указ Президента України від 25 березня 2010 року <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>
62. Про Положення про Генеральний штаб збройних сил України: Указ Президента України від 30 січня 2019 року <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/23/2019#Text>
63. Про затвердження Переліку спеціальностей та/або професій, споріднених з відповідними військово-обліковими спеціальностями, після одержання яких жінки беруться на військовий облік військовозобов'язаних та Переліку спеціальностей та/або професій, споріднених з відповідними військово-обліковими спеціальностями: Наказ Міністерства оборони України від 03.12.2021 р. № 1566/37188 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1566-21#Text>
64. Про затвердження Положення про добровольчі формування територіальних громад : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. № 1449

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1449-2021-%D0%BF#Text>

65. Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення «Корпус оперативно-раптової дії»: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 19.12.2018 р. № 1436/32888

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1436-18#Text>

66. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 07.06.2018 р. № 688/32138

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>

67. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 5. Ст. 35 URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

68. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними: Закон України від 15.02.1995 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 10. Ст. 62 URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text>

69. Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові: Закон України від 30.09.2020 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 1962-9 URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-20#Text>

70. Про організацію надання соціальних послуг: Закон України від 01.06.2020 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 528 URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text>

71. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 18. Ст. 73 URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

72. Деякі питання Національної соціальної сервісної служби України: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.08.2020 р. № 783

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-2020-%D0%BF#Text>

73. Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади. Розпорядження Кабінету Міністрів України від

- 15.02.2006 № 90-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90-2006-%D1%80#Text>
- 74.Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 № 835 "Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF#Text>
- 75.Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 5.03.1998 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 35. Ст. 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text>
- 76.Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>
- 77.Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 3.04.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 27. С. 208. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>
- 78.Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 17. Ст. 594. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>
- 79.Про розвідку: Закон України від 17.09.2020 *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 912-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-20#Text>
- 80.Про прикордонний патруль: Закон України від 05.11.2009 *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 6. Ст. 46. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1710-17#Text>
- 81.Про державний кордон України: Закон України від 04.11.1991 *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 2. Ст. 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text>
- 82.Про рішення Ради національної безпеки і оборони України “Про нову редакцію воєнної доктрини України” : Указ Президента України від 2.09.2015 р. № 555/2015 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/555/2015>

83. Про затвердження Положення про Міністерство оборони України : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 р. № 671 URL:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/671-2014-п>
84. Про Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 р *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 19. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
85. Про протидію захворювання на туберкульоз : Закон України від 05.07.2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 49. Ст. 258. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2586-14#Text>
86. Про лікарські засоби : Закон України від 04.04.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 22. Ст. 86. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80#Text>
87. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині : Закон України від 17.05.2018 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 28. С. 232. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#Text>
88. Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 19. Ст. 143. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>
89. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996.- № 18. Ст. 78. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>
90. Про Товариство Червоного Хреста України : Закон України від 28.11.2002 р *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 5. Ст. 47. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-15#Text>
91. Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2014 р. № 280 URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-%D0%BF#Text>
92. Про затвердження Положення про Міністерство охорони здоров'я України : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 267: URL:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-п>

93. Про затвердження Положення про Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 р. № 647 URL:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/647-2015-п>

94. Про культуру : Закон України від 14.12.2010 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 24. Ст. 168. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>

95. Про охорону культурної спадщини : Закон України від 08.06.2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 399. Ст. 333. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>

96. Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення : Закон України від 23.09.1997 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 48. Ст. 296. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/538/97-%D0%B2%D1%80#Text>

97. Про Національний архівний фонд та архівні установи : Закон України від 24.12.1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 15. Ст. 86. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text>

98. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 13. Ст. 64. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>

99. Про затвердження Положення про Міністерство культури України : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09..2014 р. № 495. URL:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/495-2014-п>

100. Про затвердження Положення про Державний комітет телебачення і радіомовлення України : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.08.2014 р. № 341. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/341-2014-п>

101. Про освіту : Закон України від 5.09.2017 р *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. Ст. 380. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

102. Про дошкільну освіту : Закон України від 11.07.2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 49. Ст. 259. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
103. Про позашкільну освіту: Закон України від 22.06.2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 46. Ст. 393. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>
104. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 31. Ст. 226. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#n984>
105. Про професійно-технічну освіту : Закон України від 10.02.1998 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 32. Ст. 215. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>
106. Про вищу освіту : Закон України від 1.06.2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37-38. Ст. 2004. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
107. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 30. Ст. 142. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
108. Про наукову та науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 3. Ст. 25. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
109. Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 № 630 URL:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-п>

Основна література:

1. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018.

[c.https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/19688/1/%D0%93%D0%B0%D0%BB%D1%83%D0%BD%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D0%90%D0%94%D0%9C%D0%86%D0%9D%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%98%D0%92%D0%9D%D0%95-%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E-%D0%A3%D0%9A%D0%A0%D0%908-ilovepdf-compressed-1%20%281%29.pdf](https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/19688/1/%D0%93%D0%B0%D0%BB%D1%83%D0%BD%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D0%90%D0%94%D0%9C%D0%86%D0%9D%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%98%D0%92%D0%9D%D0%95-%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E-%D0%A3%D0%9A%D0%A0%D0%908-ilovepdf-compressed-1%20%281%29.pdf)

2. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання четверте. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с.
<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15923/%D0%A5%D0%B0%D0%BC%D1%85%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B0%20%D0%9E.%D0%9F.%D0%90%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B5%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8..pdf?sequence=4&isAllowed=y>
3. Адміністративне право України (загальна частина): навчальний посібник / О. І. Остапенко, М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, Л. С. Гулак., Н. Я. Отчак, Л. О. Остапенко. Львів: НУ «Львівська політехніка», 2019. 504 с.
[c.https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3866/1/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%D0%B3%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82.pdf](https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3866/1/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%D0%B3%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82.pdf)
4. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.
[c.http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/bitstream/123456789/2889/1/2020%20%D0%90%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B5-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE-](http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/bitstream/123456789/2889/1/2020%20%D0%90%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B5-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE-)

[%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.-
%D0%9F%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9-
%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81-
%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%
D0%BA-2020.pdf](#)

5. Особливе адміністративне право: підручник / за ред. Бернда Візера, Ярослава Лазура, Тетяни Карабін, Олександра Білаша. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 464 с.
<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/46162/1/%d0%9e%d1%81%d0%be%d0%b1%d0%bb%d0%b8%d0%b2%d0%b5%20%d0%b0%d0%b4%d0%bc%d1%96%d0%bd%d1%96%d1%81%d1%82%d1%80%d0%b0%d1%82%d0%b8%d0%b2%d0%bd%d0%b5%20%d0%bf%d1%80%d0%b0%d0%b2%d0%be-content.pdf>
6. Миколенко О. М. Функції адміністративно-деліктного права: теорія і практика: монографія. Одеса: Фенікс, 2018. 420 с.
http://phd.znu.edu.ua/page/aref/07_2018/Mykolenko-aref.pdf
7. Адміністративне право : навч. посіб. для здобувачів вищ. Освіти. Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін.. Вид. 6-те, допов. та перероб. З опорою на законодавство станом на 1 квіт. 2021 р. Харків : Право, 2021. 196 с.
https://pravo-izdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4395&download_id=1426
8. Публічна служба : навч. посіб. С. М. Серьогін, Н. А. Липовська, Є. І. Бородін [та ін.] ; за заг. ред С. М. Серьогіна. Дніпро : ГРАНІ, 2018. 384 с. <https://grani-print.dp.ua/index.php/home/issue/view/7/march>
9. Адміністративне право: навч. посіб. Кисіль З.Р., Швець Д.В., Кобко Є.В.. Київ: Гельветика, 2022. 934 с.
10. Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання корупції» / наук. ред. М. І. Хавронюк. К.: Ваіте. 2018. 472 с.

https://wiki.nazk.gov.ua/wpcontent/uploads/2020/10/1523446135commentary_corruption.pdf

11. Нормативний помічник з запобігання та протидії корупції: практичний посібник / упоряд. С. В. Петков. К.: Центр учбової літератури. 2017. 288 с.
12. Антикорупційна політика та запобігання корупції в публічному управлінні : навчальний посібник. К.: Видавництво Ліра-К, 2016. 192 с.
<http://lib.knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2016/08/anticorruption-title.pdf>
13. Запобігання корупції у запитаннях і відповідях: посібник для суддів. [Шаповалова О.А., Андрійцьо В.Д., Луцьова О.Г. і ін.]. К.: Ваіте, 2017. 146 с.
<http://www.nsj.gov.ua/files/1526979943Anti-Corruption%20Handbook.pdf>
14. Романов М.В. Основні засади запобігання корупції. Харків: ТОВ «Видавництво „Права людини“», 2017. 176 с. https://snu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/04/Pidruchnyk_osnovy-zapobigannya-koruptsiyi.pdf
15. Деркач С., Карпова О., Леончук О., Луцик В. Щодо роботи з викривачами для уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції. Практичний посібник. К. Департамент запобігання та виявлення корупції, 2021. 114 с. <https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/07/Guide-final.pdf>

Додаткова література:

1. Миколенко О.І. Добровольська Н.В. Перегляд судових рішень як гарантія захисту права особи на доступ до публічної інформації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 8. С. 568-571. http://lsej.org.ua/8_2020/144.pdf
2. Миколенко О.І. Проблеми захисту конституційних прав і свобод осіб заходами адміністративної відповідальності / *Конституція - основа формування та удосконалення правової системи України: Зб. матеріалів круглого столу присвяченому 25-річчю Конституції України*. Київ: КНЕУ, 2021. С. 19-23. <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/31974/1/19-23.pdf>

3. Миколенко О.І., Миколенко О.М. Особливості вдосконалення національного законодавства про адміністративну відповідальність. *Правова держава*. 2021. № 44. С. 54-61. <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/32280/1/54-60%2B.pdf>
4. Миколенко О.І., Миколенко О.М. Сучасні тенденції у сфері юридичної відповідальності публічних службовців, службового права України та їх критичний аналіз. *Правова держава*. 2021. № 41. С. 61-68. <http://pd.onu.edu.ua/article/view/225582/226541>
5. Миколенко О.І., Миколенко О.М. Боротьба світоглядів при формулюванні правових норм про заходи адміністративного і процесуального примусу. *Правова держава*. 2021. № 43. С. 35-41. <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/31736/1/35-41.pdf>
6. Баламуш М.А., Ківало Л.В. Звільнення особи з публічної служби як об'єкт адміністративно-правового регулювання. *Правова держава*. 2022. № 48. С. 7-15. <http://pd.onu.edu.ua/article/view/267958/266502>
7. Баламуш М.А., Миколенко О.М. Політична служба в органах виконавчої влади (адміністративно-правовий аналіз). *Правова держава*. 2022. № 46. С. 43-49. <http://pd.onu.edu.ua/article/view/257806/256540>
8. Миколенко О.І. Термінологічний аналіз положень закону України «про адміністративну процедуру». *Правова держава*. 2022. № 46. С. 62-68. <http://pd.onu.edu.ua/article/view/257809/256542>
9. Миколенко О.І. Практичне значення положень Закону України «Про адміністративну процедуру» (критичний аналіз). *Правова держава*. 2022. № 47. С. 40-48. <http://pd.onu.edu.ua/article/view/265282/261843>
10. Миколенко О.І., Добровольська Н.В. Цілепокладання в праві та цілі адміністративного права України. *Правова держава*. 2023. № 49. С. 58-65. <http://pd.onu.edu.ua/article/view/276027/272135>
11. Баламуш М.А., Миколенко О.М. Цілепокладання як інструмент вдосконалення адміністративно-правового регулювання політичної служби в Україні. *Правова держава*. 2023. № 50. С. 11-18.

<http://pd.onu.edu.ua/article/view/280263/276593>

12. Баламуш М.А., Лазарева М.І. Уповноважений у справах Європейського суду з прав людини як суб'єкт публічної служби. *Правова держава*. 2023. № 49. С. 39-49. <http://pd.onu.edu.ua/article/view/276020/272132>
13. Миколенко О.І., Лазарева М.І. Охорона здоров'я як об'єкт адміністративно-правового та цивільно-правового регулювання (порівняльний аналіз). *Право та державне управління*. № 3. 2022. С. 240-245. http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/3_2022/36.pdf
14. Миколенко О.І., Лазарева М.І. Періодизація наукової думки щодо адміністративно-правового і цивільно-правового регулювання охорони здоров'я. *Правові новели*. № 19. 2023. С. 432-437. http://legalnovels.in.ua/journal/19_2023/57.pdf
15. Миколенко О.І., Лазарева М.І. Загальнообов'язкове соціальне медичне страхування як об'єкт адміністративно-правового і цивільно-правового регулювання (порівняльний аналіз). *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2. 2023. С. 672-674. http://www.lsej.org.ua/2_2023/161.pdf
16. Миколенко О.І. Механізм реалізації прав і свобод людини та громадянина в юридичній науці. Дослідження механізму реалізації прав і свобод людини та громадянина в публічному і приватному праві : кол. монографія / М. А. Баламуш, Н. В. Ільєва, О. М. Миколенко [та ін.] ; за заг. ред.: О. В. Гаран, О. І. Миколенко. Одеса : Фенікс, 2023. 300 с. 17,44 ум.арк. С. 9-43. <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/34550/1/9-43.pdf>
17. Миколенко О.І. Особи, які беруть участь у провадженні в справах про адміністративні правопорушення (Глава 21): Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення / Р.В. Алієв, Н.О. Армаш, М.А. Баламуш, Д.О. Беззубов і ін.; заг. ред. С. В. Петкова. Київ: Юрінком Інтер, 2020. С. 683-696.
18. Білик П.П., Осадча І.А. Адміністративний розсуд в публічному адмініструванні та його зв'язок з юридичною деонтологією: теоретико-

правовий аспект. *Правова держава*. 2021. №42. С.52-63
<http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/31323/1/52-62.pdf>

19. Білик П.П. Осадча І.А. Адміністративний розсуд та інструменти діяльності публічних адміністрацій: адміністративно-правовий та юридико-деонтологічний вимір. *Правова держава*. 2021. №44. С.37-44
20. Миколенко О.І. «Конфлікт інтересів» в національній правосвідомості та законодавстві України. *Правова держава*. 2019. № 33. С.65-69.
<http://pd.onu.edu.ua/article/view/162055/165316>
21. Гаман П. І. Антикорупційна державна політика: проблеми та перспективи розвитку. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 10. 2018.
URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/3.pdf
22. Калугіна І.О. Антикорупційна правова політика: природа і зміст. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 4. 2021. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/253778>

15. ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://rada.gov.ua/> офіційний сайт Верховної Ради України
2. <https://www.kmu.gov.ua/> офіційний сайт Кабінету Міністрів України
3. <http://ukurier.gov.ua/uk/> щоденне видання центральних органів виконавчої влади України «Урядовий кур'єр»
4. <http://www.golos.com.ua/> Газета Верховної Ради України «Голос України».

Навчальне видання

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

ЕЛЕКТРОННИЙ МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 081 «Право»

Електронне практичне видання

Укладачі

Миколенко Олександр Іванович

Баламуш Мар'яна Анатоліївна

Білик Павло Петрович

Лазарєва Мар'яна Іванівна

Оригінал-макет розроблено в авторській редакції.

Затвердж. авт. 28.08.2023. Шрифт Times New Roman.

Системні вимоги: операційна система сумісна з
програмним забезпеченням для читання файлів формату PDF.

Обсяг 1,5 МБ.

Кафедра адміністративного та господарського права
Економіко-правовий факультет
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058